

TERVOLAN KUNTA

# TILINPÄÄTÖS 2023



Kunnanvaltuusto hyväksynyt 13.6.2024 § 29

## SISÄLTÖ

TOIMINTAKERTOMUS.....	2
1 Kunnanjohtajan katsaus .....	2
2 Perustietoa kunnasta.....	3
3 Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa ja taloudessa.....	11
4 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.....	28
5 Kokonaistalouden tarkastelu .....	31
6 Kuntakonsernin toiminta ja talous .....	40
7 Kunnanhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelemiseksi.....	51
TALOUSARVION TOTEUTUMINEN.....	52
8 Käyttötalouden ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen .....	52
9 Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	74
10 Investointiosan toteutuminen.....	78
11 Rahoitusosan toteutuminen.....	83
12 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta .....	85
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT .....	86
13 Kunnan tilinpäätöslaskelmat.....	86
14 Konsernilaskelmat .....	90
TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT .....	94
15 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot .....	94
16 Tuloslaskelman liitetiedot .....	96
17 Tasetta koskevat liitetiedot .....	98
18 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyitä koskevat liitetiedot.....	103
19 Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot .....	104
LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA.....	105
ALLEKIRJOITUKSET JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ.....	106

# TOIMINTAKERTOMUS

## 1 Kunnanjohtajan katsaus

Vuosi 2023 jää Suomen ja suomalaisten kuntien historiaan suurten muutosten vuotena. Vuoden alussa kuntien järjestämät sote- ja pelastuspalvelut siirtyivät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Samalla kunnista siirtyi myös näitä tehtäviä hoitava henkilöstö sekä tehtäviin aiemmin käytetyt resurssit. Muutoksen seurauksena kuntien henkilöstömäärä ja budjetti puolittui. Toinen historiallisesti merkittävä muutos tapahtui 4.4.2023, kun Suomesta tuli puolustusliitto NATO:n jäsen. Jäsenyyden myötä Suomi solmi USA:n kanssa DCA-sopimuksen, joka sallii mm. USA:n sotilaiden käyttävän tarvittaessa Suomessa ennalta sovittuja alueita.

Tervolan kunnan sote-henkilöstö siirtyi 1.1.2023 Lapin hyvinvointialueen palvelukseen. Muutoksen myötä kuntamme henkilöstömäärä puolittui, samalla vuosittain sote- ja pelastustoimeen käytetyt varat n. 15 milj. euroa siirtyivät Lapin hyvinvointialueelle. Aiemmin tehdystä valmistelutyöstä huolimatta vuoden 2023 aikana on edelleen haettu toimintojen yhdyspintoja, neuvoteltu erilaisista sopimuksista, sopimusten siirrosta sekä siitä, mikä on kuntien ja mikä hyvinvointialueen tehtävä. Työn haasteellisuutta on lisännyt Lapin hyvinvointialueen säästöpainet sekä hyvinvointialueen toimintakulttuuri. Sote-uudistuksen vaikutuksesta myös Tervolan ruokapalvelut piti organisoida uudelleen ja ruokapalveluiden järjestäminen päätettiin siirtää 1.1.2024 lähtien Meri-Lapin kunta-palvelut Oy:lle.

Ukrainan sodan myötä Suomessa on kiinnitetty entistä suurempaa huomiota varautumiseen. Myös kunnassamme on viime vuosina varauduttu erilaisiin häiriötilanteisiin. NATO-jäsenyys lisäsi Pohjois-Suomen globaalia merkitystä, tämä on näkynyt erilaisten tie- ja ratahankkeiden suunnittelun ja toteutuksen käynnistymisenä. Tervolassa saatiin yhdessä Lapin ELY-keskuksen kanssa käynnistettyä pitkään kaivatun Mattisen kevyen liikenteen väylän tiesuunnitelma ja sen pitäisi valmistua vuoden 2024 aikana. Lisäksi Puolustusvoimien Tervolan varastoalue on yksi 15 DCA-sopimukseen sisältyvistä alueista.

Työvoimapalvelut ovat siirtymässä valtiolta kunnille vuoden 2025 alussa. Tätä koskeva valmistelu aloitettiin viime vuonna. Syksyllä päätimme perustaa yhteisen Meri-Lapin työllisyysalueen, jonka vastuukuntana toimii Tornion kaupunki. Työllisyysalue jakaantuu kahteen palvelualueeseen, joista eteläistä hallinnoi Kemi ja pohjoista Tornio. Tervola kuuluu eteläiseen palvelualueeseen. Asian valmistelu jatkuu tiiviinä koko kuluvan vuoden. Taloudellisesta taantumasta huolimatta energian hinta on pysynyt korkealla tasolla. Tämä on aktivoinut energiatoimijoita suunnittelemaan uusia vihreän siirtymän hankkeita. Tervolassa on toiminnassa Varevaaran tuulipuisto, lisäksi Löylyvaarassa ja Hevosselässä on valmiit kaavat tuulivoimarakentamiseen. Näiden lisäksi kuntamme alueella on vireillä kuusi tuulivoimakaavaa, joissa suunnitellaan yhteensä lähes 200 tuulimyllyä Tervolaan. Tuulivoimarakentamisen selkeyttämiseksi Tervolassa laadittiin tuulivoimastrategia, jonka valtuusto hyväksyi 16.2.2023.

Monenlaisista uhkakuvista huolimatta kuntamme ja kuntalaistemme usko tulevaisuuteen on vahva. Kuntastrategiamme ”Viihtyisä, elinvoimainen Tervola” pohjalta yrittäjät, Tervolan eri toimijat ja kuntamme päätöksentekijät ovat haastavia aikoja uhmaten uskaltaneet tehdä rohkeita panostuksia tulevaisuuteen. Tätä kuvastaa hyvin kuntamme yritysperusta, syntyi kuntaan viime vuonna 19 uutta yritystä Kuntamme uusi brändi ”Tervola on pieni mutta ämpäripäinen” on tuonut kunnallemme positiivista näkyvyyttä, jota on hyödynnetty kuntastrategiamme mukaisesti aktiivisessa positiivisessa viestinnässä. Kuntalaistemme tarvitsemat palvelut on pystytty järjestämään laadukkaasti ja tehokkaasti. Tätä osaltaan kuvaa viime vuoden tilinpäätöksen positiivinen tulos. Erinomaisesta työstänne parhaat kiitokset. On kuitenkin muistettava, että taloudellinen liikkumavaramme on vuosi vuodelta kaventunut eikä tulevaisuus näytä tuovan helpotusta asiaan. Yhdessä yhteistyötä tehden pystymme vastaamaan näihin haasteisiin.

Mika Simoska  
kunnanjohtaja

## 2 Perustietoa kunnasta

- Perustamisvuosi 1867
- Kokonaispinta-ala (1.1.2024) 1592,03 km<sup>2</sup>
- – maata 1559,91 km<sup>2</sup>
- – vettä 32,12 km<sup>2</sup>
- Asukkaita 31.12.2023: 2831
- Tukialue 1
- EU:n tukialue 1
- Veroprosentti 7,36

### Tärkeimmät etäisyydet keskustaajamasta

- Rovaniemi 75 km
- Kemi 45 km
- Tornio 50 km
- Kemi-Tornion lentokenttä 40 km
- Kemin satama 55 km
- Valtatie n:o 4: 2 km
- Rautatieasema 2 km

### Kunnan sijainti ja alue

Tervolan kunta rajoittuu etelässä Keminmaan ja Simon kuntiin, lännessä Tornion kaupunkiin, pohjoisessa Rovaniemen kaupunkiin, idässä Ranuan kuntaan ja luoteessa Ylitornion kuntaan. Tervolan kokonaispinta-ala on 1592,03 km<sup>2</sup>. Kunnan halki virtaavan Kemijoen ja sen sivujokien varsilla on alavaa maanviljelysalueita, josta maa jatkuu loivasti kumpuillen kunnan rajoilla oleviin vaaroihin. Erilaiset suot muodostavat suurimman osan kunnan pinta-alasta.

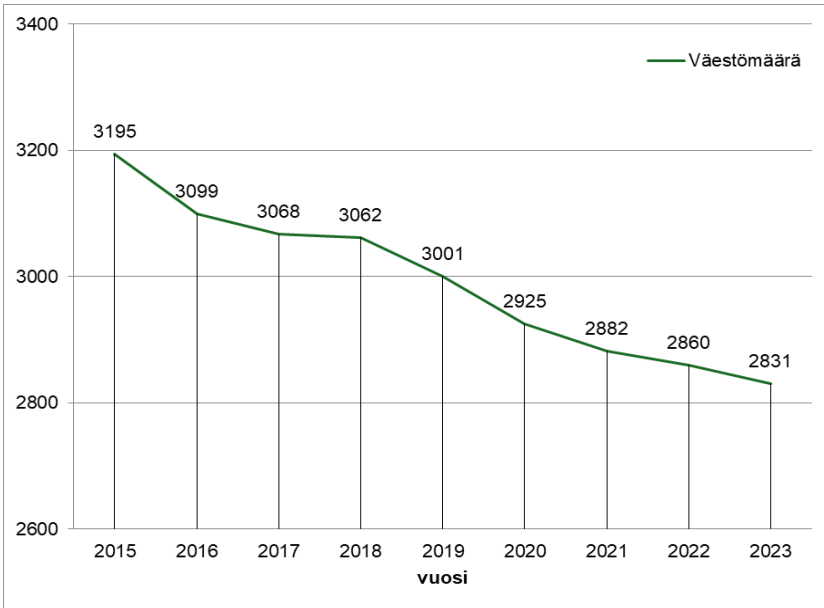
### Kunnan hallinnolliset yhteydet

- Lapin käräjäoikeus
- Lapin aluehallintovirasto
- Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Lapin liitto
- Lapin poliisilaitos
- Lapin hyvinvointialue
- Meri-Lapin kehittämiskeskus
- Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
- Suomen metsäkeskus

### Väestö

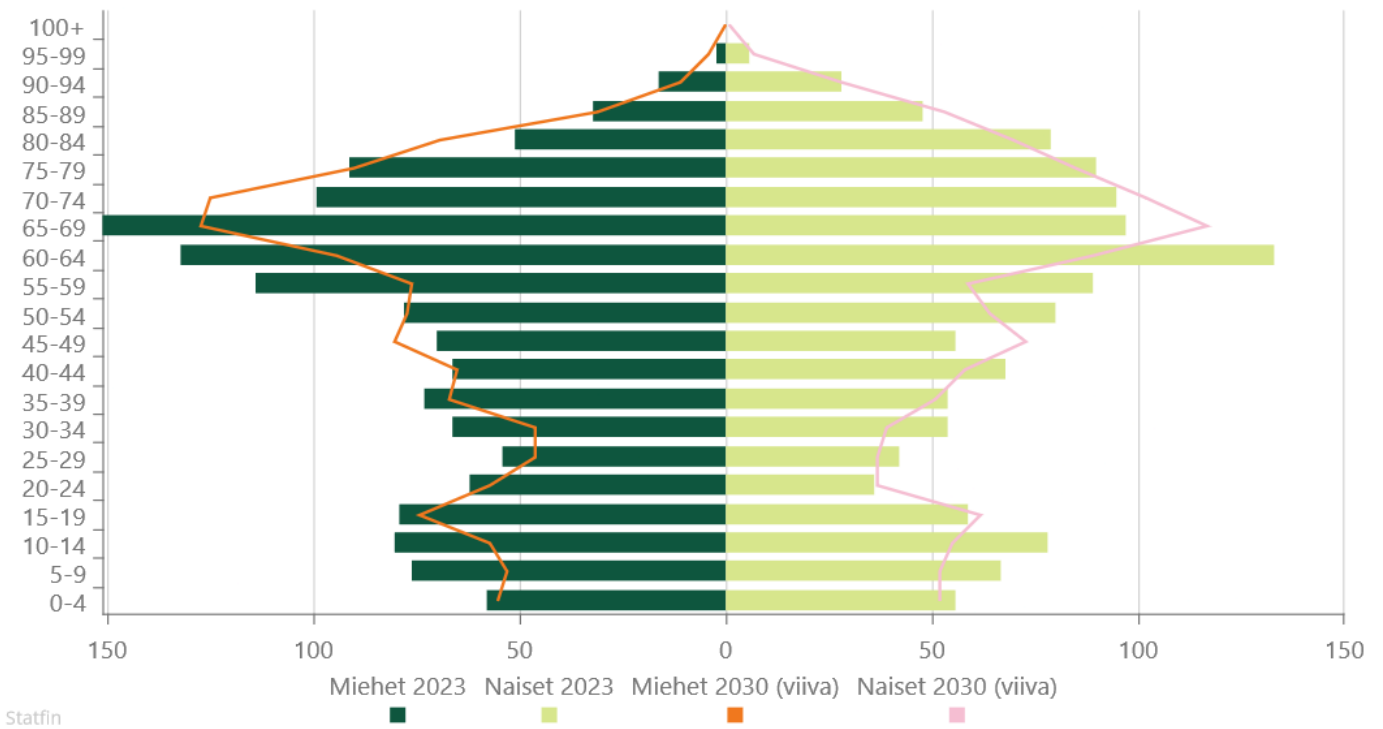
Tervolan kunnan väkiluku vuodenvaihteessa 2023–2024 oli 2831 henkilöä.

	31.12.2023	31.12.2022
Syntyneet	27	27
Kuolleet	50	47
Miehiä	1480 (52,3 %)	1 504 (52,5 %)
Naisia	1351 (47,7 %)	1 359 (47,5 %)



**Tervolan väestön kehitys vuosina 2015–2023**

	31.12.Lkm.	Muutos
2015	3195	
2016	3099	-96
2017	3068	-31
2018	3062	-6
2019	3001	-61
2020	2925	-76
2021	2882	-43
2022	2860	-22
2023	2831	-29



**Tervolan väestön ikärakenne**

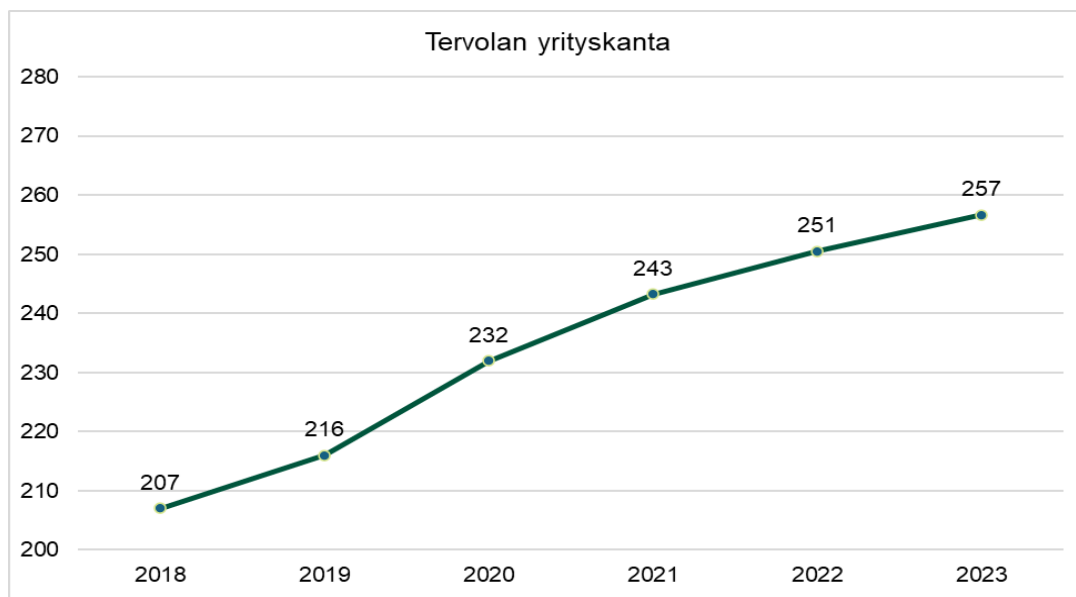
### Tervolan kotitaloudet asuntokunnan koon mukaan 2022



### Tervolan kunnan elinkeinorakenteen muuttuminen vuodesta 2000 vuoteen 2021

	2000	2010	2020	2021
Väestö	3 895	3 444	2 925	2 882
Työvoima	1 570	1 322	1 226	1 232
Työpaikat	1 166	1 157	951	1 004
* alkutuot.	186	200	136	131
* jalostus	207	306	239	265
* palvelut	745	643	553	592
* tuntematon	28	8	23	16

(Lähde: Tilastokeskus)



**Tervolan yritysanta**

## Kunnan toiminnan kehittämistavoitteet

**Viihtyisä, elinvoimainen Tervola. - Tervolan kuntastrategia asiakirjasta:**

**Missio: Huolehdimme kuntalaisten hyvinvoinnista ja kunnan elinvoimaisuudesta.**

**Visio: Viihtyisä ja elinvoimainen Tervola (VET).**

Viihtyisä Tervola rakentuu elinvoimaisuudesta, hyvinvoivista ja aktiivisista kuntalaisista sekä työntekijöistä, paikallisesta tuotannosta sekä vahvasta paikallisesta identiteetistä. Kaiken tämän yhdistää positiivinen ja osallistava viestintä.

**Tervolan kunnan toimintaa ohjaavat arvot ovat:**

Asukaslähtöisyys ja yrittäjähenkisyys  
Maaseudun ja paikallisuuden arvostaminen  
Vastuullisuus  
Ideaarikkaus ja innovaatiokykyisyys

### Strategiset suunnat ja tavoitteet

1. Panostamme viihtyvyyteen.

Tavoite: Viihtyisä Tervola kaikille.

Mittarit	TA2023	TP2023
Asukasviihtyvyysskysely	9,0	kyselyä ei toteutettu

2. Lisäämme Tervolan houkuttelevuutta, vetovoimaisuutta ja elinkeinorakenteemme monipuolisuutta.

Tavoite: Elinvoimainen, vetovoimainen ja pitovoimainen maaseutupitäjä.

Mittarit	TA2023	TP2023
Asukasluku	3000	2831
Vuosittain peruskorjatut vuokra-asunnot	4 kpl	12 kpl
Rakennusluvut	50	57 kpl
Syntyneet lapset	25	27
Nettomuutto	+50	-7
Yritysten nettolisäys	+10	+16
Työllisyysaste	75 %	88,5 % (2022)
Työttömyysaste	10 %	9,4 %
Työpaikkojen omavaraisuusaste	92 %	93,1 %
Yrittäjäbarometri (asteikko 1–5)	3,5	
Yhteisöveron kehitys	606.000 €	696 829 €

Panostamme suunnitelmallisesti maankäyttöön tarjotaksemme kysyntää vastaavia laadukkaita tontteja ja vuokra-asuntoja. Edistämme etätömahdollisuuksia kaikille ja tuemme palvelutarjonnan lisäämistä valokuituverkosamme.

Kehitämme kunnan tarjoamaa yritysneuvontaa. Vastaamme yritysten tontti- ja toimitilarpeisiin. Maaseutukylät ja kuntakeskus luovat hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä myös hyvien liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien kautta. Kouluissamme kehitetään turvallisia oppimisympäristöjä.

3. Panostamme kuntalaisten ja työntekijöiden hyvinvointiin ja turvallisuuteen kehittämällä Tervolan palveluja ja kumppanuuksia.

Tavoite: Toimivat palvelut ja hyvinvoivat kuntalaiset ja työntekijät kaikissa eri elämäntilanteissa.

Mittarit	TA2023	TP2023
Asukkaiden hyvinvointi (Taloustutkimus, asteikko 0–10)	9,0	8,3 (mitattu 2020)
Työntekijöiden työtyytyväisyys (Työhyvinvointikysely, asteikko 1–5)	4,5	3,7
Koettu turvallisuus (Taloustutkimus, asteikko 0–10)	9,0	8,97 (mitattu 2020)
Tapahtumien määrä	+20 % v. 2022 verrattuna	+85 % v. 2022 verrattuna

Kehitämme palveluja idearikkaalla suunnittelulla, hyvällä johtamisella ja hyvinvoivilla työntekijöillä. Hyödynnämme palvelutuotannossamme uutta teknologiaa sekä edistämme kumppanuuksia kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tiivistämme yhteistyötä kuntakonsernin eri toimijoiden kanssa.

Edistämme työhyvinvointia, sillä hyvinvoivat, osaavat ja työssään viihtyvät työntekijät ovat toimintamme keskeisin voimavara. Kehitämme hyvää johtamista ja esimiestyötä.

4. Panostamme paikallisuuteen, vastuullisuuteen ja Tervolan brändin vahvistamiseen kunnan toiminnassa. Tavoite: Paikallisen osaamisen ja tuotannon arvostaminen.

Mittarit	TA2023	TP2023
Kuntakonsernin tervolalaisten sopimus- kumppanien määrä	+20 % v. 2022 verrattuna	22 kpl*
Uusiutuvan energian käyttöä lisäävien toimenpiteiden määrä	1	
Lähihuokahankintojen osuus	+40 % v. 2022 verrattuna	

\*yhteenlaskettu kappalemäärä Tervolan Vuokrataloilta ja Tervolan Energialta ja vedeltä.

5. Tuotamme monikanavaista viestintää.

Tavoite: Kuntalaiset, kumppanit ja muut tahot saavat tietoa Tervolan kunnan toiminnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista positiivisen ja osallistavan viestinnän kautta.

Mittarit	TA2023	TP2023
Internet-sivujen kävijät	150.000	tieto ei saatavissa*
Sosiaalisen median seuraajat	+20 % v. 2022 verrattuna	+19,5 % v. 2022 verrattuna
Kunnallisen tiedotuslehden verkkolukijat	+25 % v. 2022 verrattuna	tieto ei saatavissa**
Viestintään osallistuvien ulkopuolisten tahojen määrä	2	0

\* Tietosuoja-asetus muuttaa internet-sivujen kävijämäärän seurantaan. Asetuksen jälkeen nettisivuvierailijat voivat hyväksyä tai hylätä datanseurannan vieraillemallaan sivustolla. Tämän vuoksi tarkkaa kävijämäärää ei voida saada. Lisäksi aiemmin käytössä ollut data-analytiikka päivittyi kesällä 2023 versioon, joka on ristiriidassa tietosuoja-asetuksen kanssa. Tämän jälkeen dataa ei ole kerätty, mikäli päivitystä ei ole hyväksytty. Näiden vuoksi nettisivujen seuraajamäärää vuodelta 2023 ei voida saada.

\*\* Tervola-lehti ei ollut seurannut verkkolukijoita vuonna 2023.

Kehitämme markkinointia ja tiedotamme Tervolan mahdollisuuksista. Viestintämme on monikanavaista, vuorovaikutteista ja aktiivista. Viestimme Tervolan strategisista suuntauksista ymmärrettävästi ja näkyvästi.

### Suunnittelukauden painopistealueet

Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 22.9.2022 hyväksynyt kunnan ja kuntakonsernin suunnittelua ohjaaviksi tavoitteiksi taloussuunnitelmakaudelle 2023–2025 seuraavat:

#### Viihtyvyys:

1. Laadukkaat asunnot/asuntokannan parantaminen
2. Harrastepaikat, liikuntapaikat ja leikkipaikat ja niiden kunnossapito

### 3. Vahvistetaan ja ylläpidetään haja-asutusalueiden palveluja

#### **Elinvoima:**

1. Kemijoen ja luonnon hyödyntäminen (maisemointi)
2. Yritystonttien markkinointi
3. Tuetaan kylien elinvoimaisuutta

#### **Hyvinvointi:**

1. Kattavat lähipalvelut jatkossakin hva:lle siirtymisen jälkeen (vaikuttamistyö hyvinvointialueelle)
2. Riittävät henkilötyöresurssit palvelujen turvaamiseksi
3. Olemassa olevan kouluverkon säilyttäminen

#### **Paikallisuus:**

1. Lähihuokapalveluiden kehittäminen
2. Kilpailutusten hyödyntäminen (positiivinen diskriminointi, laatukriteereiden asettaminen paikalliset huomioiden)

#### **Positiivinen ja osallistava viestintä:**

1. Tervolan kunnan ja uuden kuntabrändin tunnetuksi tekeminen kuntarajojen ulkopuolelle
2. Aktiivinen tiedottaminen
3. Avoimuus

Kunnanvaltuusto asettaa hallintokunnille vuosittain talousarvion valmistelun ja hyväksymisen yhteydessä lyhyen tähtäimen toiminnalliset tavoitteet, jotka on johdettu kuntastrategiasta ja valtuuston asettamista tavoitteista. Toiminnalliset tavoitteet esitetään talousarvion käyttötalousosassa. Hallintokunnat vievät tavoitteet edelleen tulosalueille operatiivisen johtamisen tueksi. Tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti osana muuta talouden ja toiminnan seurantaa. Myös erillisten toimialakohtaisten ohjelmien ja kehittämishankkeiden tulee olla kunnan strategisista tavoitteista johdettuja.

#### **Strategisen johtamisen työvälineet**

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Hallintokunnat ovat laatineet ehdotuksensa valtuustoon nähden sitoviksi toiminnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2023–2025 uuden mallin pohjalta. Toimielimet asettavat tavoitteensa kuntastrategian strategisten suuntien pohjalta. Tavoitteissa on huomioitava niiden mitattavuus ja mittareiden ajantasaisuus sekä yhteys kunnan strategiaan linjauksiin. Tavoitteita, jonka toteutumista ei voida luotettavasti todentaa, ei tule ehdottaa valtuustoon nähden sitovaksi. Toimielinten tulee huomioida asettamiensa tavoitteiden vaikutukset toiminnan vaikuttavuuteen, prosesseihin ja rakenteisiin, voimavaroihin ja talouteen sekä henkilöstöön.

#### **Kunnanhallituksen arvio kuntastrategian toteutumisesta**

Tervolan kunnan kuntastrategia Viihtyisä, elinvoimainen Tervola – kuntastrategia hyväksyttiin valtuuston kokouksessa 16.6.2022. Kuntastrategia päivitettiin niin sisällöltään kuin visuaaliselta ilmeeltään. Päivitetyt kuntastrategian ensimmäinen jalkautuminen kuntalaisten keskuuteen tapahtui samana vuonna Maaseudulta Käsin -messuilla, jossa 191 messukävijää vastasi strategiakyselyyn. Kyselyssä nousi toiveeksi kehittää seuraavia osaluueita: Paikallisuus 27 %, Elinvoima 34 % ja Hyvinvointi 38,8 %. Erityisesti nousseita aiheita olivat: lapsiperheet, työpaikkojen lisääminen, ikäihmiset, maaseudun ja luonnon arvostaminen, elinkeinojen lisääminen, ulkoalueiden viihtyvyys, lisää tapahtumia, kohtaamispaikkoja ja harrastustoimintaa eri-ikäisille. Strategiakyselyn tulokset otettiin huomioon vuoden 2023 investointisuunnitelmassa sekä talousarviossa. Merkittäviä kuntastrategian mukaisia toimenpiteitä tehtiin erityisesti lapsiperheiden hyväksi. Vuoden alussa tehtiin merkittävä korotus vauvarahaan, joka on yhteensä 6000 euroa jokaisesta Tervolaan syntyvästä lapsesta. Varhaiskasvatuksen maksuja huojennet-

tiin, 1.1.2023 alkaen lapset ovat oikeutettuja saamaan maksuttoman varhaiskasvatusvuoden oltuaan Tervolan kunnan varhaiskasvatuksessa yhteensä vähintään vuoden ajan. Vuonna 2023 tehtiin päätös kuntalisän maksamisesta vuoden 2024 alusta, tämä on merkittävä etuus kotona lapsia hoitaville perheille. Lisäksi haluttiin panostaa nuorten kesätyöllistämiseen lisäämällä kesätyöllistämiseen varattuja määrärahoja ja uusimalla kesätyöllistämisen periaatteet. Tavoitteena on, että vuoden 2024 aikana entistä useampi tervolalainen nuori työllistyy kesän aikana. Merkittävä panostus elinvoiman lisäämiseen oli päätös uuden vuokratervotalon suunnittelun ja rakentamisen aloittamisesta. Uudet tasokkaat asunnot tuovat helposta kuntaa pitkään vaivanneeseen asuntopulaan.

Viestintään ja markkinointiin panostettiin voimakkaasti ja Tervolan brändiä vahvistettiin. Tämä näkyi mm. verkkosivujen visuaalisen ilmeen ja rakenteen uudistuksena sekä positiivisena somenäkyvyyden kasvamisena. Tervolan kunnan somenäkyvyys kasvoi 168 % vuoteen 2022 verrattuna. Brändin näkyvyyden kehittäminen on pitkäjänteistä ja tavoitteellista. Uuden kuntabrändin mukaiset verkkosivut julkaistiin syksyllä 2022, niiden kehitystyötä jatkettiin ja vuoden 2023 aikana otettiin käyttöön myös kunnan sisäinen Intra. Kuntastrategiaa vietiin aktiivisesti eteenpäin ja strategian mukaisia toimintamalleja kehitetään edelleen.

Riittävän ja osaavan työvoiman turvaamiseksi kunnan henkilöstön hyvinvointiin panostettiin erityisesti henkilöstöetuuksia parantamalla. EPassin saldo nostettiin 200 euroon, ja vuoden 2023 aikana otettiin käyttöön työsuhderyöäetu. Henkilöstön hyvinvoinnin edistämiseksi järjestettiin myös erilaisia hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen liittyviä tempauksia sekä koko henkilöstölle suunnattu yhteinen hyvinvointikoulutus. Lisäksi esihenkilö- ja asiantuntijatyötä tekeville on tarjottu käyttöön lisenssejä Eduhouse-verkkokoulutusalueelle, jonka kautta on mahdollisuus lisäkoulutusta työtehtäviin monipuolisesti. Henkilöstölle loppuvuonna 2023 tehdyn työhyvinvointikyselyn perusteella henkilöstön työhyvinvointi on korkealla tasolla. Vastausten analysointia ja niistä esiinnoitteita kehitkohteita tarkastellaan alkuvuoden 2024 aikana.

Kuntaan perustettiin uusi rakennuttajainsinööri virka, tämän lisäresurssoinnin avulla on kunnan suunniteltuja investointi- ja rakennushankkeita voitu edistää merkittävästi. Suunniteltujen projektien toteutus luo merkittäväällä tavalla elinvoimaa koko kuntaan.

Kunnan talous vahvistui edelleen vuonna 2023 yleisestä maailmanpoliittisesta kustannuksia nostavasta tilanteesta huolimatta. Kohonnut energian hinta takasi osakkuussähkön tuotosta kohtuullisen tuloksen edelleen, vaikka tuotto ei yltänyt kahden aiemman vuoden ennätyskorkealle tasolle. Myös verokehitys toteutui ennakoitua paremmin. Kuntakonserniin kuuluvien yhtiöiden taloudellinen tilanne on tiukka. Yhtiöiden taloudellista tilannetta vuonna 2023 heikensivät edelleen voimakkaasti kohonneet kustannukset. Yhtiöiden toimintaa ja taloutta haastaa myös korjaus- ja investointipaineet.

Keskimääräinen työttömyysaste laski vuodesta 2022. Työttömyysaste oli vuoden aikana keskimäärin 9,4 prosenttia, joka on selvästi alle tavoitellun 10 prosentin. Kunnan osuus maksetusta työmarkkinatuesta nousi. Vuoden 2023 aikana tuettua työllistymistä oli selkeästi normaalia vähemmän, tämän vuoksi työllisyyden hoidon henkilöstökustannukset olivat selvästi matalammat kuin aiemmin.

Kestävä kehitys on huomioitu kunnan eri toimialoilla. Vuoden 2023 aikana on tehty toimenpiteitä energiansäästöön liittyen mm. vaihtamalla toimitilojen valaisimia led-valaisimiin ja parantamalla rakennusten lämmöneristystä. Lisäksi on hankittu 4 sähköautojen latauspistettä.

Kunta on mukana monissa eri hankkeissa suoraan tai Tervolan Elinkeinoyhtiö Oy:n kautta. Hankkeiden avulla on mm. edistetty matkailun edellytyksiä kunnassa. Yritysten toimintaympäristöjä ja -edellytyksiä on kehitetty mm. aktiivisen maanhankinnan kautta, jotta nykyisillä yrityksillä olisi hyvät mahdollisuudet toimintansa laajentamiseen ja uusille yrityksille olisi houkuttelevia tontteja tarjolla. Viime vuosien merkittävin maankäytön esisuunnitteluhanke Westside-hanke (Vastaranta) päättyi vuonna 2021. Vastarannan alueen jatkokehittämistä varten käynnistettiin alueen osayleiskaavan päivitys. Alkuvuonna 2023 hyväksyttiin myös Tervolan kunnan tuulivoimastrategia. Strategia selkeyttää maankäyttöä tuulivoimarakentamisen näkökulmasta sekä viitoittaa selkeästi kunnan linjaukset tuulivoimarakentamiseen. Kunnan alueella on käynnissä tällä hetkellä kuusi tuulivoiman rakentamista kos-

kevaa osayleiskaavaprosessia, lisäksi Löylyvaaran ja Hevosselkään on laadittu tuulivoiman rakentamisen mahdollistavat yleiskaavat. Hanketoimintaa on osallistuttu myös Meri-Lapin kehittämiskeskuksen kautta.

Kunnan väkiluku jatkoi maltillista laskuaan vuoden 2023 aikana luonnollisen väestönkehityksen negatiivisuudesta johtuen. Myös kuntien välinen nettomuutto oli Tervolan osalta negatiivinen. Kuntaan syntyneiden vauvojen määrä säilyi ennallaan. Syntyneiden vauvojen määrä on seutukuntaan ja kunnan väkilukuun suhteutettuna korkea. Vuoden 2023 aikana kuntaan olisi pitänyt saapua kiintiöpakolaisia, pakolaiset saapuvat suunnitelmista poiketen kuntaan vasta alkuvuonna 2024.

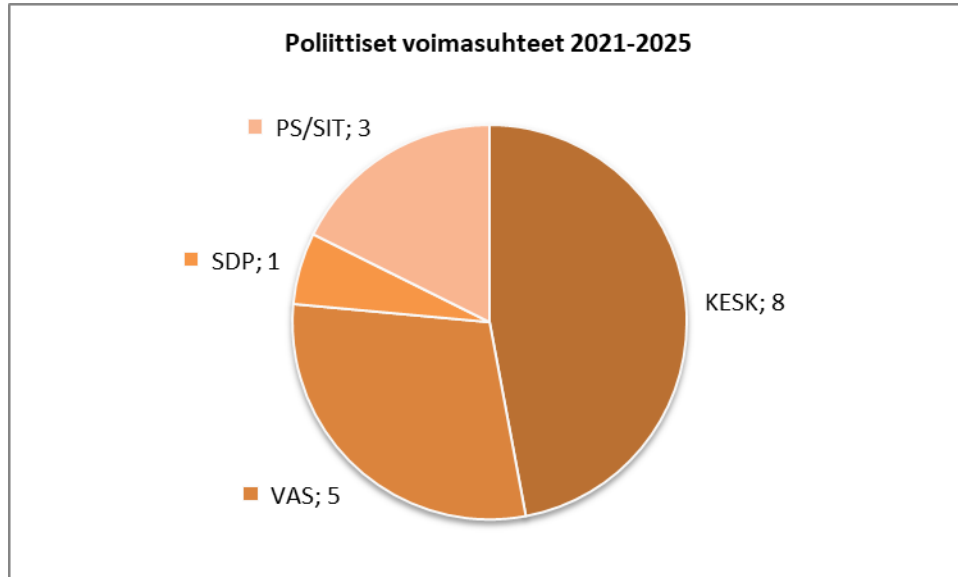
Kokonaisuudessaan voidaan arvioida, että kuntastrategia on toteutunut kuntakonsernissa pääosin, mutta kunnan veto-, pito- ja elinvoiman edistämiseksi kuntastrategian mukaisiin toimenpiteisiin on jatkossakin panostettava. Vuosittain keväällä tehtävää kuntastrategian arviointia on syytä jatkokehittää. Kuntastrategia tulee kuntalain mukaan päivittää vähintään kerran valtuustokaudessa. Kuntastrategian on päivitetty valtuuston kokouksessa 16.6.2022. Päivitetyssä kuntastrategiassa on huomioitu edellisestä kuntastrategiasta tehdyn arviointikyselyn tulokset sekä kuntalaisille ja työntekijöille tehdyt kyselyt.

### 3 Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa ja taloudessa

#### Kunnan hallinto

##### Kunnanvaltuusto

Kevään 2021 kuntavaaleissa kunnanvaltuustoon valittiin 17 valtuutettua. Kunnanvaltuuston voimasuhteet toimikaudelle 2021–2025 muodostuivat seuraavaksi:



##### Kunnanvaltuuston varsinaiset jäsenet kertomusvuoden lopussa:

Nimi	ammatti	ryhmä
Antinkaapo Niina	restonomi	SDP
Hemminki Pertti	eläkeläinen	VAS
Hietanen Ari	rajavartija	PS./SIT.
Juntunen Juha	eläkeläinen	VAS
Kaasila Hanna-Leena	maatalousyrittäjä	KESK
Keränen Pertti	kunnallisneuvos	VAS
Kokko Virva	erityisluokanopettaja	KES
Korhonen Johanna	myymäläpäällikkö	VAS
Lampela Eero	yrittäjä	KESK
Oinas Riikka	sairaanhoitaja	VAS
Palokangas Pia	yrittäjä	KESK
Pesonen Hanna	merkonomi	KESK
Tervo Rauno	eläkeläinen	PS
Vaajoensuu Matti	yrittäjä	KESK
Vaara Jorma	yrittäjä	KESK
Volotinen Juha	asentaja	PS./SIT.
Ylimartimo Eero	maanviljelijä	KESK

##### Ryhmittymien ensimmäiset ja toiset varajäsenet kertomusvuoden lopussa:

<b>Nimi</b>	<b>ammatti</b>	<b>ryhmä</b>
Puikko Raimo	isännöitsijä	VAS
Kauppi Janne	insinööri	KES
Kontiokoski Kari	yrittäjä	PS
Jurva Antti	nosturinkuljettaja	KES
Saukko Ari	ulkoaluetöntyöntekijä	VAS
Salmi Veli	yrittäjä	PS

Kunnanvaltuusto kokoontui vuonna 2023 seitsemän kertaa, jissa valtuusto käsitteli 101 asiaa. Vuonna 2023 tärkeimpiä päätöksiä olivat:

**Kokous 16.2.2023:**

- § 8 Rakennuttajainsinöörin viran perustaminen
- § 9 Teknisen johtajan viran täyttäminen
- § 11 House of Lapland Oy:n osakkeiden lunastaminen
- § 14 Hallintosäännön päivittäminen
- § 15 Tuulivoimastrategian hyväksyminen
- § 16 Kolopetäjä-Pirttikangas-Rovavaara tuulivoimaosayleiskaavatyön käynnistäminen

**Kokous 4.5.2023:**

- § 25–26 Vuoden 2023 rakentamisohjelman muuttaminen
- § 35 Vastarannan osayleiskaavatyön käynnistäminen

**Kokous 15.6.2023:**

- § 41–44 Kunnanhallituksen ja lautakuntien vaalit toimikaudeksi 2023–2025
- § 50 Vuoden 2022 tilinpäätös

**Kokous 8.8.2023:**

- § 57 Lapin liiton perussopimuksen muuttaminen
- § 59 Meri-Lapin työllisyyspalvelut/yhteistoiminta-alueen perustaminen

**Kokous 7.9.2023:**

- § 64 Kunnan tytäryhtiöiden lainajärjestelyt/Tervolan Energia ja Vesi Oy

**Kokous 26.10.2023:**

- § 73 Sopimus Lapin ELY-keskuksen kanssa kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta.
- § 74 Meri-Lapin työllisyyspalvelut/yhteistoiminta-alueen perustaminen/yhteistoimintasopimus ja järjestämisuunnitelma
- § 79–80 Tervolan Energia ja Vesi Oy:n laina/siirtolinjan rakentamiseen myönnetyn lainan käyttötarkoituksen muutos
- § 83 Valtuustoaloite/kuntalisän maksaminen Tervolassa
- § 84 Louen koulun oppilasennuste ja siitä seuraavat toimenpiteet
- § 85 Kunnan tuloveroprosentin ja kiinteistöveroprosentin määrittäminen vuodelle 2024

**Kokous 14.12.2023:**

- § 92 Jäsenten nimeäminen TE-2024 valmistelutoimielimeen (Meri-Lapin työllisyyslautakunta)

§ 94–96 Tytäryhtiöiden lainajärjestelyt

§ 98 Vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025–2026 taloussuunnitelman hyväksyminen

### Kunnanhallitus

Kunnanvaltuusto valitsi 12.8.2021 kunnanhallituksen jäsenet toimikaudeksi 2021–2023. Kunnanvaltuusto myönsi 7.4.2022 eron kunnanhallituksen jäsenyydestä Pertti Hemmingille. Kunnanvaltuuston uudeksi jäseneksi valittiin Raimo Puikko ja varajäseneksi Juha Juntunen. Kunnanhallituksen kokoonpano oli 15.6.2023 saakka seuraava:

#### Varsinaiset jäsenet

Nimi	ammatti	ryhmä
Hietanen Ari	rajavartija	PS./SIT.
Kaasila Hanna-Leena	maatalousyrittäjä	KESK
Puikko Raimo	isännöitsijä	VAS
Oinas Riikka	sairaanhoitaja	VAS
Ylimartimo Eero	maanviljelijä	KESK

#### Varajäsenet

Salmi Veli	yrittäjä	PS
Palokangas Pia	yrittäjä	KESK
Antinkaapo Niina	restonomi	SDP
Lampela Eero	yrittäjä	KESK
Juntunen Juha	eläkeläinen	VAS

Kunnanvaltuusto valitsi 15.6.2023 kunnanhallituksen jäsenet toimikaudeksi 2023–2025. Kokoonpano on seuraava:

#### Varsinaiset jäsenet

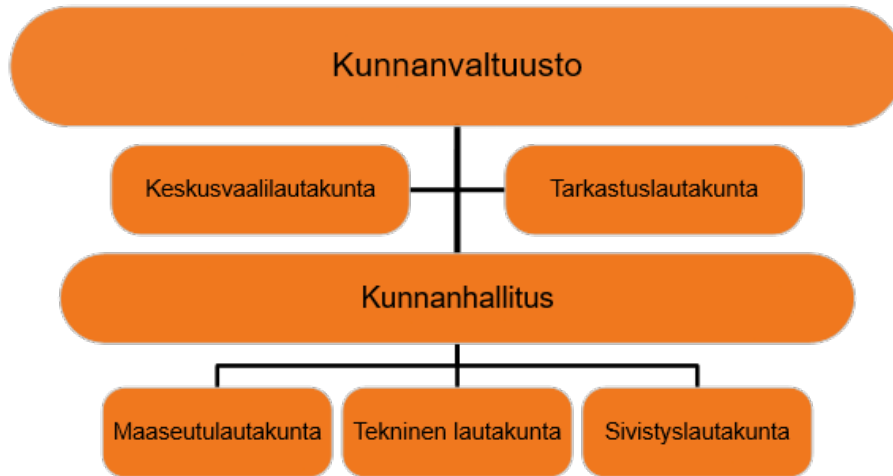
Nimi	ammatti	ryhmä
Hietanen Ari	rajavartija	PS./SIT.
Kaasila Hanna-Leena	maatalousyrittäjä	KESK
Puikko Raimo	isännöitsijä	VAS
Oinas Riikka	sairaanhoitaja	VAS
Ylimartimo Eero	maanviljelijä	KESK

#### Varajäsenet

Salmi Veli	yrittäjä	PS
Palokangas Pia	yrittäjä	KESK
Antinkaapo Niina	restonomi	SDP
Lampela Eero	yrittäjä	KESK
Juntunen Juha	eläkeläinen	VAS

Kunnanhallituksen puheenjohtajana toimi Eero Ylimartimo ja varapuheenjohtajana Riikka Oinas. Kunnanhallituksen esittelijänä toimi kunnanjohtaja Mika Simoska. Sihteerinä toimi vs. hallintojohtaja Laura Kantomaa.

Vuonna 2023 lautakuntia oli kolme: maaseutulautakunta, tekninen lautakunta ja sivistyslautakunta. Maaseutulautakunnan jäsenmäärä on viisi. Teknisessä ja sivistyslautakunnassa jäseniä on seitsemän.



### Kunnanvaltuuston asettamat toimielimet 15.6.2023 alkaen

Viranhaltijaorganisaatio 1.1.2023 alkaen

Kunnan henkilöstön päävastuualueisiin pohjautuva osastojako on seuraava:

- hallinto-osasto
- tekninen osasto
- sivistysosasto

Osastopäälliköt ovat seuraavat:

- hallinto-osasto vs. hallintojohtaja Laura Kantomaa 14.11.2022 alkaen
- tekninen osasto vt. tekninen johtaja Sauli Jalasmäki 1.1.2023–10.4.2023, tekninen johtaja Janne Pekkari-  
nen 11.4.2023 alkaen
- sivistysosasto sivistysjohtaja Tarja Leinonen

Osastopäällikkö vastaa osastonsa toiminnasta sekä johtaa ja kehittää toimintaa kunnanhallituksen, kunnanjohtajan ja lautakunnan alaisuudessa. Yhteensopivista tehtäväkokonaisuuksista on osastojen puitteissa muodostettu vastuualueita. Kunnanjohtaja, osastojen päälliköt ja johtava lääkäri muodostivat kunnan johtoryhmän.

Kunnanvaltuusto on määritellyt tilivelvolliset luottamushenkilöt ja kunnan palveluksessa olevat viranhaltijat 6.4.2006 § 22. Vuonna 2023 tilivelvollisessa asemassa olivat:

- kaikkien toimielinten jäsenet (lukuun ottamatta valtuusto)
- kaikkien toimielinten esittelijät
- kunnanjohtaja
- osastopäälliköt
- hallintojohtaja
- maaseutupäällikkö
- tekninen johtaja
- sivistysjohtaja

## Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

### Yleinen taloudellinen kehitys

Maailmantalouden näkymät ovat loppuvuonna 2023 epävarmat. Korkeiden korkojen välittyminen yksityiseen kulutukseen ja siihen liittyvä kuluttajien heikko luottamus sekä maailmankaupan vaatimaton kehitys heikentävät näkymiä. Lisäksi geopoliittiset jännitteet pysyttelevät korkeana Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen sekä Lähi-idän konfliktin takia. Toisaalta inflaation nopea hidastuminen ja työllisyyden pysytteleminen korkealla monessa taloudessa tukevat kasvunäkymiä. Finanssipolitiikan odotetaan olevan lähivuosina lievästi kiristävää. Talouden kasvu hidastui vuoden 2023 aikana 2,3 prosentista 1,6 prosenttiin vuonna 2024, ja elpyy jälleen 2,2 prosenttiin vuonna 2025.

Tilastotiedot kertovat, että Suomen talous on edelleen heikko vuonna 2023, bruttokansantuote (BKT) supistui 0,5 prosenttia. Inflaatio on kuitenkin hidastunut nopeasti vuoden 2023 aikana. Pääsyy inflaation hidastumiseen on ollut energian hintojen lasku, mutta loppuvuodesta 2023 inflaation hidastuminen on ollut laaja-alaista. Eniten hintapaineita on jäljellä palveluissa, mutta niissäkin hintojen nousu on selvästi hidastunut. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku on parantanut kotitalouksien ostovoimaa. Kotitalouksien ostovoiman kasvun arvioidaan nopeutuvan vuosina 2024 ja 2025 inflaation hidastuessa edelleen. Vuonna 2024 ansiotulojen verotus kevenee mm. työttömyysvakuutusmaksun laskiessa.

Heikko talouskehitys pitää julkisyhteisöjen alijäämät syvinä. Julkisyhteisöjen alijäämä on 2,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Alijäämä heikkenee vuonna 2024 3,5 prosenttiin heikon talous- ja työllisyyskasvun sekä hitaan verotulojen kasvun vetämänä. Julkisyhteisöjen alijäämä kohenee jatkuvuotina noin 3,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun hallituksen sopeutustoimet alkavat purra, ja kun talous ja työllisyys alkavat kasvaa ennustejakson lopulla. Kaikesta tästä huolimatta julkisyhteisöjen alijäämä on syvä. Valtionhallinnon alijäämä pysyy mittavana koko ennustejakson vuoteen 2026. Verotulot kasvavat maltillisesti, ja sopeutustoimista huolimatta menojen kasvu pysyy nopeana. Nopea hintojen ja palkkojen nousu, varautumiseen ja turvallisuuteen tehtävät mittavat panostukset sekä kasvavat velanhoidomenot pitävät valtion menot kasvussa läpi ennustejakson. Hyvinvointialueet suunnittelevat sopeutustoimia noin 0,3 miljardin euron edestä. Siitä huolimatta vuoden 2024 alijäämän ennustetaan pysyvän vuoden 2023 tasolla eli noin 0,5 prosentissa suhteessa BKT:hen. Alijäämä ei myöskään ole korjaantumassa ennustejakson aikana. Lisäksi kuntahallinnon ennustetaan olevan alijäämäinen läpi koko ennustejakson. Valtion ja paikallishallinnon alijäämien sekä hitaan talouskasvun seurauksena velkasuhde jatkaa kasvuaan, eikä se ole kääntymässä laskuun näköpiirissä olevalla talouden kehityksellä. Vuoden 2023 velkasuhde asettuu hieman päälle 75 prosentin suhteessa BKT:hen ja vuonna 2026 ollaan jo yli 83 prosentin.

Työllisyys laskee tilapäisesti huipputasolta. Työllisten määrän kasvu taittuu vuonna 2023 ja työllisyysaste supistuu hieman. Käännöksen työmarkkinoilla tapahtui vuoden 2023 aikana ja syksyllä työllisiä on ollut viime vuotta vähemmän varsinkin yksityisellä sektorilla, koska avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt. Lisäksi työvoiman ulkopuolelle siirtyi runsaasti etenkin miehiä. Alkuvuoden positiivisen kehityksen vuoksi työllisten määrä on vuonna 2023 vielä keskimäärin 0,1 prosenttia edellisvuotta suurempi, mutta tehdyn työn määrä eli työtunnit eivät enää lisäänty. Lisäksi työllisyysaste laskee vuodesta 2022, sillä työikäisten määrä lisääntyy runsaan maahanmuuton seurauksena vuonna 2023 eniten 13 vuoteen. Vuonna 2024 työllisten määrä vähentyy tilapäisesti, sillä työvoiman kysyntä on heikkoa talouden taantumana vuoksi. Osaavan työvoiman yleinen puute saa yritykset pitämään kiinni työntekijöistään, sillä taantuma näyttää jäävän lyhytaikaiseksi ja on todennäköistä, että lomautuksiin sekä muihin työvoimajoustoihin turvaudutaan mieluummin kuin irtisanomisiin. Talouden odotetaan toipuvan loppuvuotta 2024 kohti.

Nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutuu runsaaseen neljään prosenttiin vuonna 2023. Nopeutuminen on seurausta sopimuspalkkojen kasvusta, sillä palkkaliikumukset pienenevät. Erityisesti kuntasektorin sopimuspalkkojen nousu nopeutui selvästi, mutta muillakin julkisen ja yksityisen sektorin toimialoilla maksettiin edellisvuotta suurempia sopimuspalkkoja. Kaksivuotisia työehtosopimuksia on solmittu yksityisellä ja julkisella sektorilla vuoden 2023 aikana suuri määrä. Solmittujen sopimusten korotukset ovat vuonna 2023 yleisimmin noin neljä ja puoli

prosenttia vuositasolla. Siis selvästi suurempia kuin edellisenä vuonna ja suurimmat 14 vuoteen. Lisäksi kunta- ja hyvinvointialalla palkankorotukset ylittävät tämän, koska sopimukset sisältävät ns. yleisen linjan lisäksi palkkarakenneohjelman ja palkkojen yhteensovittamisen kustannuksia. Paikallishallinnosta muodostuukin tämän sopimuskierroksen palkkajohtaja.

Vuosi 2023 näytti kuntahallinnossa kohtuullisen hyvältä, vaikkakin kulutusmenojen kasvu on ollut nopeampaa kuin aiemmin arvioitiin. Toisaalta investointimenoja on kertynyt selvästi viime vuotta vähemmän. Alijäämät syvenevät vuosina 2025–2028 mm nopeasti kasvavien kustannusten sekä sote-uudistukseen liittyvien valtionosuuksien täsmäytysten ja jaksotusten seurauksena. Alijäämät kasvattavat kuntahallinnon velkaa, mutta velan kasvu suhteessa BKT:hen pysyy hyvin maltillisena. Kuntahallinnon kulutusmenot kasvavat ennustevuosina pääasiassa hintojen kasvun vauhdittamana, sillä koulutuksen (ml. varhaiskasvatus) palvelutarve pysyy painelaskelmassa laskevana syntyvyyden laskun ja ikäluokkien pienentymisen vuoksi. Poikkeuksen pääasiassa hintojen nousun aiheuttamaan kulutusmenojen kasvuun aiheuttaa vuoteen 2025 ajoittuva TE-palvelu-uudistus, jolloin kunnille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä, ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan.

Kuntahallinnon suurimman kuluerän muodostavat henkilöstökustannukset, joita sopimuskorotukset nostavat n. 3 prosenttia vuonna 2024. Samanaikaisesti henkilöstökustannusten kasvua hillitsee työttömyysvakuutusmaksun alentaminen, jonka vaikutus ulottuu myös verotuloihin positiivisesti. Vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi. Kuntien tulonsiirrot valtiolta laskevat vuonna 2024, sillä kuntien valtionosuuksia pienennetään tuntuvasti nk. sote-siirtolaskelman tarkentumisen seurauksena. Lisäksi hallituksen päättämä yhden prosenttiyksikön indeksijarru hidastaa valtionosuuksien kasvua vuosina 2024–2027. Vuoden 2022 verotuksen valmistuttua vuoden 2023 lopulla ilmeni, ettei syksyn talousarvion yhteydessä arvioitu sote-siirtolaskelmaan liittyvä valtionosuusleikkaus ollut riittävä. Jotta uudistuksen periaatteena oleva kustannusneutraalisuus kuntien, hyvinvointialueiden ja valtion välillä saadaan varmistettua, tehdään kuntien valtionosuuksista vielä lisäsiirto valtiolle. Hallitus päätti kuitenkin jaksottaa uuden lisäleikkauksen vuosille 2025–2027, jottei ennakoinnattoman suuri leikkausvaikutus kohdistu valtionosuuksiin vielä vuonna 2024 tilanteessa, jossa suuri osa kunnista oli jo päättänyt vuoden 2024 talousarviostaan. Näin kunnat saivat lisää aikaa sopeutua ennakoitua niukempiin valtionosuuksiin. Keskimääräinen kunnallisvero nousee vuonna 2024 koko Suomessa 0,07 prosenttiyksiköllä 7,51 prosenttiin, minkä arvioidaan lisäävän kunnallisverotuloja n. 80 milj. euroa vuositasolla. Lisäksi kiinteistöverotuloja lisää hallituksen päätös erottaa maapohjat rakennuksista yleisen kiinteistöveroprosentin sisällä ja nostaa niiden verotuksen vaihteluvälin alarajaa. Muutos kasvattaa kuntien kiinteistöverotuloja reilut 100 milj. euroa vuodesta 2024 alkaen. Verotulot säilyvät kuntahallinnon merkittävimpänä tulonlähteenä, vaikkakin ne sote-uudistuksen seurauksena likimain puolittuivat. Vaikka verotulojen kasvu pysyy ennustevuosina lähellä pitkän aikavälin keskiarvoa, merkitsee se kunnille huomattavasti pienempiä lisätuloja kuin aiemmin. Sote-uudistus kavensi kuntien talouden liikkumavaraa merkittävästi, mikä korostaa entisestään riskienhallinnan merkitystä kuntien talouden suunnittelussa.

(Lähde: VM: *Taloudellinen katsaus, Talvi 2023*; VM 19.12.2023)

### **Kuntien vuoden 2023 tilinpäätösarviot**

Sote-uudistuksen vaikutukset ovat keskeisessä roolissa kuntien viime vuoden tilinpäätöksissä, kun jopa puolet kuntien taloudesta siirtyi hyvinvointialueiden vastuulle. Vaikka kuntatalous jäi hieman odotuksista, saavutti se silti ennätysvahvan vuosikatteen ja tilikauden tuloksen. Poikkeuksellisen vahva tulos oli seurausta kertaluonteisista eristä, jotka paransivat verorahoitusta miljardeilla euroilla. Verohännät täydensivät kuntien verotuloja 1,4 miljardilla eurolla, kun taas takaisinperittävien valtionosuuksien positiivinen tulosvaikutus oli 0,5 miljardia euroa. Ilman näitä kertaluonteisia eriä, tilanne olisi ollut toinen, ja tulos olisi jäänyt lievästi negatiiviseksi ja vuosikate romahtanut peräti 40 prosenttia edellisvuodesta.

Toiminnan ja investointien rahavirran perusteella kuntatalous osoitti lievää ylijäämää vuonna 2023, arviolta noin 230 miljoonaa euroa. Tämä merkitsee positiivista käännettä, sillä toiminnan ja investointien rahavirta on ollut 2000-luvulla positiivinen ainoastaan neljässä tilinpäätöksessä.

Vaikka kuntien investointitaso pysyi suhteellisen korkeana sote-uudistuksen jälkeen, vähentyen ainoastaan 20 prosenttia, vahvan vuosikatteen ansiosta rahavirta kääntyi ylijäämäiseksi viime vuonna. Ylijäämäinen rahavirta käytettiin lainojen takaisinmaksuun, mikä johti kuntien lainakannan laskuun jo toista vuotta peräkkäin. Vaikka pitkäaikaista lainaa otettiin lisää, lyhytaikaista lainaa maksettiin samanaikaisesti pois, mikä johti nettona noin 300 miljoonan euron laskuun lainakannassa.

Markkinakorot lähtivät kovaan nousuun 2022 vuoden lopussa ja korkohuiput nähtiin syyskuussa 2023. Kuntien korkokulut kehittyivät kuitenkin huomattavasti markkinakorkoja suotuisemmin. Kuntien korkokulut kaksinkertaisuivat edellisvuodesta, mutta samalla myös korkotulot lisääntyivät. Korkokulut kasvoivat yhteensä 175 miljoonalla eurolla, kun taas korkotulot lisääntyivät 90 miljoonaa euroa. Lainan takaisinmaksun lisäksi erilaiset korkosuojaukset osoittautuivat tehokkaiksi keinoksi hillitä korkokulujen kasvua.

Vaikka markkinakorot ovat jo laskeneet huipustaan, kuntien korkokulujen odotetaan kasvavan lähivuosina. Tämä johtuu siitä, että kiinteäkorkoisten lainojen korot tulevat tarkistettaviksi keskimäärin 5–10 vuoden välein, mikä aiheuttaa korkokulujen kasvua aina korontarkistusten yhteydessä, koska korkotason ei enää odoteta palaavan vuotta 2022 edeltävälle tasolle.

Vuosikatteella mitattuna yli 100 000 asukkaan kaupunkien talous näyttää olevan kaikista vahvin. Suurten kaupunkien vahva vuosikate mahdollistaa suuret investoinnit, joka kuitenkin painaa isojen kaupunkien rahavirran keskimääräistä alemmaksi. Alle 5 000 asukkaan kunnissa puolestaan havaitaan paras rahavirta. Vaikka näiden kuntien vuosikate on heikoin, alhaiset investointimenot mahdollistavat hyvän rahavirran. On kuitenkin tärkeää huomata, että pienten kuntien rahavirta kääntyisi alijäämäiseksi, mikäli niiden investointitaso vastaisi muita kuntia.

Kuntakokoluokista on syytä tiedostaa, että ne pitävät sisällään hyvin eri tilanteissa olevia kuntia. Sekä pienistä, että suurista löytyy taloudellisesti vahvoja ja heikkoja kuntia. Esimerkiksi alle 5 000 asukkaan kunnissa havaitaan peruskunnan kertynyttä ylijäämää, kuten Enontekiöllä, Tervolassa ja Enonkoskella yli 7 000 euroa asukasta kohden. Toisaalta vastaavan joukon Lestijärvi, Pertunmaa ja Kyyjärvi painiskelevat jopa 500–2500 euron asukaskohtaisten alijäämien kanssa. Esimerkit osoittavat kuinka saman kokoluokan kuntien taloudelliset tilanteet voivat vaihdella merkittävästi.

Kuntien taloustilannetta mittaavan talousbarometrin mukaan kuntien talousjohtajat ennustavat taloustilanteen heikentyvän nopeasti seuraavan 12 kuukauden aikana. Tämä näkemys ulottuu kaikkiin kuntakokoluokkiin, mikä viittaa laajamittaiseen talouden heikentymiseen. Erityisen huolestuttavaa on, että heikentyvä taloustilanne näyttää iskevän erityisesti niihin alueisiin, jotka ovat jo nyt kamppailleet talousongelmien kanssa.

Viime vuoden tilinpäätöksissä havaitaan jo merkkejä kuntien eriytymistä. Vaikka viime vuoden talusluvut ovatkin ennätysellisen hyvät, on huomattava, että 12 kunnan vuosikate oli negatiivinen ja peräti 49 kunnan tulos oli pakkasella. Tämä osoittaa, että joidenkin kuntien taloushaasteet ovat jo alkaneet, vaikka kokonaistilanne ei vielä näytä synkältä viime vuoden tilinpäätöksissä.

(Lähde: Kuntaliitto 21.2.2024, Kuntatalousvuosi 2023 Uuden kunnan ensimmäinen tilinpäätös)

## Kemi–Tornio talousalueen kehitys

### Väestön määrä

(Lähteet: Tilastokeskus: Väestön ennakkotilasto, väestömuutosten ennakkotiedot alueittain)

	2019	2020	2021	2022	2023	Muutos ed. v.
Kemi	20 707	20 437	19 991	19 505	19 368	-0,7 %
Keminmaa	8 079	7 984	7 903	7 775	7 690	-1,1 %
Simo	2 988	2 950	2 904	2 877	2 828	-1,7 %
Tervola	3 001	2 925	2 882	2 863	2 832	-1,1 %
Tornio	21 602	21 467	21 326	21 229	21 015	-1,0 %
<b>Yhteensä</b>	<b>56 377</b>	<b>55 763</b>	<b>55 006</b>	<b>54 249</b>	<b>53 733</b>	<b>-1,0 %</b>

Väestön määrä laski 2023 kaikissa Kemi–Tornio alueen kunnissa. Koko alueen väkiluvun muutos oli -516, mikä merkitsee prosenttien laskua edellisvuoden lopun tilanteeseen. Väkiluvun muutoksesta 72,6 % (-366 asukasta) selittyi luonnollisella väestönlisäyksellä, joka oli negatiivinen jokaisessa Kemi-Tornio alueen kunnassa. Muu osa väkiluvun muutoksesta selittyi muuttotappiolla. Kuntien välinen tulomuutto oli 2191 henkilöä ja kuntien välinen lähtömuutto 2647 henkilöä. Kemi-Tornio seutukunnan kokonaisnettomuutto oli siis -142 henkilöä. Suunta on kuitenkin positiivisempi kuin viime vuonna, jolloin kokonaisnettomuutto oli -553 henkilöä. Nettomaahanmuutto oli positiivinen kaikissa Kemi-Tornion kunnissa, yhteensä +314 henkilöä.

### Työttömien %-osuus

(Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö: kuntapohjaisia vuosikeskiarvoja)

	2019	2020	2021	2022	2023	Muutos ed. v. (%yks.)
Kemi	14,1	16,9	14,7	13,5	14,3	-0,8
Keminmaa	8,4	10,9	9,2	8,3	7,8	0,5
Simo	8,9	11,5	9,4	9,5	11,1	-1,6
Tervola	12,1	12,7	11,4	10,0	9,4	0,6
Tornio	10,1	12,0	10,5	8,7	8,1	0,6
<b>Kemi-Tornio</b>	<b>11,3</b>	<b>13,6</b>	<b>11,8</b>	<b>10,5</b>	<b>10,4</b>	<b>0,1</b>

Vuonna 2023 työttömien osuus työvoimasta laski kaikissa alueen kunnissa. Koko aluetta tarkasteltaessa työttömien osuuden muutos oli 0,1 prosenttiyksikköä. Seutukunnallisesti pienintä työttömyys oli vuonna 2022 Keminmaassa, ollen keskimäärin 7,8 %.

### Työpaikat

(Lähde: Tilastokeskus: Työssäkäynti)

	2020	Muutos % ed. v.	2021	Muutos % ed. v.	2022	Muutos % ed. v.
Kemi	8 745	-1,2	8 462	-3,2	8 065	-4,7 %
Keminmaa	2 723	-3,4	2 717	-0,2	2 687	-1,1 %
Simo	578	-3	604	4,5	562	-7,0 %
Tervola	951	-0,8	1 004	5,6	1 005	0,1 %
Tornio	8 579	-1,4	8 704	1,5	8 853	1,7 %
<b>Yhteensä</b>	<b>21 576</b>	<b>-1,6</b>	<b>21 491</b>	<b>-0,4</b>	<b>21 172</b>	<b>-1,5 %</b>

Työpaikkojen määrän kehityksestä ei ole vielä saatavilla tilastotietoa vuodelta 2023. Vuosi 2021 oli seutukunnalle työpaikkojen määrän suhteen hiukan parempi; työpaikat vähenivät vain 0,4 prosenttia, mutta vuonna 2022 työpaikat vähenivät alueelta 1,5 prosenttia. Työpaikkojen määrän Tervolassa pysyi vuoden 2021 tasolla.

### Taloudellinen huoltosuhte

(Lähde: Tilastokeskus)

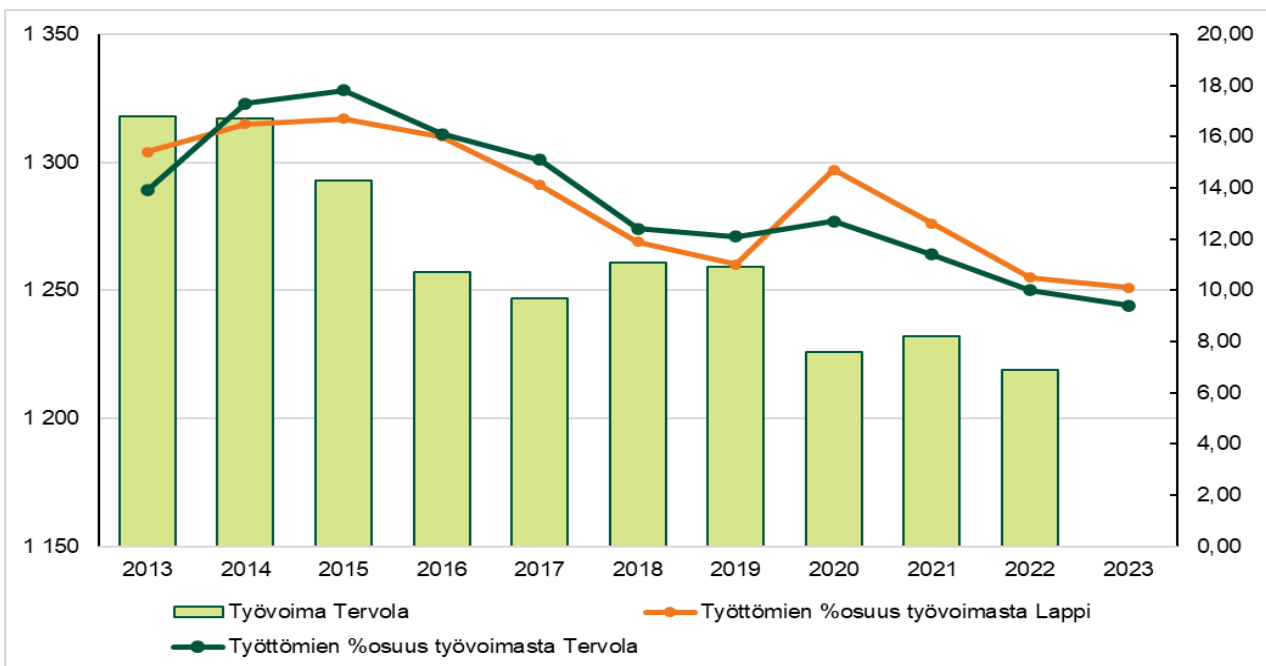
	2018	2019	2020	2021	2022
Kemi	1,84	1,83	1,87	1,86	1,88
Keminmaa	1,48	1,48	1,52	1,45	1,44
Simo	1,93	1,94	1,94	1,80	1,88
Tervola	1,81	1,73	1,74	1,66	1,65
Tornio	1,52	1,49	1,53	1,49	1,45
<b>Kemi-Tornio</b>	<b>1,66</b>	<b>1,64</b>	<b>1,68</b>	<b>1,63</b>	<b>1,62</b>

Taloudellisesta huoltosuhteesta ei ole vielä saatavilla tilastotietoa vuodelta 2023. Huoltosuhteen kehitys kuvaa väestön ikärakenteen ja työllisyystilanteen kehitystä. Vuonna 2022 Kemi–Tornion alueella oli 1,62 työhön osallistumatonta yhtä työllistä kohden. Väestön ikääntyminen koskettaa muun maan tavoin myös Kemi–Tornio aluetta. Työttömyyden lasku parantaa huoltosuhdetta.

## Olellaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

### Muutokset tuloperusteissa

Kunnan väestön määrän ja työllisyystilanteen kehitys ovat keskeisiä kunnan tuloperusteisiin vaikuttavia tekijöitä. Tervolan kunnan lopullinen väkiluku oli vuoden 2023 päättyessä 2831 eli 32 henkilöä (1,1 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Väestön määrän väheneminen on jatkunut koko 2000-luvun, väestökehityksessä näkyy kunnan vanhuspainotteinen ikärakenne. Vuonna 2023 luonnollinen väestönkasvu oli edelleen negatiivinen; syntyneitä oli 27 ja kuolleita 50. Kuntien välinen muuttotase oli myös negatiivinen. Kuntaan muutti muista kunnista ja ulkomailta 151 henkilöä ja kunnasta muutti pois 158 henkilöä. Kuntaan muuttaneiden määrä pysyi samana edellisvuodesta, mutta poismuuttaneiden määrä kasvoi viidellä. Nettomaahanmuutto oli vuonna 2023 +6.



Työvoima Tervolassa ja työttömien prosenttiosuus työvoimasta Tervolassa sekä Lapissa

Tervolalaisten työllisyystilanne heikkeni koronan takia vuonna 2020. Vuonna 2021 tilanne kääntyi jälleen parempaan suuntaan ja hyvä suuntaus kehittyi edelleen. Vuonna 2023 keskimääräinen työttömyysprosentti laski 9,4 prosenttiin, mikä on 0,7 prosenttiyksikön positiivinen muutos edellisvuoteen.

Edelliseen vuoteen nähden työllisyystilanne on parantunut Tervolassa, Keminmaassa ja Torniossa. Matalinta työttömyys on Keminmaassa (7,8 %) ja Torniossa (8,1 %). Verrattuna vuoteen 2022 työttömien osuus kasvoi Kemissä ja Simossa. Tervolan vuoden 2023 keskiarvoinen työttömyysaste 9,4 % on alueen mediaani ja asettuu Kemi-Tornio alueen keskiarvon 10,4 % alle. Kemi-Tornion kunnissa työttömyysasteen keskiarvon muutos oli -0,1 %, eli työttömien osuus alueella on pysynyt lähes samana viime vuoteen verrattuna.

Työttömiä työnhakijoita ml. lomautetut oli Tervolassa joulukuun lopussa 116 henkilöä (v. 2022 149 henkilöä). Pitkäaikaistyöttömiä oli 31 henkilöä eli 25,4 % työttömistä (v. 2022 23,5 %). Tervolan työttömyysaste joulukuussa 2023 oli 9,9 % ja tammikuussa 2024 9,5 %.

Koronapandemia vaikutti verotuloihin ja verotuloperusteisiin vuosien 2020 ja 2021 aikana. Näistä kertyi tulohäntiä vielä vuodelle 2022. Yhtenä valtion koronatukitoimenpiteenä kuntien osuutta yhteisöverotuoton tuotosta nostettiin määräaikaisesti 10 prosenttiyksiköllä vuosille 2020–2021. Viimeinen lisäavustus covid-19-epidemiasta aiheutuviin lisäkustannuksiin maksettiin vuonna 2022. Vuoden 2023 tuloksessa vaikutusta ei enää ole.

### **Toiminnalliset muutokset**

Kunnan ja kuntayhtymien sote-palvelut sekä pelastustoimi siirtyivät Lapin hyvinvointialueen hoidettavaksi 1.1.2023 alkaen. Tämä valtaisa muutos näkyi voimakkaasti kuntatyön arjessa, taloudessa ja toiminnassa, käytännössä talous ja henkilöstö kutistuivat lähes puoleen aiemmasta. Palveluiden ja toimintojen järjestäminen sekä yhdyspintojen ja yhteistyön hahmottaminen leimasi koko vuoden toimintaa. Osana tätä uudistusta Tervolan kunnan on pitänyt vuoden 2023 aikana suunnitella ruokapalveluiden organisoinnin toteuttamista uudella tavalla, koska kunnat eivät voi merkittävässä määrin tuottaa suoraan palveluita hyvinvointialueille. 1.1.2024 lähtien Tervolan kunnassa ruokapalveluita on tuottanut Meri-Lapin kuntapalvelut Oy. Kunnan osalta tämä tarkoitti noin 10 vakituisen henkilön siirtymistä yhtiön palvelukseen, samalla toiminnot ruokapalveluiden osalta siirrettiin yhtiön alaisuuteen.

Seuraava merkittävä muutos kuntien toimintakentässä on jo valmistelussa. Työ- ja elinkeinopalvelut siirtyvät kuntien hoidettavaksi vuoden 2025 alusta. Tämän uudistus on vaatinut paljon valmistelutyötä jo vuoden 2023 aikana. Suurimmat linjaukset asian suhteen on tehty vuoden 2023 aikana, Meri-Lapin alue muodostaa yhteistoiminta-alueen, jonka kautta myös Tervolan työllisyyspalvelut jatkossa hoidetaan.

Kunnan tytäryhtiöiden tilanne on taloudellisesti haastava, erityisesti Tervolan Energia ja Vesi Oy:n ja Tervolan Vuokralatot Oy:n osalta. Lisäksi molemmissa yhtiöissä peruskorjausten tarve ja investointipaineet ovat merkittävät. Molemmissa yhtiöissä on tehty vuoden 2023 aikana suunnittelua talouden tasapainottamiseksi.

Tervolan Energia ja Vesi Oy:n toimitusjohtaja vaihtui vuonna 2023, uusi toimitusjohtaja aloitti 1.7.2023.

Riverbank Oy muutti nimensä helmikuussa Tervolan Elinkeinoyhtiö Oy:ksi. Vanha nimi Riverbank Oy toimii edelleen yhtiön aputoiminimenä. Yhtiön palveluksessa pitkään ollut elinkeinokoordinaattori siirtyi uusiin tehtäviin marraskuun alussa ja uuden elinkeinokoordinaattorin rekrytointi käynnistettiin. Uusi elinkeinokoordinaattori aloitti alkuvuodesta 2024. Myös viestintäsuunnittelija vaihtui ja uusi viestintäsuunnittelija aloitti marraskuussa 2023.

Tervolan Palveluverkot Oy jatkaa vakaata toimintaansa kuituyhteyksien tarjoajana. Verkkoa on laajennettu vuoden 2022 aikana Rovaniemen kaupungin Jaatilan kylään. EU-ohjelmakauden vaihtumisen myötä valokuituinfraan rahoituksessa oli tauko vuonna 2023. Rahoituksen selkeydyttyä ovat seuraavat verkon laajennushankkeet suunnittelussa. Rahoituksen selkeydyttyä ovat seuraavat verkon laajennushankkeet jo suunnittelussa. Vuoden 2023 aikana käytiin lisäksi keskustelua kuituverkon tulevaisuudesta ja verkon hallinnoinnista, yhtenä vaihtoehtona on pohdittu kuituverkon vuokraamisesta.

## Talousarviopoikkeamat

Vuonna 2023 kunnan taloudenhoito toteutui kokonaisuudessaan talousarviossa ennakoitua paremmin. Toimintakatteeksi muodostui -9,44 milj. euroa ja vuosikatteeksi 3,0 milj. euroa. Tilikauden tulos oli 1,93 milj. euroa ja tilinpäätössiirtojen jälkeinen tilikauden ylijäämä 0,05 milj. euroa. Kunnan lainakanta pieneni 1,43 milj. euroon, kun Kevan myöntämä laina maksettiin kokonaisuudessaan pois. Velan saldo oli takaisinmaksuhetkellä 1,38 milj. euroa. Kertynyt ylijäämä 31.12.2023 oli 19,31 milj. euroa. Kunnan rahavarat vuoden 2023 päättyessä olivat 10,95 milj. euroa.

Vuonna 2020 siirryttiin kunnan talousarvion käyttötalousosan sitovuuden osalta nettobudjetointiin eli kunnanhallituksen ja lautakuntien talousarvion sitovuus valtuustoon nähden on toimintakate eli tulojen ja menojen välinen erotus. Valtuusto päättää talousarviossa tulojen ja menojen erotuksen määrärahana tai tuloarviona. Kunnanvaltuusto hyväksyy talousarvion kunnanhallitusta ja lautakuntia sitovaksi toimielintasolla, joten toimielin ei saa ylittää toimielintason talousarviota ilman valtuuston hyväksymistä. Toimielin voi tulosalueidensa sisällä ja välillä päättää määrärahojen siirroista.

Sisäiset erät huomioiden toimielimet saavuttivat pääosin asetetut taloudelliset tavoitteet. Kaikki hallintokunnat alittivat maltillisesti budjetoidut määrärahat, merkittäviä poikkeamia talousarvioon ei ollut. Merkittävin alitus oli sivistyslautakunnan toimialalla 0,49 milj. euroa, joka johtui hankerahoituksen myötä arvioitua positiivisemmin toteutuneista toimintatuotoista. Vastaavasti myös kulut olivat sivistystoimella arvioitua pienemmät. Syitä talousarviopoikkeamiin eritellään toimielimittäin jäljempänä asiakirjassa luvussa 8 Käyttötalouden ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen.

Investointimenot kokonaisuutena toteutuivat huomattavasti talousarviota pienempinä, menojen osalta talousarviopoikkeama oli 3,22 milj. euroa muutettuun talousarvioon verrattuna. Investointiohjelmassa oli varauduttu useisiin taloudellisesti merkittäviin hankkeisiin, jotka eivät kuitenkaan toteutuneet. Osa rakentamishankkeista siirtyi tuleville vuosille. Vuonna 2023 saatiin päätökseen Kätkän Luolat ja Rotkot –hanke, käynnistettiin Mattisen kevyen liikenteen väylän suunnittelu yhdessä Lapin ELY-keskuksen kanssa sekä maailmanpoliittisesta tilanteesta johtuen investoitiin erilaisiin varautumislaitteisiin.

## Selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta

Tervolan kunta sai myönteisen rahoituspäätöksen Luontoreitti Kätkän luolat ja rotkot -hankkeelle 22.5.2022. Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 105 740 euroa, johon on saatu tukea Peräpohjolan Leaderilta 95 166 euroa, kunnan omarahoitusosuus on 10 %. Hanke on saatettu loppuun vuoden 2023 aikana. Hankkeessa rakennettiin elämysellinen luontopolku Kätkävaaran kalliolle ja luolille.

Lappi-Aasia hyvinvointimatkailun kehittämishanke toteutettiin vuoden 2023 aikana. Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 53 100 euroa, johon on saatu tukea 42 480 euroa. Hankkeessa luodaan mahdollisuuksia aasialaisten asiakkaiden pakettimatkojen luomiseen terveys- ja hyvinvointisektorille.

Loppuvuodesta 2023 Tervolan kunta haki rahoitusta Peräpohjolan Leader-ryhmältä Kätkän Infra -hankkeelle. Tarkoitus on hankkeen avulla laajentaa Kätkävaaran luontopolun pysäköintialuetta ja rakentaa alueelle tarvittavia palvelurakenteita. Hankkeen päivitetty kustannusarvio on 67 377 euroa, josta Tervolan kunnan omarahoitusosuus on 35 %. Suunnitelmien mukaan hanke on tarkoitus toteuttaa kesän 2024 aikana.

Tervolan kunta on ollut mukana joko itse suoraan tai välillisesti Tervolan Elinkeinoyhtiö Oy:n tai Meri-Lapin kehittämisskeskuksen kautta erilaisissa kehittämishankkeissa. Näistä merkittävimmät ovat Lapin markkinointia edistävän House of Lapland toiminta sekä TE24-koordinaatiohanke.

## Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tervolan kunnan talous on ollut pitkään ylijäämäinen. Vuoden 2022 tilinpäätös oli ylijäämäinen mm. ennakoitua huomattavasti paremmin toteutuneista osakkuussähkön tuotoista, hyvin toteutuneesta verotuloista sekä valtion

koronatukitoimenpiteistä. Vuoden 2022 tilinpäätöksen tulos oli 2,34 milj. euroa ja tilikauden ylijäämä 2,52 milj. euroa. Vuoden 2023 tilinpäätös on lievästi ylijäämäinen. Taseessa 31.12.2023 oli kertynyttä ylijäämää tilikaudelta ja edellisiltä vuosilta noin 19,26 milj. euroa. Vuoden 2024 talousarvio on alijääminen. Myös taloussuunnitelmakauden vuosi 2025 on arvioitu toteutuvan alijäämäisenä, vuoden 2026 ennakoivaan olevan hieman ylijäämäisen. Suunnitelmakausien ennustettavuus on kuitenkin vaikeaa monien kuntatalouteen vaikuttavien uudistusten vuoksi. Taloussuunnitelmakaudelle on suunniteltu mittavia investointeja. Tervolan kunnan hyvä taloudellinen tilanne antaa liikkumavaraa, mutta talouden kehityssuunta on huolestuttava ja epävarma.

Vuoden 2024 suunnitellut nettoinvestoinnit ovat huomattavat 4,8 milj. euroa. Myös suunnitelmavuosina on varauduttu merkittäviin investointeihin, yhteensä lähes 7 milj. euroa. Investointien suuruus ylittää reilusti poistojen määrän. Investointien voidaankin katsoa olevan korkealla tasolla kunnan omaisuusmassa huomioiden. Investoinnit on suunniteltu katettavaksi omalla rahoituksella sekä lainarahalla, mikä tarkoittaa kunnan kassavarojen vähenemistä sekä korkomenojen merkittävää kasvua. Lisäksi Tervolan kunnanvaltuusto päätti 8.12.2022 myöntää yhtiölleen Tervolan Vesi ja Energia Oy:lle lainan uuden sähkölinjan rakentamiseen, lainasumma on 7,1 milj. euroa jakaantuen vuosille 2023–2025. Loppuvuonna 2023 lainanehtoja ja sen käyttötarkoitusta muutettiin. Yhtiö luopui aikeista rakentaa uusi sähkölinja ja päätti lunastaa Fingrid Oy:ltä 220 kV valmiin sähkölinjan Taivalkoski-Lehmikumpu-välisen osuuden. Lainaehdot muutettiin siten, että lainaa voidaan käyttää 220 kV:n sähkölinjan lunastukseen, lunastettavan linjan peruskorjaukseen, uuden sähköaseman sekä tarvittavien siirtoyhteyksien ja infran rakentamiseen. Lisäksi lainan käyttötarkoitusta muutettiin siten, että myönnetyn lainan kokonaissummasta osa käytetään olemassa olevan sähkö- ja vesijohtoverkon korjausvelan pienentämiseen. Hyväksytyjen lainaehdot mukaisesti, osa lainasta olisi ollut nostettavissa vuoden 2023 aikana, mutta ensimmäinen erä lainasta nostettiin vasta vuoden 2024 puolella.

Helmikuussa 2022 alkanut Ukrainan sota aiheuttaa erilaisia haasteita Suomen kansantaloudelle ja siten myös Tervolan kunnalle. Tämä näkyy erityisesti kohonneissa energian hinnoissa sekä yleisenä kustannusten nousuna ja yleisenä talouspolitiikan epävakautena. Inflaatio ja mahdollinen taantuma vaikuttaa jokaiseen Suomen kuntaan ja kuntalaiseen. Suoria kytköksiä Venäjään tai Ukrainaan ei Tervolan kunnalla ole.

Vuoden 2023 alusta tapahtunut sote-uudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien toimintaan ja talouteen. Vaikutus on merkittävä muun muassa kuntien tehtäviin ja kuntien rahoitukseen, valtionosuusjärjestelmään, omaisuuteen, velkoihin ja sopimuksiin sekä henkilöstöön. Kunnan budjetista siirtyi noin puolet hyvinvointialueelle, eli merkittävä osa kunnallisverotuloista (12,64 %) sekä valtionosuuksista. Kunnan tuloveroprosentiksi vuodelle 2023 määrittyi 7,36 (vuonna 2022 20 %). Vuoden 2023 aikana sote-siirtolaskelmat tarkentuivat edelleen ja Valtiovarainministeriön linjauksen mukaan tulojen lisäsiirtoja kunnilta hyvinvointialueille on edelleen odotettavissa. Tämä tarkoittaa pysyviä leikkauksia kuntien valtionosuuksiin. Tämänhetkisen linjauksen mukaan leikkaukset jaksotetaan vuosille 2025–2027 ja alustavien laskelmien mukaan leikkaukset vähentäisivät Tervolan kunnan valtionosuuksia vähintään 200 000 euroa vuodessa.

Seuraava merkittävä kuntakenttään kohdistuva uudistus on työllisyydenhoidon palveluiden siirtyminen valtiolta kuntien tehtäväksi. TE-palvelut siirtyvät kunnille vuonna 2025. Uudistuksessa työllisyyden ja yritysten kasvua tukevat julkiset palvelut tulevat osaksi kuntien työllisyys- ja elinvoimatehtäviä. Tehtyjen alustavien laskelmien mukaan uudistus vaikuttaa Tervolan rahoitusasemaan negatiivisesti.

## Kunnan henkilöstö

Tervolan kunnan palveluksessa oli vuoden 2023 lopussa henkilöstöä yhteensä 150 henkilöä, joista vakinaisessa palvelussuhteessa oli 107 henkilöä eli 71 prosenttia (31.12.2022 72 %).

Vuoden 2023 maksetut palkat ja palkkiot ilman henkilösivukuluja olivat 5,8 milj. euroa (v. 2022 10,06 milj.) Tilikauden henkilöstökulut kokonaisuudessaan olivat 7,22 milj. euroa. Tämä on yli viisi miljoonaa eli 43,4 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Henkilöstön sairauslomapäivien kokonaismäärä vuonna 2023 oli 1667. Henkilöä koh-

den laskettuna sairauslomapäiviä oli vuonna 2023 keskimäärin 11,1 päivää, joka on huomattavasti pienempi määrä kuin vuonna 2022, jolloin sairauslomapäiviä henkilöä kohden oli 20,6.

Tervolan kunta laatii tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat, jotka määrittävät Tervolan kunnan toimintaa myös työnantajana. Työhyvinvointikysely (ent. työilmapiirikysely) tehdään kerran valtuustokaudessa. Kysely tehtiin loppuvuodesta 2023. Kyselyn perusteella työilmapiiri on Tervolan kunnassa edelleen hyvä, kyselyn kokonaistulos parani jälleen edellisestä kerrasta. Tulosten perusteella ollaan kehittämässä toimenpiteitä työhyvinvoinnin edelleen parantamiseksi. Lisäksi työntekijöitä kuullaan esimerkiksi kehityskeskusteluissa sekä muilla tarpeellisilla kyselyillä. Tervolan kunnassa toimii työhyvinvointia ylläpitävä työryhmä, jonka tehtävänä on ylläpitää ja kehittää työhyvinvointia ylläpitävää suunnitelmaa sekä tehdä konkreettisia toimenpide-ehdotuksia työssäjaksamisen ja työhyvinvoinnin lisäämiseksi.

Työterveyshuolto on järjestetty Tervolassa työskenteleville työntekijöille Suomen Terveystalo Oyj:n kanssa sekä maaseututoimen muualla työskentelevien osalta muiden palvelutuottajien kanssa. Työterveyshuolto kattaa ehkäisevän ja työkykyä ylläpitävän toiminnan lisäksi yleislääkäritasoisien, työterveyshuoltopainotteisen sairaanhoidon.

Tervolan kunnassa on käytössä henkilöstön kehittämisen määräraha. Viime vuosien aikana hakemuksia kehittämismäärärahan käyttöön on saapunut muutamia. Kehittämismäärärahoista tuetaan myös omaehtoista koulutautumista.

Vuonna 2019 tehtiin päätös henkilöstön palkitsemisen periaatteista. Henkilöstöä palkitaan positiivisesta tuloksesta. Palkitsemisraja on kunnanhallituksen harkinnassa. Palkitsemismuotona käytetään kahta vaihtoehtoa: joko Maaseudulta käsin -messupakettia, tai vaihtoehtoisesti saldolisäystä e-passiin, joka on arvoltaan saman verran kuin messupaketti. Palkitsemisen piirissä ovat ne kaikki, jotka ovat olleet Tervolan kunnan palveluksessa työ- tai virkasuhteessa 1.–31.5. välisenä aikana vähintään 5 työpäivää (ei tarvitse olla yhtäjaksoinen työsuhde) sinä vuonna, jona päätetään palkitsemisesta. Vuonna 2023 työntekijät palkittiin sekä messupaketilla että saldolisäyksellä. 27.11.2023 kunnanhallitus päätti muuttaa periaatteita siten että jatkossa työntekijät voivat itse valita palkitsemisen tavan messupaketin tai sitä vastaavan EPassin saldolisäyksen välillä. Palkitsemisesta päättää edelleen kunnanhallitus vuosittain tuloksen perusteella.

Lisätietoja henkilöstöstä annetaan tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Kunnassa laaditaan erillinen henkilöstötilinpäätös.

## **Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista**

### *Strategiset riskit*

Kunnanvaltuuston päätösten 12.12.2019 ja 13.2.2020 mukaisesti kunta voi tiettyjen kriteereiden täytyessä rakentaa pk-yrityksille toimitiloja. Kyseisellä päätöksellä kunta tavoittelee uusia työpaikkoja ja kunnan elinvoimaisuuden lisäämistä. Huolimatta yrityksille asetettavista kriteereistä, voi toimitilarakentamiseen liittyä strateginen riski, mikäli yritykset eivät pysty täyttämään kunnan asettamia velvoitteita.

### *Toiminnalliset riskit*

Tervolan kunnan toiminnan kehittämiseen epävarmuutta luo väestön määrän kehitys, joka koko 2000-luvun on ollut aleneva. Väestömäärän lasku kiihtyi vuonna 2019 parin rauhallisemman vuoden jälkeen ja jatkui voimakkaana myös vuonna 2020. Vuonna 2021 lasku jälleen rauhoittui. Väestönkehitys oli kuitenkin vuonna 2023 edelleen negatiivinen. Sekä luontainen väestökehitys että muuttoliike kuntien välillä ovat Tervolan kannalta negatiivisia. Maahanmuutto on ollut positiivista kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta johtuen. Väestömäärän säilyttämisen haasteisiin kunnassa pyritään vastaamaan muun muassa asumisen laatuun, viihtyvyyteen, kaavoitukseen ja maan hankintaan panostamalla. Tervolan houkuttelevuutta on myös parannettu panostamalla erityisesti lapsiperheiden palveluihin sekä etätyömahdollisuuksiin.

Tämän vuosituhannen alusta vuoteen 2022 kunnan ikärakenne on muuttunut merkittävästi. Alle 15-vuotiaiden osuus kunnan väestöstä oli vuonna 2022 15,8 % Työikäisten (15–64-vuotiaat) osuus väestöstä oli 53,2 % ja yli 64-vuotiaiden osuus 31 %. Positiivista on, että lasten osuus väestöstä on hiukan kasvanut edellisestä vuodesta 0,3 % -yks. Työikäisten määrä on laskenut 0,8 % -yks. Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä kasvoi vuoden aikana puoli prosenttiyksikköä. Mikäli sama kehitys jatkuu, kunnan riippuvuus valtionosuusrahoituksesta kasvaa samalla kun työikäisen väestön vähentyminen pienentää kunnan saamia verotuloja. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia palvelujen järjestämiselle ja toimintojen kehittämiseksi.

Väestön määrän ja ikärakenteen kehityksen sekä niitä seuraavien taloudellisten haasteiden lisäksi kunnassa on tunnistettu henkilöstövoimavaroihin liittyviä riskejä. Pienen organisaation riskinä on tiedon ja erityisosaamisen keskittyminen ja sen myötä haavoittuvuus. Tätä riskiä pyritään hallitsemaan muun muassa varahenkilöjärjestelmällä ja tiedon kulun parantamisella. Työvoiman saatavuus tuo omat haasteensa kunnan toiminnalle. Viime vuosien aikana osaavan ja koulutetun työvoimaan saatavuus on huomattavasti hankaloitunut useilla toimialoilla. Työvoiman rekrytointikäytänteitä on pyritty tehostamaan ja Tervolan kunnan työnantajabrändiin on kiinnitetty erityisesti huomiota. Työvoimapulan helpottamiseksi on otettu käyttöön rekrytointilisä ja käynnistetty oppisopimuskoulutuksia kunnan eri yksiköissä.

Palveluiden siirtyminen yhä enemmän tietoverkkoihin aiheuttaa haasteita niin tietojärjestelmien kuin tietoliikenneyhteyksien toimivuudelle. Tietoturvariskejä hallitaan mm. tietojärjestelmien varmistuksilla, käyttöoikeuksien hallinnalla sekä tietojärjestelmien suojauksilla. Vuonna 2018 on nimetty kunnan tietosuojaja- ja tietoturvatyöryhmä, jonka tehtävänä on edesauttaa tietosuoja- ja tietoturvan toteuttamista. Tietosuojapolitiikka ja – ohje on hyväksytty 2022. Tietoturvapoliittikka- ja ohje päivitettiin ja hyväksyttiin 27.11.2023.

Lukuisat lainsäädäntömuutokset ja niiden toimeenpano asettaa omat haasteensa sekä henkilöstöressurssien riittävyydelle, että henkilöstön osaamiselle.

Yksi kunnan nykyisten tytäryhtiöiden toiminnan merkittävimmistä riskeistä on vuokrahuoneistojen käyttöasteen aleneminen, ja sen vaikutus käyttökorvaustuloihin ja kiinteistöjen ylläpitomahdollisuuksiin. Konsernissa on kiinnitettävä erityistä huomiota myös sähköisen toimitusvarmuuteen ja talousveden laadun uhkien hallintaan.

### *Rahoitusriskit*

Kunta on saanut viime vuosina merkittävän määrän rahoitustuottoja (v. 2021 n. 0,90 milj. €, v. 2022 n. 1,9 milj. ja v. 2023 0,62 milj. euroa) perustuen Lapin Sähkövoima Oy:n osakkeiden omistukseen. Tuottojen kertyminen on riippuvainen sähkön hinnan ja myyntimäärän kehityksestä. Sähkön hinta on laskenut selvästi, joten on todennäköistä, että näin merkittäviä tuottoja ei tulevina vuosina tulla saamaan.

Tervolan kunnan lainakanta vuoden 2023 lopussa oli n. 1,43 milj. euroa. Lainat on sidottu kuuden kuukauden euribor-korkoon. Tervolan kunnan lainat ovat euroissa, joten valuuttariskiä ei ole.

Kunnanvaltuusto päätti 13.6.2019 kunnan konserniyhtiöitä koskevista uusista lainajärjestelyistä. Kunnanvaltuusto myönsi Tenergia Oy:n 2.436.514,97 euron lainalle viiden vuoden vapautuksen lainan lyhennyksistä ja koroista siten, että laina-aikaa jatketaan 5 vuotta. Kunnanvaltuusto jatkoi Tervolan Palveluverkot Oy:n 225.000 euron lainan laina-aikaa viidellä vuodella siten, että laina erääntyy 31.12.2024. Kunnanvaltuusto myönsi Tervolan Vesi Oy:n 500.000 euron lainalle viiden vuoden vapautuksen lainan koroista ajalle 1.1.2020–31.12.2024.

Kunnan tytäryhtiöiden lainajärjestelyihin ja lainaehtoihin on tehty muutoksia vuoden 2023 aikana. Kunnanvaltuusto on käsitellyt 7.9.2023 Tenergia Oy:lle vuonna 2013 myönnettyä 480.000 euron lainaa ja myöntänyt Tervolan Energia ja Vesi Oy:lle vapautuksen lainan lyhennyksistä ajalle 1.1.2023-31.12.2026. Lisäksi kunnanhallitus käsiteli lainaehojen muuttamista kokouksessaan 27.11.2023 ja myönsi lainalle neljän vuoden vapautuksen koroista vuoden 2026 loppuun saakka. Kunnanvaltuusto myönsi myös vapautuksen koroista Tervolan Vesi Oy:n vuonna 2019 nostamalle 300 000 euron lainalle. Vuosien 2023–2026 väliseltä ajalta lainasta ei peritä korkoa. Kunnanhallitus käsiteli Tervolan Vesi Oy:lle vuonna 2018 myönnetyn 150 000 euron lainaehojen muuttamista kokouksessaan 27.11.2023 ja päätti myöntää neljän vuoden vapautuksen lainan lyhennyksistä ja koroista ajalle 1.1.2023-31.12.2026. Laina-aika jatkuu neljä vuotta.

Kunnanhallitus on 29.10.2018 myöntänyt Tervolan Vesi Oy:lle 150 000 euron lainan. Kunnanhallitus käsiteli lainaehojen muuttamista kokouksessaan 27.11.2023 ja päätti myöntää Tervolan Energia ja Vesi Oy:lle neljän vuoden vapautuksen lainan lyhennyksistä ja koroista ajalle 1.1.2023-31.12.2026. Laina-aika jatkuu neljä vuotta.

Kunnanvaltuusto käsiteli kokouksessaan 14.12.2023 Tervolan Palveluverkot Oy:lle myönnettyjä lainoja ja päätti myöntää yhtiön 2 500 000 euron lainalle viiden vuoden maksuvapautuksen lyhennysten ja korkojen osalta. Lainaa-aikaa jatketaan viidellä vuodella 31.12.2044 saakka.

Kunnanvaltuusto päätti myös kokouksessaan 14.12.2023 muuttaa Tervolan Vuokratalot Oy:lle vuonna 2019 myöntämäänsä 1 200 000 euron lainaa siten, että vuosien 2023–2027 väliseltä ajalta lainasta ei peritä korkoja. Kunnanhallitus päätti muuttaa vuonna 2018 Tervolan Vuokratalot Oy:lle myönnetyn lainan ehtoja siten, että lainalle myönnetään neljän vuoden vapautukset lainan lyhennyksistä ja koroista ajalle 1.1.2023-31.12.2026. Tämä pidentää lainan laina-aikaa neljä vuotta.

Tervolan kunnanvaltuusto päätti 8.12.2022 myöntää Tervolan Vesi ja Energia Oy:lle lainan uuden sähkölinjan rakentamiseen, lainasumma on 7,1 milj. euroa jakaantuen vuosille 2023–2025. Loppuvuonna 2023 lainanehtoja ja sen käyttötarkoitusta muutettiin. Yhtiö luopui aikeista rakentaa uusi sähkölinja ja päätti lunastaa Fingrid Oy:ltä 220 kV valmiin sähkölinjan. Lainanehtoja muutettiin siis siten, että lainaa voidaan käyttää 220 kV:n sähkölinjan lunastukseen, lunastettavan linjan peruskorjaukseen uuden sähköaseman sekä tarvittavien siirtoyhteyksien ja infran rakentamiseen. Lisäksi lainan käyttötarkoitusta muutettiin siten, että myönnetyn lainan kokonaissummasta osa käytetään olemassa olevan sähkö- ja vesijohtoverkon korjausvelan pienentämiseen.

### *Vahinkoriskit*

Omaisuuksien kartoitus ja vakuutusten tarkistus suoritetaan vuosittain. Kunnan vakuutukset on kilpailutuksen tuloksena keskitetty tällä hetkellä Pohjola Vakuutus Oy:hyn. Uudet kohteet vakuutetaan välittömästi ja vakuutusten täydentämisestä huolehditaan omaisuuden liittyvissä muutostilanteissa. Lakisäteisten vakuutusten lisäksi Ter-

volan kunnalla on vapaaehtoisia vakuutuksia. Teknisen toimen isoissa hankkeissa huolehditaan vakuuksien ja takauksien toimittamisesta.

## Ympäristöasiat

Tervolan sijainti suurten kuntakeskusten (Rovaniemi, Tornio, Kemi) läheisyydessä on erinomainen. Tervolan maisemaa hallitsevat Kemijoki ja lukuisat vaarat. Tervolassa on kaunis luonto, monipuolinen kasvusto ja hyvä veden laatu.

Yleisten laitosten jakaman talousveden fysikaalinen ja mikrobiologinen laatu on hyvä ja voimassa olevien vaatimusten mukainen. Yleisen vesijohdon piiriin kuuluu noin 90 % ja yleisen viemärin piiriin noin 30 % kunnan talouksista. Tervola on mukana seudullisessa jätehuollossa yhdessä Kemin, Tornion, Keminmaan ja Ylitornion kanssa. Jätehuoltoviranomaisena toimii Perämeren jätelautakunta. Perämeren jätelautakunta on päivittänyt jätehuoltomääräykset Suomen Kuntaliiton jätehuoltomääräysten laatimista koskevassa oppaassa esitettyihin seikoihin sekä uudesta jätteenkäsittelyjärjestelmästä saatuihin kokemuksiin perustuen. Alueelle on laadittu jätehuoltomääräykset ovat tulleet voimaan 1.1.2023. Jätelautakunta on päivittänyt jätehuoltomääräykset uuden jätelain mukaisiksi vuonna 2023. Alueelle on laadittu myös jätehuollon palvelutaso, jonka Perämeren jätelautakunta on kokouksessaan 10.12.2019 hyväksynyt vuosille 2020–2023. Jätehuollon palvelutason uudistustyö käynnistyy syksyllä 2024.

Kuntakeskuksessa on kaukolämpöverkosto ja biopolttoainetta käyttävä lämpölaitos. Lämpölaitos käyttää lähialueelta tulevia polttoainejakeita. Kaukolämpöverkosta laajennetaan rakentamishankkeen mukaisesti ja tavoitteena on koko kuntakeskuksen kattava kaukolämpöverkosto, jossa lämpö tuotetaan paikallisella uusiutuvalla energialla. Kunnan kiinteistöjen osalta pyritään energiamäärän pienentämiseen ja vaihteittain siirtymään uusiutuvia energialähteitä käyttäviin ratkaisuihin kuntastrategian mukaisesti. Vuoden 2015 aikana Kaisajoen koulu on siirretty käyttämään pääasiassa maalämpöä, lisäksi osa Tervolan Vuokratalot Oy:n kiinteistöistä lämmitetään maalämmöllä. Tervolan kunta on mukana kuntien energiatehokkuussopimuksessa.

Merkittävän ympäristöön vaikuttavan tekijän muodostaa Kemijoki Oy:n omistamat Ossauskosken ja Taivalkosken voimalaitokset. Voimalaitosten tehonnoston myötä vedenpinnan vaihtelut ovat kasvaneet, mikä aiheuttaa lisääntyvää tarvetta veneenlaskupaikkojen, uimarantojen ja muiden yleisten alueiden kunnostamiseen sekä rantojen suojaukseen.

Tervolan ensimmäinen tuulivoimapuistoa koskeva yleiskaava valmistui 2011. Kymmenen tuulimyllyn muodostama tuulivoimapuisto valmistui vuonna 2013 ja vihittiin käyttöön 10.4.2013. Vuonna 2013 aloitettu, Löylyvaaran osayleiskaavatyö kolmen tuulimyllyn tuulivoimapuistoksi hyväksyttiin 27.3.2014 kunnanvaltuustossa. Kaava on saanut lainvoiman vuonna 2016. Samassa kokouksessa päätettiin käynnistää Hevosselän tuulivoimayleiskaavan laadinta kahdeksan tuulimyllyn rakentamishankkeen toteuttamisen mahdollistamiseksi. Hevosselän tuulivoimayleiskaava hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 20.4.2018 ja kaava on lainvoimainen. Kaava mahdollistaa kuuden tuulimyllyn rakentamisen. Valkiavaaran tuulivoimapuiston kaavoitusaloite hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 18.2.2021. Tavoitteena on laatia tuulivoimaosayleiskaava 41 myllyn rakentamiseksi. Valkiavaaran tuulivoimaosayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma on ollut nähtävillä maaliskuussa 2022. Lisäksi vuonna 2021 käynnistettiin Kuoringin, Outojängän ja Pitkämaan tuulivoimaosayleiskaavojen laatiminen (yhteensä 50–70 myllyä). Vitsakankaan enintään 17 tuulivoimalaa koskevan tuulivoimaosayleiskaavan laatiminen käynnistettiin 7.4.2022. Sekä Vitsakankaan että Kuoringin tuulivoimaosayleiskaavojen osallistumis- ja arviointisuunnitelmat ovat olleet nähtävillä marras-joulukuussa 2022. Kunnanvaltuusto hyväksyi Tervolan kunnan uuden tuulivoimastrategian 16.2.2023 ja samassa kokouksessa käynnistettiin Kolopetäjä-Pirttikangas-Rovavaara tuulivoimayleiskaavan laatiminen.

Länsi-Lapin maakuntakaava hyväksyttiin Lapin liiton valtuustossa 26.11.2012 ja ympäristöministeriö vahvisti kaavan 19.2.2014. Maakuntakaavan mukaisesti alueiden käytön tulee edistää muun muassa yhdyskuntaraken-

teen eheyttämistä. Kaavamääräysten mukaisesti pysyvän asutuksen sijoittumista tulee edistää olemassa olevaa rakennetta täydentäen.

Länsi-Lapin maakuntakaavan periaatteiden mukaisesti aloitettiin vuonna 2012 Kemijokivarren osayleiskaavan ajantasaistaminen vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa aloitettiin Paakkola-Ylipaakkola osa-alueen tarkistustyö. Osa-alueita koskeva kaava hyväksyttiin valtuustossa 16.4.2015. Hyväksytty kaava mahdollistaa huomattavasti nykyistä enemmän rakennuspaikkoja kaavoitetuille alueille ja lisää vetovoimaisten jokivarsitonttien tarjontaa merkittävästi. Kemijokivarren osayleiskaavan ajantasaistamista jatkettiin Tervola-Varejoki osa-alueella ja kaava hyväksyttiin kesäkuussa 2018. Kaavasta valitettiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti. Korkein hallinto-oikeus on antanut päätöksensä osayleiskaavamuutosta koskevaan valitukseen tammikuussa 2022. Kunnanvaltuusto on käsitellyt korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun kokouksessaan 17.2.2022 § 13.

Vuoden 2024 aikana käynnistyy Loue-Mattinen osa-alueen tarkistustyö.

Kunnanvaltuusto on 8.12.2022 päätöksellään hyväksynyt Kemijokivarren osayleiskaavan Tervola-Varejoki-osa-alueen muutoksen käynnistämisen ns. Vastarannan alueelle.

Ranuan ja Tervolan kunnan rajalle suunniteltu Suhangon kaivoshanke on toteutuessaan mittasuhteiltaan erittäin suuri hanke. Hankkeen laajuudesta johtuen vaikutukset ulottuvat myös laajalle alueelle. Kaivoshankkeen toteuttaja on suunnitellut kaivoksen purkuvesien johtamista suoraan Kemijokeen yli 40 km pituisella purkuputkella, joka kulkisi pääasiassa Tervolan kunnan alueella. Suhangon kaivoksen ja rikastamon ympäristö- ja vesitalouslupa sekä toiminnan aloittamislupa ja valmistelulupa on parhaillaan Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käsitellessä.

## **Muut ei-taloudelliset asiat**

Kirjanpitolain 3 a luvun mukaisesti toimintakertomuksessa on annettava tieto muun muassa siitä, miten kunta huolehtii korruption ja lahjonnan torjunnasta sekä ihmisoikeusasioista. Korruption ja lahjonnan torjunnassa avainasemassa on esteellisyyksien ja sidonnaisuuksien huomiointi. Esteelliset henkilöt eivät osallistu asioiden valmisteluun, päätöksentekoon tai täytäntöönpanoon. Sidonnaisuusrekisteri pidetään ajan tasalla. Hankinnat suoritetaan hankintalain ja hankintaohjeiden mukaisesti. Suorahankinnat ovat mahdollisia vain poikkeustapauksissa, pääsääntöisesti tarjoukset pyydetään vähintään kolmelta tarjoajalta. Hankintojen yhteydessä huolehditaan tarvittaessa tilaajavastuulain mukaisista velvoitteista. Tositteet asiataarkastetaan ja hyväksytään kahden eri henkilön toimesta. Kunnan henkilöstöä ja luottamushenkilöitä on ohjeistettu siitä, millaisia lahjoja voi ottaa vastaan ja miten toimia, jos huomaa joutuneensa lahjontayrityksen kohteeksi.

Tervolan kunta on laatinut tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat, joiden mukaan toimiminen edesauttaa ihmisoikeuksien toteutumista. Ulkomaalaistaustaisten kotoutumisen tueksi on laadittu kotouttamishjelma sekä palkattu pakolaisohjaaja pakolaistyöhön. Edellä mainitut toimenpiteet osaltaan parantavat ulkomaalaistaustaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta osana Tervolan kunnan väestöä.

## 4 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

### Sisäisen valvonnan järjestäminen

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan kunnan sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joiden avulla pyritään saamaan kohtuullinen varmuus tavoitteiden saavuttamisesta ja toiminnan laillisuudesta. Keskeinen osa sisäistä valvontaa on riskienhallinta. Riskienhallinnalla tarkoitetaan tavoitteiden saavuttamista uhkaavien tekijöiden tunnistamista, arvioimista ja hallintaa.

Kunnanvaltuusto hyväksyi vuoden 2023 alussa (16.2.2023 § 13) Tervolan kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan päivitetty perusteet, joissa määritellään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävä- ja vastuunjako, toimintatavat sekä raportointivelvoitteet. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet eivät tuoneet olennaisia muutoksia aikaisemmin voimassa olleisiin toimintaperiaatteisiin, vaan täsmensivät niitä kuntakonsernin hyvän hallinnon ja johtamisen vahvistamiseksi.

Hallintosäännön 10. luvussa on määräykset sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta. Kunnanhallitus vastaa mm. kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä hyväksyy kunnan sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet. Lautakunta vastaa toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä raportoivat kunnanhallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Kunnanjohtaja sekä osastopäälliköt vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta toimialallaan ja tulosalueellaan, ohjeistavat alaisiaan vastuualueita sekä raportoivat kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Tulosalueiden ja vastuualueiden esimiehet vastaavat tulosalueen ja vastuualueen riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta sekä raportoivat kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen ohjauksesta sekä yhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisessä noudatetaan kunnanhallituksen 13.11.2006 hyväksymää sisäisen valvonnan ohjetta. Ohjeella tuetaan hyvän hallintotavan ja tuloksellisuuden seurannan toteutusta, määrärahojen käytön ja tulojen kertymisen tehokasta valvontaa sekä rahatoimen tuottavaa ja taloudellista hoitoa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet päivitettiin vuoden 2023 aikana uuden hallintosäännön mukaiseksi ja sisäisen valvonnan kokonaisvaltaisuuden ja riskienhallinnan suunnitelmallisuuden kehittämiseksi. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 16.2.2023 uudet sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet.

Alla olevassa selonteossa tarkastellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä valvonnan eri kohdealueiden näkökulmasta. Selonteko on laadittu kunnan eri toimielinten tuottamien tietojen pohjalta.

### Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Keskeisiä kunnan toimintaa ohjaavia lakeja ovat kuntalaki, hallintolaki, julkisuuslaki ja hankintalaki. Toiminnan laillisuus ja hyvän hallintotavan noudattaminen varmistetaan lainsäädäntöä tarkentavilla kunnan sisäisillä toimintaohjeilla ja suosituksilla, uusien työntekijöiden asianmukaisella perehdyttämällä sekä kiinnittämällä huomiota salassapitosäännöksiin ja esteellisyyksiin asioiden käsittelyssä ja päätöksenteossa. Esteellisyyksien huomioon otamisessa keskeisessä osassa on asianosaisen oma ilmoitus esteellisyydestään. Eräiden luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden tulee ilmoittaa myös sidonnaisuuksistaan. Toiminnan laillisuus ja hyvän hallintotavan noudattaminen edellyttävät myös selkeitä tehtäväkuvia ja vastuiden määrittelyitä. TVA-järjestelmä päivittäminen KVTES:n ja sote-sopimuksen sopimusaloilla saatiin valmiiksi vuonna 2021. Jatkuva muutos aiheuttaa haasteita tehtävien vaatavuuden arvioinnin ja tehtäväkuvien ajantasaisuudelle.

Tervolan kunnanvaltuusto käsitteli 101 asiaa vuonna 2023. Päätöksistä ei jätetty valituksia.

## **Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus**

Tulosalueiden toiminnan ja talouden toteutumisesta raportoidaan kunnanvaltuustolle ja lautakunnille säännöllisin väliajoin. Raportoinnin pääpaino pitkin talousarviovuotta on ollut taloudellisten tavoitteiden toteutumisessa. Toiminnallisten tavoitteiden raportointiin tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota. Taloussuunnittelukaudella raportoinnin informatiivisuuden kehitystyötä jatketaan. Strategiseen johtamiseen ja strategian jalkauttamiseen panostetaan.

Tulosvastuun noudattamisessa ei ole havaittu olennaisia puutteita päättyneen tilikauden aikana. Merkittävimmät talousarviopoikkeamat on mainittu edellä toimintakertomuksen luvussa 3.3 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa. Tarkempi toteutumisvertailu esitetään jäljempänä tilinpäätöksen kohdassa Talousarvion toteutuminen.

### **Riskienhallinnan järjestäminen**

Keskeisiä riskienhallintakeinoja kunnassa ovat vaarallisten tehtävähdistelmien välttäminen, tietojärjestelmien käyttöoikeuksien ajan tasalla pitäminen, asiakirja-aineistojen asianmukainen käsittely, uusien henkilöiden perehdytys ja hyvä tiedonkulku. Kunnan toiminnan kannalta tärkeät asiakirjat säilytetään paloturvallisesti. Tärkeimpien tietojärjestelmien tiedoista otetaan varmistukset säännöllisesti. Muita kunnan käyttämiä riskienhallintakeinoja ovat muun muassa varahenkilöjärjestelmä ja kiinteistökohtaiset vakuutukset. Työtapaturmia pyritään välttämään asianmukaisilla työtiloilla ja -välineillä sekä koulutuksia järjestämällä. Toimielimet määrittelevät vuosittain maksuasiakirjojen käsittelijät ja tositteiden hyväksyjät. Maaseutulautakunnan riskienhallinta ja sisäinen valvonta perustuu lisäksi viljelijätukihakemusten käsittelyn hallinnollisiin ohjeisiin, maksajavirastosopimukseen ja komission asetukseen 885/2006. Niiden vaatimat suunnitelmat päivitetään tarvittaessa maaseutulautakunnassa.

Tilivuoden aikana hallintokunnissa on kiinnitetty erityisesti huomiota tietosuoja- ja tietoturva-asioihin, tietojärjestelmien toimivuuteen, salassapitosäännöksiin ja esteellisyyksiin. Päivitetyt tietoturvapoliittikka ja tietoturvaohjeet hyväksyttiin 27.11.2023, jotka otetaan huomioon jo uuden henkilön perehdytysvaiheessa. Kunnassa toimii tietosuoja- ja turvavastaavat. Tietosuojapoliittikka ja -ohjetta on hyväksytty 16.5.2022.

Toimintakeskuksen omavalvontasuunnitelma on valmistunut v. 2020. Keittiöillä on omavalvontasuunnitelmat. Sosiaali- ja terveystoimessa on käytössä potilas- ja asiakasturvallisuussuunnitelma, jossa on sovittu turvallisuusriskien ja poikkeamatapahtumien varalta yhteiset toimintatavat. Koko kunnan valmiussuunnitelman päivystä on edistetty vuoden 2023 aikana, työ jatkuu edelleen. Valmiussuunnitelman ajantasaistaminen on todella tärkeää mm maailmanpoliittisen tilanteen tiukentumisen takia.

Taloussuunnittelukaudella kehitetään riskienhallintaa lisäämällä riskien tunnistamiseen ja arviointiin liittyvää osaamista. Tiedonhallintaan liittyviä riskejä pyritään hallitsemaan tuottamalla taloussuunnittelukaudella kunnan tiedonhallintasuunnitelma sekä päivittämällä kunnan asianhallintajärjestelmä.

### **Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta**

Omaisuuksien kartoitus ja vakuutusten tarkistus suoritetaan vuosittain. Kunnan vakuutukset on kilpailutuksen tuloksena keskitetty tällä hetkellä Pohjola Vakuutus Oy:hyn. Uudet kohteet vakuutetaan välittömästi ja vakuutusten täydentämisestä huolehditaan omaisuuden liittyvissä muutostilanteissa.

Hankinnoissa noudatetaan julkisista hankinnoista annettua lainsäädäntöä sekä kunnanhallituksen antamia hankintaohjeita. Hankinnoissa huomioidaan sekä taloudelliset tekijät että tarkoituksenmukaisuus. Käyttösuunnitelmissa on määritelty hankintavaltuudet, joita noudatetaan hankintapäätösten yhteydessä. Hankkeiden yhteydessä huolehditaan tarvittavista vakuuksista ja takauksista.

Tulevaisuudessa haasteita voivat aiheuttaa kunnan varsinaisesta käytöstä poistuneet rakennukset, joiden ylläpitoon ja peruskorjaukseen ei riitä taloudellisia resursseja.

## **Sopimustoiminta**

Hallintosäännössä on määräykset sopimusten hallinnasta. Kunnanhallitus vastaa sopimusten hallinnan ja sopimusvalvonnan järjestämisestä, antaa tarkemmat ohjeet sopimushallinnasta sekä määrää sopimusten vastuuhenkilöt toimialallaan. Lautakunta määrää sopimusten vastuuhenkilöt toimialallaan.

Kunnanhallitus on ohjeistanut hallintokuntia ylläpitämään sopimuksistaan ja sitoumuksistaan luetteloa. Sopimustoimintaan liittyen ei ole havaittu ennakoimattomia negatiivisia seuraamuksia. Sopimustoiminnan valvontaa tullaan kehittämään edelleen taloussuunnittelukaudella sisäisen valvonnan ohjeen päivityksen, sisäisen tiedottamisen ja sisäisen tarkastuksen avulla. Tervolan kunnan ja Suomen Terveystalo Oyj:n välinen palvelusopimus on muodostanut merkittävän valvottavan sopimuskokonaisuuden. Sote-uudistuksen tullessa voimaan 1.1.2023 monet Tervolan kunnan merkittävimmät sopimukset ovat siirtyneet hyvinvointialueelle tai ne on jaettu hyvinvointialueen kanssa. Ylimenovaihe vaatii jatkuvaa tarkastelua ja seurantaa sopimusten osalta. Lisäksi hyvinvointialueen kanssa tehdään monia sopimuksia palveluiden ja kiinteistöjen osalta, jotka vaativat valvontaa.

## **Sisäisen tarkastuksen järjestäminen**

Tervolan kunnassa sisäistä tarkastusta ei ole järjestetty omana tehtäväalueenaan vaan tarvittaessa sisäinen tarkastus suoritetaan ostopalveluna. Eri vastuualueilla suoritetaan kyseisen toimialan viranomaisten toimesta kunnan sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa tukevia tarkastuksia.

Taloussuunnittelukaudella päivitettävässä kunnan sisäisen valvonnan ohjeessa tullaan kiinnittämään aiempaa enemmän huomiota keinoihin toteuttaa sisäistä tarkastusta suunnitelmallisesti.

## **Muu tarkastus**

Ruokavirasto varmistaa kuntatarkastusten avulla, että kunnille siirretyt maaseutuhallinnon tehtävät on suoritettu säädösten edellyttämällä tavalla.

## 5 Kokonaistalouden tarkastelu

Kokonaistalouden kehitystä tarkastellaan päättyneen tilikauden ja sitä edeltäneiden kahden tilikauden tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen sekä näiden laskelmien perusteella laskettujen tunnuslukujen avulla. Laskelmiin on sisällytetty vain kunnan ulkoiset erät ja ne esitetään tuhansina euroina.

### Tilikauden tuloksen muodostuminen

#### Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

	<b>2023</b> (1 000 €)	<i>muutos</i> %	<b>2022</b> (1 000 €)	<i>muutos</i> %	<b>2021</b> (1 000 €)
Toimintatuotot	3 394	-11 %	3 800	-10 %	4 233
Toimintakulut	-12 836	-53 %	-27 274	9 %	-25 130
<b>Toimintakate</b>	<b>-9 442</b>	<b>-60 %</b>	<b>-23 474</b>	<b>12 %</b>	<b>-20 897</b>
Verotulot	7 742	-38 %	12 455	1 %	12 321
Valtionosuudet	4 045	-66 %	11 940	5 %	11 362
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	169	218 %	53	103 %	26
Muut rahoitustuotot	687	-65 %	1 942	114 %	909
Korkokulut	-80	141 %	-33	29 %	-26
Muut rahoituskulut	-120	57 %	-77	-46 %	-142
<b>Vuosikate</b>	<b>3 002</b>	<b>7 %</b>	<b>2 806</b>	<b>-21 %</b>	<b>3 553</b>
Poistot ja arvonalentumiset	-1 073	129 %	-469	-75 %	-1 887
<b>Tilikauden tulos</b>	<b>1 929</b>	<b>-17 %</b>	<b>2 337</b>	<b>40 %</b>	<b>1 665</b>
Tilinpäätössiirrot	-1 877	-1119 %	184	-27 %	253
<b>Tilikauden ylijäämä</b>	<b>52</b>	<b>-98 %</b>	<b>2 521</b>	<b>31 %</b>	<b>1 918</b>

#### TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	<b>2023</b>	<i>muutos</i> %	<b>2022</b>	<i>muutos</i> %	<b>2021</b>
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	26,4	90 %	13,9	-17 %	16,8
Vuosikate/Poistot, %	279,8	-53 %	598,0	218 %	188,2
Vuosikate, €/asukas	1060,2	8 %	980,2	-20 %	1232,7
Asukasmäärä	2831	-1 %	2863	-1 %	2882

#### Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100 x Toimintatuotot / Toimintakulut

#### Vuosikate prosenttia poistoista

= 100 x Vuosikate / Poistot

#### Asukaskohtainen vuosikate euroina

= Vuosikate / asukasluku

## Tilikauden tuloksen analysointi

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa, jonka tehtävänä on osoittaa tuottojen riittävyys palvelujen tuottamisesta aiheutuneisiin kuluihin.

Tilikauden 2023 toimintatuotot olivat 3,39 milj. euroa, joka on 0,41 milj. euroa (10,7 %) edellistä tilikautta vähemmän. Myyntituotot ovat yli kaksinkertaistuneet edellisestä vuodesta. Tämä johtuu ruokapalvelujen väliaikaisista sopimusjärjestelyistä. Vuoden 2023 ajan kunta on myynyt ateriapalveluita hyvinvointialueelle, näistä saadut ateriamaksut muodostavat merkittävän osan myyntituotoista. Maksutuotot ovat vastaavasti vähentyneet, koska aiemmin merkittävä osuus maksutuotoista on ollut sosiaali- ja terveystoimen maksutuottoja. Tuki- ja avustustuottoja kertyi selkeästi vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tukia ja avustuksia kertyi yhteensä 0,52 milj. euroa. Vuonna 2022 avustuksia kertyi 0,39 milj. euroa enemmän, mikä johtui korona-avustuksista ja siitä, että käynnissä oli isompia kehittämishankkeita esim. Kätkävaaraan liittyviä hankkeita. Avustustuottoja kertyi hiukan arvioitua vähemmän, koska kehityshankkeita ei toteutunut suunnitellusti. Tilikaudella vuokratuottoja kertyi yhteensä 1,44 milj. euroa. Tämä on 0,82 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Vuokratuottojen kasvu johtui hyvinvointialueelle vuokratuista sote- kiinteistöistä.

Tilikauden 2023 toimintakulut olivat 12,84 milj. euroa, edellisellä tilikaudella toimintakulut olivat 27,27 miljoonaa euroa, toimintakulut ovat pudonneet 53 prosenttia. Muutos johtuu sosiaali- ja terveystoimen siirtymisestä hyvinvointialueelle. Henkilöstökulut olivat yhteensä 7,22 milj. euroa, joka oli 0,20 milj. euroa arvioitua vähemmän. Kunta-alan palkkakehitysohjelman vuoksi, kunta-alan palkkoihin tehtiin vuoden 2023 aikana tavallista suuremmat korotukset, palkat nousivat 5,2 %. Palveluiden ostot olivat tilikaudella yhteensä 3,21 milj. euroa, mikä on 0,22 milj. euroa vähemmän kuin oli varauduttu. Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin kului 1,74 milj. euroa. Avustusten olivat kokonaisuudessaan 0,37 milj. euroa, joka sekin alitti arvioidun määrän. Merkittävin syy alitukseen on, että kotihoidon tukeen varattu avustussumma toteutui huomattavasti pienempänä. Muut toimintakulut olivat 0,29 milj. euroa. Kokonaisuudessaan toimintakulut olivat 12,83 milj. euroa, tämä on 0,37 milj. euroa vähemmän kuin muutetussa talousarviossa oli kuluihin varattu.

Toimintakate osoittaa, kuinka paljon käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Toimintakatteeksi muodostui -9,40 milj. euroa. Toimintakate alittui muutetusta talousarviosta, tulos oli tältä osin 0,66 milj. euroa arvioitua parempi.

Maksurahoituksen osuutta kuvaavan tunnusluvun (toimintatuotot/toimintakulut, %) arvo parani. Vuonna 2023 maksurahoituksen osuudeksi muodostuu 26,5 % kun se edellisellä tilikaudella oli 13,9 % (vuonna 2021 16,8, vuonna 2020 12,8 %).

Verotuloja kertyi 7,74 milj. euroa, mikä on noin 0,48 milj. enemmän kuin talousarviossa oli arvioitu. Kunnallisvero kertyi noin 4,14 milj. euroa. Osuus yhteisöveron tuotosta oli 0,7 milj. euroa. Kiinteistövero kertyi 2,91 milj. euroa, eli lähes saman verran kuin edellisellä tilikaudella (2,90 milj. euroa).

Valtionosuuksia kertyi yhteensä 4,04 milj. euroa. Peruspalveluiden valtionosuus oli 3,58 milj. euroa, opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus -0,13 milj. euroa ja verotulomenetyksen kompensatio 0,60 milj. euroa. Valtionosuuksia kertyi hiukan arvioitua enemmän.

Rahoitustuotot ja -kulut olivat yhteensä 0,61 milj. euroa, tämä on 1,27 milj. euroa vähemmän kuin edellisellä tilikaudella. Vuonna 2022 Lapin Sähkövoima Oy:n osakkuussähkön tuotto oli poikkeuksellisen suuri, 1,88 milj. euroa, mikä kasvatti rahoitustuottoja. Vuonna 2023 osakkuussähkön tuotto oli 0,62 milj. euroa, lisäksi muita korotustoitoja kertyi 0,17 milj. euroa. Kokonaisuudessaan rahoitustuotot toteutuivat hiukan arvioitua heikommin. Kunnan konserniyhtiöille myönnettyt määräaikaiset vapautukset koronmaksusta vaikuttavat merkittävästi kunnan rahoitustuottoihin.

Vuosikate oli 3,0 milj. euroa, mikä on 0,2 milj. euroa parempi kuin edellisellä tilikaudella. Vuosikate on keskeinen luku arvioitaessa kunnan tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletuksen mukaan tulorahoitus on riittävä, mikäli vuosikate on vähintään siitä vähennettävien suunnitelman mukaisten poistojen suuruinen. Investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin käytettävissä oleva rahoitus oli näin ollen riittävä.

Tervolan kunnan vuosikatteen osuus poistoista oli 279,8 prosenttia eli selvästi yli 100 prosentin kriittisen arvon. Vuonna 2022 vuosikatteen osuus poistoista oli 598 %. Vuosikate per asukas on 1060 euroa. Kuntakohtainen tavoitearvo tälle tunnusluvulle saadaan jakamalla keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä, jolloin Tervolan kunnan tavoitearvoksi muodostuu noin 706 euroa. Asukaskohtaisen vuosikatteen toteuma ylitti tavoitetason, mikä kertoo kunnan tulorahoituksen riittävydestä.

Suunnitelman mukaisia poistoja kirjattiin 1,07 milj. euroa, joka on noin 25 000 euroa vähemmän kuin on budjetoitu.

Tilikauden tulos muodostuu tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotuksesta ja lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tervolan kunnan tilikauden 2023 tulos oli 2,0 milj. euroa, joka on 0,34 milj. euroa edellisvuotta heikompi.

Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksenkäsittelyeriä. Tilikaudella purettiin poistoeroa 0,16 milj. euroa. Poistoeron purku liittyy käytettyjen investointivarausten vaikutusten jakamiseen usealle tilikaudelle. Poistoeroa puretaan samassa suhteessa kuin mitä käytettyihin investointivarauxiin liittyvistä hankkeista kirjataan suunnitelman mukaisia poistoja. Vapaaehtoisia investointivarauxia tilikaudelle tehtiin 2,0 milj. Euroa rivitalon rakentamiseen liittyen ja vanhoihin sote-velvoitteisiin tehtiin 40 000 euron varaus. Poistoeron ja varausten kirjauksen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 0,05 milj. euroa.

## Toiminnan rahoitus

### Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

	2023 (1 000 €)	muutos %	2022 (1 000 €)	muutos %	2021 (1 000 €)
<b>Toiminnan rahavirta</b>					
Vuosikate	3002	7 %	2806	-21 %	3553
Tulorahoituksen korjauserät		-100 %	-50		
<b>Investointien rahavirta</b>					
Investointimenot	-1467	-21 %	-1846	118 %	-846
Rahoitusosuudet investointimenoihin		-100 %	61	1096 %	5
Pysyvien vastaavien hyödykk. luovutustulot	21	-72 %	75	56 %	48
<b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>	<b>1556</b>	<b>49 %</b>	<b>1046</b>	<b>-62 %</b>	<b>2760</b>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset	-80	-33 %	-120	-76 %	-504
Antolainasaamisten vähennykset	325	279 %	86	-16 %	102
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys					
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1393	2490 %	-54	80 %	-30
Muut maksuvalmiuden muutokset	-340	352 %	-75	-59 %	-182
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>-1487</b>	<b>812 %</b>	<b>-163</b>	<b>-73 %</b>	<b>-615</b>
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>69</b>	<b>-92 %</b>	<b>883</b>	<b>-59 %</b>	<b>2145</b>
<b>Rahavarat tilikauden alussa</b>	<b>10883</b>	<b>9 %</b>	<b>9976</b>	<b>27 %</b>	<b>7831</b>
<b>Rahavarat tilikauden lopussa</b>	<b>10951</b>	<b>1 %</b>	<b>10883</b>	<b>9 %</b>	<b>9976</b>

<b>RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT</b>	<b>2023</b>	<i>muutos</i> %	<b>2022</b>	<i>muutos</i> %	<b>2021</b>
Toiminnan ja inv. rahavirta 5 v., 1.000 €	5938	2 %	5815	-24 %	7689
Investointien tulorahoitus, %	204,7	30 %	157,2	-63 %	422,6
Laskennallinen lainanhoitokate	12	62 %	7	-21 %	9
Lainanhoitokate	2	-94 %	33	-49 %	64
Kassan riittävyys, pv	250	85 %	135	-1 %	136
Asukasmäärä	2831	-1 %	2863	-1 %	2882

### Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta

= Toiminnan ja investointien rahavirta tilinpäätösvuonna ja neljänä edeltävänä vuonna yhteensä

### Investointien tulorahoitus prosentteina

= 100 x Vuosikate / Investointien omahankintameno

### Laskennallinen lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennys.)

**Lainanhoitokate**

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennys)

**Kassan riittävyys päivinä**

= 365 pv x Kassavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

(Kassasta maksut: toimintakulut, rahoituskulut, inv. menot, antolainojen lis., pitkäaik. lainojen lyh.)

**Rahoituslaskelman analysointi**

Toiminnan rahoitusta kuvataan rahoituslaskelmassa, jonka tehtävänä on osoittaa kunnan rahoituksen riittävyys ja se, miten investoinnit, sijoitukset ja lainojen lyhennykset on tulorahoituksen lisäksi muutoin rahoitettu.

Toiminnan rahavirta osoittaa, missä määrin kunta on pystynyt tilikauden aikana käyttötalouden avulla saamaan rahavaroja toimintaedellytysten säilyttämiseen, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun. Tervolan kunnan toiminnan rahavirta 3 milj. euroa muodostui päättyneellä tilikaudella tuloslaskelman osoittamasta vuosikatteesta.

Investointien rahavirta osoittaa, kuinka paljon kunta on käyttänyt rahavaroja palvelutuotannon edellytysten järjestämiseksi ja tulevien rahavirtojen kerryttämiseksi pitkällä aikavälillä. Tervolan kunnan investointien omahankintameno oli päättyneellä tilikaudella 1,47 milj. euroa. Investointien tulorahoitusosuus oli 204,7 prosenttia, mikä kertoo, että investointeihin ei ole tarvittu pääomarahoitusta eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntiä, lainaa tai kertyneitä rahavaroja.

Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä oli 1,56 milj. euroa. Pitemmällä aikavälillä investointien omarahoitusvaatimuksen voidaan katsoa täyttyvän, jos toiminnan ja investointien rahavirran tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä on positiivinen. Tervolan kunnassa kyseinen kertymä 31.12.2023 oli 5,93 milj. euroa (v. 2022 5,82 milj. euroa).

Rahoituksen rahavirta osoittaa antolainojen ja muiden saamisten, toimeksiantojen varojen ja pääomien, vaihtomaisuuden sekä oman ja vieraan pääoman muutoksen tilikaudella. Tervolan kunnan rahoituksen rahavirta oli 1,49 milj. euroa negatiivinen. Rahavirran negatiivisuus tilivuonna johtui pitkäaikaisten lainojen vähennyksistä sekä muista maksuvalmiuden muutoksista. Laskennallinen lainanhoitokate kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan, kun taseessa olevien korollisten pitkäaikaisten ja lyhytaikaisten lainojen yhteismäärä jaetaan luvulla 8. Laskennallinen lainanhoitokate oli vuonna 2023 11,9 (v. 2022 7,4). Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävydestä vieraan pääoman korkojen ja todellisten lyhennysten maksuun. Kunnan lainanhoitokykyä pidetään hyvänä, kun edellä mainittujen tunnuslukujen arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1–2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Tervolan kunnan lainakanta muodostuu pitkäaikaisista korkotukilainoista, jolloin laskennallinen lainanhoitokate ja lainanhoitokate antavat erilaisen kuvan kunnan lainanhoitokyvystä.

Rahavarojen muutos muodostuu toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirroista yhteensä ja vastaa taseesta laskettua rahavarojen muutosta. Tervolan kunnan rahavaroissa ei ole juuri muutosta edelliseen vuoteen. Kassan riittävyys päivinä oli 250,2, mikä edelleen kertoo erittäin hyvästä maksuvalmiudesta. Tunnusluku ilmaisee, kuinka monen päivän kassasta maksuihin tilikauden lopun rahavarat riittäisivät.

## Rahoitusasema ja sen muutokset

### Tase ja sen tunnusluvut

	2023 (1 000 €)	muutos %	2022 (1 000 €)	muutos %	2021 (1 000 €)
<b>VASTAAVAA</b>					
A PYSYVÄT VASTAAVAT	23 614	-4 %	24 571	6 %	23 246
I Aineettomat hyödykkeet	46	-42 %	79	15 %	69
1. Aineettomat oikeudet	6	-87 %	48	-24 %	63
2. Muut pitkävaikutteiset menot	40	27 %	32	414 %	6
II Aineelliset hyödykkeet	12 647	3 %	12 325	6 %	11 667
1. Maa- ja vesialueet	1 329	-2 %	1 350	0 %	1 346
2. Rakennukset	9 516	32 %	7 216	-6 %	7 713
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 453	-9 %	1 595	-12 %	1 810
4. Koneet ja kalusto	153	-48 %	293	23 %	239
5. Muut aineelliset hyödykkeet	21	4 %	21		21
6. Ennakkomaksut ja keskener. hank.	176	-90 %	1 850	244 %	538
III Sijoitukset	10 921	-10 %	12 167	6 %	11 510
1. Osakkeet ja osuudet	3 699	-21 %	4 701	15 %	4 078
3. Muut lainasaamiset	7 167	-3 %	7 412	0 %	7 377
4. Muut saamiset	55		55		55
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	93	-10 %	103	-10 %	115
1. Valtion toimeksiannot					
2. Lahjoitusrahastojen varat	2	149 %	1	52 %	0
3. Muut toimeksiantojen varat	92	-11 %	103	-10 %	115
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	12 314	-1 %	12 427	9 %	11 395
I Vaihto-omaisuus	35	5 %	33	45 %	23
II Saamiset	1 328	-12 %	1 511	8 %	1 396
Pitkäaikaiset saamiset		-100 %	8		8
Lyhytaikaiset saamiset	1 328	-12 %	1 503	8 %	1 388
IV Rahat ja pankkisaamiset	10 951	1 %	10 883	9 %	9 976
<b>VASTAAVAA YHTEENSÄ</b>	<b>36 021</b>	<b>-3 %</b>	<b>37 101</b>	<b>7 %</b>	<b>34 756</b>
<b>VASTATTAVAA</b>					
A OMA PÄÄOMA	27 430	-2 %	27 911	10 %	25 389
I Peruspääoma	8 117	-6 %	8 651		8 651
IV Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	19 260	15 %	16 739	13 %	14 821
V Tilikauden yli-/alijäämä	52	-98 %	2 521	31 %	1 918
B POISTOERO JA VAPAAEHT. VARAUKSET	3 664	101 %	1 827	-9 %	2 011
1. Poistoero	1 664	-9 %	1 827	-9 %	2 011
2. Vapaaehtoiset varaukset	2 000				
C PAKOLLISET VARAUKSET	40				
1. Eläkevaraukset					
2. Muut pakolliset varaukset	40				
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	288	-11 %	323	-18 %	393
1. Valtion toimeksiannot					
2. Lahjoitusrahastojen pääomat	2	149 %	1	52 %	0
3. Muut toimeksiantojen pääomat	286	-11 %	322	-18 %	393
E VIERAS PÄÄOMA	4 600	-35 %	7 041	1 %	6 962
I Pitkäaikainen	2 404	-36 %	3 783	-1 %	3 812
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 413	-1 %	1 429	-1 %	1 443
3. Lainat julkisyhteisöiltä		-100 %	1 363	-1 %	1 379
7. Liittymismaksut ja muut velat	990	0 %	991		991
II Lyhytaikainen	2 197	-33 %	3 258	3 %	3 150
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	16	14 %	14		14
3. Lainat julkisyhteisöiltä		-100 %	16		16

5. Saadut ennakot	21	1987 %	1	-57 %	2
6. Ostovelat	834	-36 %	1 295	21 %	1 072
7. Liittymismaksut ja muut velat	121	-67 %	361	18 %	307
8. Siirtovelat	1 204	-23 %	1 570	-10 %	1 738
<b>VASTATTAVAA YHTEENSÄ</b>	<b>36 021</b>	<b>-3 %</b>	<b>37 101</b>	<b>7 %</b>	<b>34 756</b>

TASEEN TUNNUSLUVUT	2023	muutos %	2022	muutos %	2021
Omavaraisuusaste, %	86,4	8 %	80,2	2 %	78,8
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	30,2	21 %	25,0	0 %	24,9
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €	19312	0 %	19260	15 %	16739
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	6822	1 %	6727	16 %	5808
Lainakanta 31.12., 1.000 €	1429	-49 %	2822	-1 %	2852
Lainakanta 31.12. €/asukas	505	-49 %	986	0 %	990
Lainat ja vuokravastuut, 31.12.	1520	-48 %	2932	-4 %	3061
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	537	-48 %	1024	-4 %	1062
Lainasaamiset 31.12., 1.000 €	7167	-3 %	7412	0 %	7377
Asukasmäärä	2831	-1 %	2863	-1 %	2882

#### Omavaraisuusaste prosentteina

= 100 x (Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

#### Suhteellinen velkaantuneisuus prosentteina

= 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

#### Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

#### Asukaskohtainen lainakanta euroina

= Lainakanta / asukasluku

#### Lainat ja vuokravastuut, 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

#### Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt Joukkovelkakirjalainasaamiset ja Muut lainasaamiset

### Taseen analysointi

Taseen tehtävänä on kuvata kunnan tilinpäätöspäivän mukaista rahoituksen rakennetta. Rahoitusasemassa tilikauden aikana tapahtuneet muutokset käyvät ilmi rahoituslaskelmasta.

Tervolan kunnan taseen loppusumma 31.12.2023 oli 36,02 milj. euroa. Taseen loppusumma pieneni 1,08 milj. eurolla edellisestä tilinpäätöspäivästä. Taseen vastaavissa esitettävien omaisuuserien muutokset johtuivat pääosin muut lainasaamiset sekä rahat ja pankkisaamiset -erien kasvusta ja rakennukset sekä osakkeet ja osuudet -erien pienenemisestä. Taseen vastattavissa esitettävien pääomaerien muutokset johtuivat puolestaan pääosin oman pääoman kasvusta tilikauden ylijäämän myötä, poistoeron muutoksista ja siirtovelkojen pientymisestä.

Omavaraisuusasteella mitataan kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Kuntien omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona pidetään 70 prosenttia. 50 prosentin tai sen alittava omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävää velkarasitetta. Vuonna 2022 kuntien keskimääräinen omavaraisuusaste oli 59,3 koko maassa ja Lapissa 49,4 prosenttia (Kuntaliitto). Tervolan kunnassa

omavaraisuusaste on ollut viime vuosina huomattavasti valtakunnallista keskiarvoa korkeampi, ja tunnusluvun arvo oli tilikauden 2023 päättyessä 86,4 prosenttia. Omavaraisuusaste parani 6,2 prosenttiyksikköä. Parantuminen johtui oman pääoman kasvamisesta sekä lainakannan pienenemisestä.

Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuloista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Vuonna 2019 kaikkien kuntien suhteellinen velkaantuneisuus oli huipussaan, 62 prosenttia. Tästä velkaantuneisuus on laskenut, ja vuonna 2022 tunnusluku oli 56,4 prosenttia, Lapin osalta luku on 53,7 (Kuntaliitto). Tervolan kunnan suhteellinen velkaantuneisuus tilikauden 2023 päättyessä oli 30,2 prosenttia. Suhteellinen velkaantuneisuus heikkeni, koska kunnan tulopohja pieneni sote-muutosten myötä. Tunnusluvun perusteella kunnan mahdollisuudet selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella ovat hyvät.

Kertynyt ylijäämä/alijäämä osoittaa, paljonko kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina. Tervolan kunnan taseessa on kertynyttä ylijäämää 31.12.2023 19,31 milj. euroa eli 6822 euroa asukasta kohden. Vuonna 2022 kertynyttä ylijäämää asukasta kohden oli kunnissa keskimäärin 3200 euroa. Lapin kunnissa 3155 euroa. (Kuntaliitto)

Lainakanta kuvaa kunnan korollisen vieraan pääoman määrää. Tervolan kunnan lainakanta tilikauden 2023 päättyessä oli 1,43 milj. euroa. Asukaskohtaiseksi lainamääräksi muodostui 505 euroa, joka on 481 euroa edellisen tilinpäätöspäivän tilannetta vähemmän. Tilikauden aikana pitkäaikaista lainaa on vähennetty merkittävästi. Uutta lainaa ei nostettu. Vuonna 2022 kuntien keskimääräinen lainakanta asukasta kohden oli 3343 euroa. Lainasaamisilla tarkoitetaan taseen pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen. Tervolan kunnan lainasaamiset tilikauden 2023 päättyessä olivat 7,39 milj. euroa. Lainasaamiset eivät ole juuri vähentyneet edellisestä vuodesta. Uutta velkaa ei ole syntynyt.

Lainat ja vuokravastuut tunnusluku saadaan, kun edellä mainittuun lainakantaan lisätään kunnan vuokravastuut. Kunnan vuokravastuut pienenivät huomattavasti, kun hammashoitolan väistötiloista voitiin luopua terveyskeskuksen remontin valmistuttua. Lainojen ja vuokravastuiden yhteismäärä oli vuonna 2023 1,52 milj. euroa (537 €/as).

## Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot ja -menot -laskelma on koottu tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain kunnan ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Laskelman tehtävänä on kuvata rahan käyttöä ja rahan lähteitä tilikauden aikana. Kokonaistuloilla tarkoitetaan varsinaisen toiminnan tuottoja, investointituloja sekä rahoitustoiminnan rahan lähteitä. Kokonaismenoilla tarkoitetaan varsinaisen toiminnan kuluja, investointimenoja sekä rahoitustoiminnan rahan käyttöä. Kokonaistulojen ja -menojen erotus vastaa rahoituslaskelman muiden maksuvalmiuden muutosten ja rahavarojen muutosten erotusta.

Tervolan kunnan tilikauden 2023 kokonaistulot olivat 16,38 milj. euroa ja kokonaismenot 15,98 milj. euroa. Kokonaistulojen ja -menojen erotus oli 0,41 milj. euroa.

<b>TULOT</b>	<b>2023</b>		<b>MENOT</b>	<b>2023</b>	
	(1 000 €)	%		(1 000 €)	%
<b>Toiminta</b>			<b>Toiminta</b>		
Toimintatuotot	3 395	20,7	Toimintakulut	12 836	80,3
Verotulot	7 742	47,3	Korkokulut	80	0,5
Valtionosuudet	4 045	24,7	Muut rahoituskulut	120	0,8
Korkotulot	169	1,0			
Muut rahoitustuotot	687	4,2			
Tulorahoituksen korj.erät					
Pys. vast. luovutusvoitot					
<b>Investoinnit</b>			<b>Investoinnit</b>		
Rah.os. investointeihin			Investointimenot	1 467	9,2
Pys. vast. luovutustulot	21	0,1			
<b>Rahoitustoiminta</b>			<b>Rahoitustoiminta</b>		
Antolainasaamisten väh.	325	2,0	Antolainasaamisten lis.	80	0,5
Pitkäaikaisten lainojen lis.			Pitkäaikaisten lainojen väh.	1 393	8,7
<b>Kokonaistulot yhteensä</b>	<b>16 384</b>	100,0	<b>Kokonaismenot yhteensä</b>	<b>15 976</b>	100,0

## 6 Kuntakonsernin toiminta ja talous

### Tervola-konserni ja konsernitilinpäätökseen kuuluvat yhteisöt

Tervola-konserniin kuuluvat emoyhteisö Tervolan kunta ja neljä tytäryhtiötä, joista kunnalla on täysi 100 prosentin omistusosuus Tervolan Elinkeino Oy:ssä, Tervolan Palveluverkot Oy:ssä, Tervolan Energia ja Vesi Oy:ssä ja Tervolan Vuokratalot Oy:ssä sekä 52,67 prosentin omistusosuus Kiinteistö Oy Heikkelissä. Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty tytäryhteisöjen lisäksi kaksi kuntayhtymää, joissa Tervolan kunta on jäsenenä. Konsernitilinpäätökseen ei ole yhdistelty konsernin ainoan osakkuusyhteisön tilinpäätöstietoja, mistä annetaan lisätietoja tilinpäätöksen liitetiedoissa. Tytäryhteisöt, konsernitilinpäätökseen yhdistellyt kuntayhtymät ja kunnan osakkuusyhteisö on esitetty alla olevassa kuvassa kunnan omistusosuuksineen. Lisäksi kuvassa on lueteltu muut yhteisöt, joista kunta omistaa osakkeita tai osuuksia.

### Konsernin toiminnan ohjaus ja tavoitteiden toteutuminen

Kunnanvaltuusto on Tervola-konsernin toiminnan ylin ohjaaja, joka hyväksyy toiminnan yleiset tavoitteet ja periaatteet. Kunnanhallitus johtaa, seuraa ja valvoo Tervola-konsernin taloutta ja toimintaa. Kuntakonsernin omistajaohjauksen periaatteet on määritelty valtuuston hyväksymässä (KV 30.12.2003 § 83) konserniohjeessa. Konserniohjeen päivitys aloitettiin vuonna 2023 ja sitä jatketaan edelleen vuoden 2024 aikana.

Kunnan kokonaan omistamat yhtiöt raportoivat yhtiön talouden ja toiminnan kehityksestä kunnanhallitukselle vähintään puolivuositain. Yhtiöiden talouden ja toiminnan katsaukset, mukaan lukien tilinpäätökset, toimitetaan tiedoksi myös kunnanvaltuustolle.

Kunnanvaltuuston tavoiteasettelu tytäryhteisölle on omistajan tahdon esiintuomista. Konsernin toiminnalle merkittävimpien tavoitteiden toteutuminen sekä taloudelliset tunnusluvut tilivuodelta esitetään seuraavaksi yhtiöittäin.

### Konsernijohto

Vuonna 2021 Tenergia Oy ja Tervolan Vesi Oy yhdistyivät Tervolan Energia ja Vesi Oy:ksi. Konserniohjeen uudistaminen aloitettiin ja on työn alla.

### Tervolan Elinkeino Oy (entinen Riverbank Oy)

Toiminta-ajatus: Yhtiö tuottaa kunnalle elinkeinopalveluja, osallistuu kehittämishankkeiden suunnitteluun, toimitilojen ja rakennuspaikkojen markkinointiin, yritysten toimintaympäristön kehittämiseen, kuntamarkkinointiin sekä elinkeinostrategian toteuttamiseen.

Tavoitteet suunnittelukaudelle 2023–2025:

- Yritysten määrän nettolisäys vuosittain vähintään 10 ja uusia työpaikkoja Tervolaan vuosittain vähintään 10 kpl, sis. mm. toimitila- ja yritystonttimarkkinoinnin.
- Kunnan palvelutuotantoa tukevan yritystoiminnan lisääntyminen.
- Yrityshautomotoiminnan käynnistäminen suunnittelukaudella yhteistyössä ammattiopisto Lappian kanssa.
- Kunnan elinkeino-ohjelman päivittäminen.
- Yhtiön tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja on vuosittain positiivinen.

Tervolan Elinkeino Oy (Riverbank Oy)	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Liikevaihto	138 000	138 000	138 000
Liikevoitto	-15 044	7 000	7 617
Käyttökateprosentti	-9,2 %		6,9 %
Tulos ennen tp-siirtoja ja veroja	-15 092	7 000	7 515
Tilikauden tulos	-15 092	7 000	7 515
Henkilöstö, lkm.	1,5	2	2
Uusien yritysten lkm., netto	7	10	16

**Tervolan Energia ja Vesi Oy**

Tavoitteet suunnittelukaudelle 2023–2025:

- Yhtiön taksat ja maksut säilyvät kilpailukykyisinä verrattuna naapurikuntiin.
- Toimitusvarmuus paranee eli häiriöiden määrä vähenee.
- Rakennetun viemäriverkoston piirissä olevien talouksien liittymisaste on 100 %.
- Vesijohtoverkoston automaatioastetta nostetaan ja valvontaa parannetaan.
- Talouden tervehdyttämissuunnitelman laatiminen.
- Yhteistyö kunnan, Tervolan Vuokratalot Oy:n ja Tervolan Palveluverkot Oy:n kanssa syvenee.
- Vuosittain järjestetään seminaari yhtiön tavoitteista.

<b>Tervolan Energia ja Vesi</b>	<b>TP 2022</b>	<b>TA 2023</b>	<b>TP 2023</b>
Liikevaihto	2 151 152	2 306 000	2 232 622
Liikevoitto/-tappio	-91 100	-292 000	<b>-82 648</b>
Käyttökateprosentti	17,6 %		<b>18,5 %</b>
Tulos ennen tp-siirtoja ja veroja	-101 139	-295 000	<b>-123 898</b>
Tilikauden tulos	-1 503	0	<b>0</b>
Bruttoinvestoinnit	761 707	2 697 000	<b>166 037</b>
Lainakanta 31.12.	3 754 589	5 900 589	<b>4 000 589</b>
Henkilöstö, lkm.	9	11	<b>9</b>

**Tervolan Palveluverkot Oy**

Yhtiön tarkoituksena on edistää Tervolan kuntalaisten tietoliikenneyhteyksiä joko itse taikka osittain tai kokonaan omistamiensa yritysten välityksellä ja laajakaistaverkon antamin edellytyksin tukea kestävää kehitystä ja kuntalaisten tasavertaista kohtelua yhtiön toimialueella.

Tavoitteet suunnittelukaudelle 2023–2025:

- Valokuituverkon hyödyntäminen kunnan elinvoimaisuuden lisäämiseksi.
- Liittymien aktiivinen markkinointi.
- Viestinnän tehostaminen.
- Yhtiön palvelutarjonnan laajentaminen naapurikuntiin.
- Yhteistyö kunnan, Tervolan Energia ja Vesi Oy:n sekä Tervolan Vuokratalot Oy:n kanssa syvenee.
- Yhtiön tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja on positiivinen.
- Vuosittain järjestetään seminaari yhtiön tavoitteista.

<b>Tervolan Palveluverkot Oy</b>	<b>TP 2022</b>	<b>TA 2023</b>	<b>TP 2023</b>
Liikevaihto	243 963	240000	234 392
Liikevoitto/tappio	50 796	65000	63 610
Käyttökateprosentti	56,7 %		52,8 %
Tulos ennen tp-siirtoja ja veroja	50 796	65000	63 691
Tilikauden tulos	50 796	65000	63 691
Bruttoinvestoinnit	248 001	100000	36 954
Lainakanta 31.12.	1 825 000	2012500	1 600 000
Henkilöstö, lkm.	0	0,2	0,2
Liittymien lukumäärä	24		7

**Tervolan Vuokratalot Oy**

Toiminta-ajatus: Yhtiö tarjoaa kuntalaisille ja kuntaan muuttaville riittävän tasokasta asumispalvelua viihtyisässä ympäristössä kohtuulliseen hintaan.

Tavoitteet suunnittelukaudelle 2023–2025:

- Yhtiö jatkaa asuntokannan jalostamista nykyajan asumisen vaatimustason mukaiseksi.

- Yhtiön hallussa olevien piha-alueiden ja leikkipaikkojen kunnostaminen
- Kunnan alueen asuntotarjontaa lisätään.
- Nostaa asuntojen käyttöasteen 91 %:iin suunnittelukauden loppuun mennessä.
- Yhteistyö kunnan, Tervolan Energia ja Vesi Oy:n ja Tervolan Palveluverkot Oy:n syvenee.
- Talouden tervehdyttämissuunnitelman laatiminen.
- Vuosittain järjestetään seminaari yhtiön tavoitteista.

Tervolan Vuokratalot Oy	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Liikevaihto	1 172 727	1 215 000	1 223 583
Liikevoitto (-tappio)	22 536	26 000	-326 704
Käyttökateprosentti	17 %		-13,5 %
Tulos ennen tp-siirtoja ja veroja	-34 177	-34 000	-407 139
Tilikauden tulos	0	0	-321 257
Bruttoinvestoinnit		424 000	
Lainakanta 31.12.	3 520 007	3 744 963	3 232 129
Henkilöstö, lkm.	3,3	3	<b>3,3</b>
Huoneistojen käyttöaste	81 %		83 %

## Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Tervolan kuntakonsernin rakenne muuttui olennaisesti vuoden 2021 aikana, kun Tervolan Vesi Oy sulautui Tenergia Oy:hyn 30.11.2021. Vuosi 2022 oli Tervolan Energia ja Vesi Oy: ensimmäinen kokonainen tilikausi yhtenä yhtiönä. Tervolan Vuokratalot Oy toimii edelleen erillisenä yhtiönä. Molempien yhtiöiden hallitukset koostuvat samoista henkilöistä. Vuoden 2022 syksyllä Vuokratalot Oy:n eriytettiin erillisen johdon, oman isännöitsijän alle. Tervolan Vesi ja Energia Oy:n toimitusjohtaja vaihtui tilikauden aikana, uusi toimitusjohtaja aloitti 1.7.2023.

Kunnanhallituksen 19.4.2021 tekemän päätöksen mukaisesti yhteistyön syventäminen myös muiden kuntakonsernitoimijoiden kanssa olisi tullut käynnistää vuoden 2021 aikana, mutta asia on viivästynyt mm. henkilöstövaihdoksista johtuen.

Tervolan Energia ja Vesi Oy:n vuoden 2023 kokonaisinvestoinnit nousivat edellisvuodesta ollen 0,166 milj. euroa. Sähköverkon investoinnit sisältävät 34 600 euroa 20 kV:n verkon saneerausta, 29 500 euroa muuntamoiden uusimista sekä 55 600 euroa 0,4 kV:n verkkoinvestointeja ja 26 300 euroa 110 kV ilmajohtoverkkoinvestointeja. Vesiverkon investoinnit sisältävät paineenalennuskaivon ja viemäriverkoston pumpun.

Vuonna 2020 Tenergia Oy osana Oulun Sähkönmyynti Oy:tä on yhdessä yhdeksän alan muun toimijan kanssa perustanut Suomeen uudet sähkönmyynti- ja asiakaspalveluyritykset: Oomi Oy:n ja Oomi Palvelut Oy:n. Ne kuuluvat Suomen suurimpien energia- ja infrastruktuurialan palveluntarjoajien joukkoon. Hankkeeseen liittyen kunta on myöntänyt Tenergia Oy:n puolesta 1.600.000 euron sähkö- ja johdannaiskaupan vakuuden, jonka voimassaoloa on jatkettu kunnanvaltuuston 17.2.2022 tekemällä päätöksellä enintään 31.12.2027 asti. Kunnanhallitus on lisäksi antanut Tervolan Energia ja Vesi Oy:lle luvan myöntää lisävakuutena 1.530.000 euron omavelkaisen takauksen Oomi Oy:lle

Kunnan tytäryhtiöiden lainajärjestelyihin ja lainaehtoihin on tehty muutoksia vuoden 2023 aikana. Kunnanvaltuusto on käsitellyt 7.9.2023 Tenergia Oy:lle vuonna 2013 myönnettyä 480.000 euron lainaa ja myöntänyt Tervolan Energia ja Vesi Oy:lle vapautuksen lainan lyhennyksistä ajalle 1.1.2023-31.12.2026. Lisäksi kunnanhallitus käsittelee lainaehto- ja muuttamista kokouksessaan 27.11.2023 ja myönsi lainalle neljän vuoden vapautuksen koroista vuoden 2026 loppuun saakka. Kunnanvaltuusto myönsi myös vapautuksen koroista Tervolan Vesi Oy:n vuonna 2019 nostamalle 300 000 euron lainalle. Vuosien 2023–2026 väliseltä ajalta lainasta ei peritä korkoa. Kunnanhallitus käsittelee Tervolan Vesi Oy:lle vuonna 2018 myönnetyn 150 000 euron lainaehto- ja muuttamista kokouksessaan 27.11.2023 ja päätti myöntää neljän vuoden vapautuksen lainan lyhennyksistä ja koroista ajalle 1.1.2023-31.12.2026. Laina-aika jatkuu neljä vuotta.

Kunnanvaltuusto käsitteli kokouksessaan 14.12.2023 Tervolan Palveluverkot Oy:lle myönnettyjä lainoja ja päätti myöntää yhtiön 2 500 000 euron lainalle viiden vuoden maksuvapautuksen lyhennysten ja korkojen osalta vuoden 2028 loppuun saakka, laina-aikaa jatketaan viidellä vuodella.

Kunnanvaltuusto päätti myös kokouksessaan 14.12.2023 muuttaa Tervolan Vuokratalot Oy:lle vuonna 2019 myöntämäänsä 1 200 000 euron lainaa siten, että vuosien 2023–2027 väliseltä ajalta lainasta ei peritä korkoja. Kunnanhallitus päätti muuttaa vuonna 2018 Tervolan Vuokratalot Oy:lle myönnetyn lainan ehtoja siten, että lainalle myönnetään neljän vuoden vapautukset lainan lyhennyksistä ja koroista ajalle 1.1.2023-31.12.2026. Tämä pidentää lainan laina-aikaa neljä vuotta.

Tervolan kunnanvaltuusto myönsi 8.12.2022 Tervolan Energia ja Vesi Oy:lle 200.000 euron avustuksen uuden 110 kV sähkölinjan suunnitteluun Taivalkoskelta kirkonkylälle. Lisäksi Tervolan kunnanvaltuusto päätti 8.12.2022 myöntää yhtiölle lainan uuden sähkölinjan rakentamiseen, lainasumma on 7,1 milj. euroa jakaantuen vuosille 2023–2025. Loppuvuonna 2023 lainanehtoja ja sen käyttötarkoitusta muutettiin. Yhtiö luopui aikeista rakentaa uusi sähkölinja ja päätti lunastaa Fingrid Oy:ltä 220 kV valmiin sähkölinjan. Lainaehdot muutettiin siis siten, että lainaa voidaan käyttää 220 kV:n sähkölinjan lunastukseen, lunastettavan linjan peruskorjaukseen uuden sähköaseman sekä tarvittavien siirtoyhteyksien ja infran rakentamiseen. Lisäksi lainan käyttötarkoitusta muutettiin siten, että myönnetyn lainan kokonaissummasta osa käytetään olemassa olevan sähkö- ja vesijohtoverkon korjausvelan pienentämiseen. Hyväksytyjen lainaehtojen mukaisesti, osa lainasta olisi ollut nostettavissa vuoden 2023 aikana, mutta lainaa ei ole nostettu vuoden aikana.

Kunnan elinkeinojen kehitysyritys Riverbank Oy:n nimi muutettiin loppuvuonna 2022 Tervolan Elinkeinoyhtiö Oy:ksi, kuvaamaan paremmin yhtiön toimintaa. Riverbank Oy jäi yhtiön aputoiminimeksi. Elinkeinoyhtiön kanssa kunta on solminut palvelusopimuksen. Palvelusopimus on päivitetty vuoden 2020 alusta alkaen, koska yhtiön kunnalle tarjoamien palveluiden määrä kasvoi viestintäsuunnittelijan palkkaamisen myötä. Samalla sopimus muutettiin toistaiseksi voimassa olevaksi. Sopimuksen mukaan Elinkeinoyhtiö tuottaa kunnalle elinkeinopalveluja, osallistuu kehittämishankkeiden suunnitteluun, toimitilojen ja rakennuspaikkojen markkinointiin, yritysten toimintaympäristöjen kehittämiseen, kuntamarkkinointiin sekä elinkeinostrategian toteuttamiseen. Yhtiön merkitys kunnan hankevalmisteluissa on merkittävä.

Vuonna 2014 perustettu Tervolan Palveluverkot Oy käynnisti valokuituverkon rakentamisen vuoden 2015 keväällä Kemijoen länsipuolelle. Koko rakennettavaksi suunniteltu verkko on valmistunut vuoden 2017 aikana. Vuoden 2020 aikana Tervolan Palveluverkot Oy käynnisti Itä- ja Länsikosken kylien kyläverkon rakentamisen. Vuoden 2022 aikana verkkoa on laajennettu Rovaniemen kaupungin Jaatilan kylän alueella. Tervolan Vuokratalot Oy aloitti rivitalokohteidensa liittämisen valokuituverkkoon.

Tervolan Vuokratalot Oy:n kiinteistöjen hoitokulut ovat nousseet edellisvuodesta ollen yhteensä 1,15 milj. euroa (vuonna 2022 0,97 milj. euroa), josta korjausten osuus 0,23 milj. euroa. Kiinteistöjen korjauskuluihin sisältyy tavanomaiset korjauskulut ja huoneistojen peruskorjaukset. Vuoden aikana toteutettiin Juolukkamaa- kiinteistön myynti. Tämä vähensi Tervolan Vuokratalot Oy:n omistuksesta 11 asuntoa.

Kunnan tällä hetkellä omistaman kaukolämpötoiminnan tulevaisuuden ratkaisemiseksi on selvitetty eri vaihtoehtoja. Teknisen toimen tehtäväksi on annettu laatia kannattavuuslaskelmat kaukolämpöverkon laajentamisen eri vaihtoehtoista. Laskelmien valmistuttua päätetään jatkotoimenpiteistä. Lämpölaitostoiminnan organisointi on ollut esillä myös kuntakonsernin yhteistyötä selvittävässä työryhmässä.

Tervolan kunta tuottaa talous- ja henkilöstöhallinnon sekä ICT-palvelut kunnan kokonaan omistamille osakeyhtiöille.

## **Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä**

Kunnan kokonaan omistamien tytäryhtiöiden taloudellinen tilanne jatkuu haasteellisena Tervolan Elinkeinoyhtiö Oy:tä ja Tervolan Palveluverkot Oy:tä lukuun ottamatta. Tervolan Energia ja Vesi Oy:llä ja Tervolan Vuokratalot

Oy:llä on merkittäviä investointipaineita korjausvelan pienentämiseksi. Tervolan Palveluverkot Oy on laajentanut toimintaansa kunnan ulkopuolelle, minkä voidaan arvioida helpottavan yhtiön taloudellista tilannetta pitkällä aikavälillä. Esille on nostettu myös kuituverkon vuokraus ulkopuoliselle toimijalle, mikä voisi helpottaa palvelun kehittämistä.

Yhtiöiden investointihaasteisiin on vastattu kunnanvaltuuston hyväksymillä lainajärjestelyillä, joilla on mm. myönnetty vapautuksia korkojen ja lyhennysten maksuista sekä myönnetty uutta lainaa. Peruskunnan taloudellinen tilanne kiristyneen tulojen pienentyessä ja menojen kasvaessa positiivisten vuosien jälkeen. Valtionosuusjärjestelmän uudistus on käynnissä, mikä tuo selkeitä uhkakuvia kunnan rahoitus pohjaan. TE-palvelu-uudistus tuo kunnille merkittäviä lisätehtäviä ja vastuuta, mukana tulee myös taloudellinen paine. Sote-uudistuksen johdosta talouden ennustettavuus kuitenkin parantuu vaihteluherkkien sote-kustannusten siirtyessä hyvinvointialueille.

## Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Hallintosäännössä on määräykset kunnan konsernijohton tehtävistä ja toimivallan jaosta. Kunnanhallitus vastaa omistajapolitiikan, omistajaohjauksen periaatteiden ja konserniohjeen kehittämisestä ja valmistelusta valtuustolle ja omistajaohjauksen toteuttamisesta. Lisäksi kunnanhallitus organisoii konsernijohtamisen ja konsernivalvonnan. Kunnanhallitus vastaa kuntakonsernin kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan järjestämisestä. Kunnan sisäisen valvonnan ohjeessa (13.11.2006) on määritetty, että kukin hallintokunta huolehtii toimialaansa kuuluvan yhteisön toiminnan seuraamisesta. Kunnanjohtaja ja hallintokunnat ovat velvollisia ilmoittamaan havaitsemistaan epäkohdista kunnanhallitukselle.

Kunnanvaltuusto hyväksyi vuoden 2014 alussa (30.1.2014 § 8) Tervolan kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet, joissa määritellään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävä- ja vastuunjako, toimintatavat sekä raportointivelvoitteet. Täsmennettyjen perusteiden mukaan kunnan tytäryhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat yhteisönsä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävydestä ja toimivuudesta sekä merkittävien riskien hallintamenetelmien raportoinnista konsernijohtolle. Perusteita tarkempi konserniyhteisöjen ohjeistus sisältyy konserniohjeeseen, jonka päivittämistä kuntakonsernin hyvän hallinnon ja johtamisen vahvistamiseksi sekä kuntalain vaatimusten mukaiseksi tullaan hyväksymään vuoden 2024 aikana.

Kunnan tytäryhteisöihin kohdistuvan valvonnan menettelytavat, mukaan lukien riskienhallintaa koskevat periaatteet, määritellään kunnanvaltuuston hyväksymässä konserniohjeessa (30.12.2003 § 83). Konserniohjeen mukaan konserniyhteisöjen johdon on etukäteen neuvoteltava kunnan johdon kanssa periaatteellisista ja merkittävistä asioista, jotka koskevat muun muassa toimialamuutoksia sekä taloudellisesti tai periaatteellisesti laajakantoisia toiminnan muutoksia tai muuta yhteisön toimintaedellytyksiin ja palvelukykyyn olennaisesti vaikuttavaa toimintaa. Kunnanjohtajan harkinnan mukaan konserniyhteisöjen tulee etukäteen hankkia kunnanhallituksen kannanotto periaatteellisiin ja konsernin kannalta merkittäviin asioihin.

Kunnanhallitus ohjeistaa yhtiökokousedustajaa kunnan kokonaan omistamien tytäryhtiöiden hallitusten jäsenmäärästä sekä hallitukseen valittavista henkilöistä. Tervolan Elinkeino-yhtiö Oy:n hallituksen jäsenistä Tervolan Yrittäjät ry:lle ja Tervolan kunnalle molemmille varataan yksi varsinaisen ja yksi varajäsenen paikka sekä MTK-Alakemijoki ry:lle yksi varsinaisen jäsenen paikka. Kunnanjohtajalla tai hänen määräämällään on oikeus osallistua kunnan määräämisvallassa olevan tytäryhteisön hallituksen tai vastaavan toimielimen kokouksiin. Vuonna 2022 kunnanjohtaja osallistui kunnan kokonaan omistamien yhtiöiden hallitusten kokouksiin. Kunnanjohtaja on pyydettyäessä informoinut kunnanhallitusta konserniyhteisöjen toiminnasta ja taloudesta. Kunnanjohtaja toimii kunnan tytäryhtiö Tervolan Elinkeino-yhtiö Oy:n toimitusjohtajana sekä Tervolan Palveluverkot Oy:n hallituksen puheenjohtajana. Kunnan edustajia tytäryhteisöissä on tarvittaessa ohjeistettu omistajapolitiikan linjauksista.

Vuoden 2014 talousarviosta lähtien kunnanvaltuuston yhtiöille asettamat tavoitteet sekä talouden tunnusluvut on esitetty osana kunnan talousarvio- ja taloussuunnitelma-asiakirjan sisältötekstiä. Tilinpäätösasiakirjassa peruskunnan ja tytäryhtiöiden tilinpäätökset on yhdistetty konsernitiilinpäätökseksi. Lisäksi tilinpäätöksen toimintakertomuksessa esitetään tytäryhtiöiden merkittävimpien tavoitteiden toteutuminen. Konserniyhteisöt raportoivat

toiminnastaan vähintään kaksi kertaa vuodessa. Raportti annetaan kirjallisena ja raportointikaudet ovat 1.1. – 30.6 ja 1.1.–31.12. Valtuustolle tuotettavien raporttien informatiivisuutta ja yhdenmukaisuutta tullaan kehittämään tytäryhtiöille annettavaa ohjeistusta tarkentamalla.

Tervolan Energia ja Vesi Oy:ssä ja Tervolan Vuokratilat Oy:ssä on laadittu valmiussuunnitelmat, varautumissuunnitelmat ja varautumissuunnittelun kehittämissuunnitelma, jotka on käsitelty yhtiöiden hallituksissa vuonna 2016. Näissä on otettu kantaa myös riskienhallintaan sähkön ja veden toimituksen kannalta. Tenergia Oy (nyk. Tervolan Energia ja Vesi Oy) on päivittänyt edellä mainitut suunnitelmat vuonna 2019.

## Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernitilinpäätöksessä lasketaan yhteen konserniyhteisöjen yksittäiset tilinpäätökset vähentäen samalla yhteisöjen keskinäiset menot, tulot ja rahoitustapahtumat niin, että konsernitilinpäätökseen jäävät vain konserniyhteisöjen ulkopuolelle kohdistuvat liiketapahtumat.

### Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

	<b>2023</b> (1 000 €)	<i>muutos-</i> %	<b>2022</b> (1 000 €)	<i>muutos-</i> %	<b>2021</b> (1 000 €)
Toimintatuotot	7 179	-60,0 %	17 956	2,8 %	17 465
Toimintakulut	-17 804	-56,9 %	-41 324	6,5 %	-38 787
<b>Toimintakate</b>	<b>-10 625</b>	<b>-54,5 %</b>	<b>-23 368</b>	<b>4,8 %</b>	<b>-21 322</b>
Verotulot	7 715	-37,9 %	12 428	1,1 %	12 294
Valtionosuudet	5 710	-57,8 %	13 532	4,5 %	12 955
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	180	434,2 %	34	177,9 %	12
Muut rahoitustuotot	663	-65,9 %	1 944	112,3 %	916
Korkokulut	-171	119,5 %	-78	11,3 %	-72
Muut rahoituskulut	-87	60,7 %	-82	-44,3 %	-146
<b>Vuosikate</b>	<b>3 385</b>	<b>-24,2 %</b>	<b>4 410</b>	<b>45,6 %</b>	<b>4 635</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 987	-12,5 %	-2 271	-6,7 %	-2 434
Satunnaiset erät	-0		0	-100,0 %	-2
<b>Tilikauden tulos</b>	<b>1 397</b>	<b>-34,7 %</b>	<b>2 139</b>	<b>204,3 %</b>	<b>2 199</b>
Tilinpäätössiirrot	-51	-2308,7 %	2	-116,5 %	4
Laskennalliset verot	55	96,4 %	28	-64,3 %	79
Vähemmistöosuudet					
<b>Tilikauden ylijäämä</b>	<b>1 401</b>	<b>-35,4 %</b>	<b>2 170</b>	<b>-4,9 %</b>	<b>2 282</b>

### KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	<b>2023</b>	<i>muutos-</i> %	<b>2022</b>	<i>muutos-</i> %	<b>2021</b>
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	40	-7,2 %	43	-3,5 %	45
Vuosikate/Poistot, %	168	-13,4 %	194	56,1 %	191
Vuosikate, €/asukas	1 180	-23,4 %	1 540	46,6 %	1 609
Asukasmäärä 31.12.	2 831	-1,1 %	2 863	-0,7 %	2 882

**Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista**

=  $100 \times \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$

**Vuosikate prosenttia poistoista**

=  $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot}$

**Asukaskohtainen vuosikate euroina**

=  $\text{Vuosikate} / \text{asukasluku}$

Konsernin toimintakatteeksi muodostui -10,63 milj. euroa, joka on edellistä vuotta selkeästi heikompi, johtuen sote-palveluiden siirrosta. Maksurahoituksen osuus eli toimintatuottojen ja –kulujen välinen suhde oli 40 prosenttia. Konsernin vuosikate oli 3,34 milj. euroa eli 23,1 prosenttia edellisvuotta heikompi. Vuosikate kattoi suunnitelman mukaiset poistot, jotka olivat 1,99 milj. euroa. Konsernin tilikauden ylijäämäksi muodostui 1,4 milj. euroa.

**Konsernirahoituslaskelma ja sen tunnusluvut**

	<b>2023</b> (1 000 eu- roa)	<i>muutos-%</i>	<b>2022</b> (1 000 eu- roa)	<i>muutos-%</i>	<b>2021</b> (1 000 eu- roa)
<b>TOIMINNAN RAHAVIRTA</b>					
Vuosikate	3 393	-23,1 %	4 410	-4,9 %	4 635
Satunnaiset erät				-100,0 %	-2
Tilikauden verot	55	96,4 %	28	-64,6 %	79
Tulorahoituksen korjauserät	-4	-180,0 %	5	-113,9 %	-36
<b>INVESTOINTIEN RAHAVIRTA</b>					
Investointimenot	-1 635	-49,3 %	-3 223	54,6 %	-2 085
Rahoitusosuudet investointimenoihin	30	-91,1 %	336	140,0 %	140
Pys. vast. hyödykkeiden luovutustulot	299	251,8 %	85	63,5 %	52
<b>TOIMINNAN RAHAVIRTA</b>	<b>2 139</b>	<b>30,3 %</b>	<b>1 641</b>	<b>-41,0 %</b>	<b>2 782</b>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset					
Antolainasaamisten vähennykset					
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			171		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-577	117,7 %	-265	-35,2 %	-409
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-396	-31,3 %	-576	1594,1 %	-34
Oman pääoman muutokset	-769	620,7 %	-135	6650,0 %	-2
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 875	1702,9 %	-104	-78,7 %	-488
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>-2 081</b>	<b>92,5 %</b>	<b>-1 081</b>	<b>16,0 %</b>	<b>-932</b>
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>58</b>	<b>-89,7 %</b>	<b>561</b>	<b>-69,7 %</b>	<b>1 850</b>
<b>Rahavarat tilikauden alussa</b>	<b>12 989</b>	<b>4,5 %</b>	<b>12 428</b>	<b>17,5 %</b>	<b>10 578</b>
<b>Rahavarat tilikauden lopussa</b>	<b>13 047</b>	<b>0,4 %</b>	<b>12 989</b>	<b>4,5 %</b>	<b>12 428</b>
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>58</b>	<b>-89,7 %</b>	<b>561</b>	<b>-69,7 %</b>	<b>1 850</b>

**KONSERNIRAHOTUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT**

	<b>2023</b>	<i>muutos-%</i>	<b>2022</b>	<i>muutos-%</i>	<b>2021</b>
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä	5945	35,5 %	4391	-1,8 %	4473
Investointien tulorahoitus, %	211,4	38,4 %	152,8	-35,9 %	238,2
Laskennallinen lainanhoitokate	4,5	6,8 %	5,9	9,3 %	5,4
Lainanhoitokate	5,3	59,1 %	8,8	-10,2 %	9,8
Kassan riittävyys, pv	191,5	2,9 %	105,0	-3,9 %	109,3

**Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta**

= Toiminnan ja investointien rahavirta tilinpäätös-  
vuonna ja neljänä edeltävänä vuonna yhteensä

**Investointien tulorahoitus, %**

= 100 x Vuosikate / Investointien omahankintameno

**Laskennallinen lainanhoitokate**

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyh.)

**Lainanhoitokate**

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyh.)

### Kassan riittävyys päivinä

= 365 pv x Kassavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

(Kassasta maksut: toimintakulut, rahoituskulut, inv.menot, antolainojen lis., pitkäaik. lainojen lyh.)

Konsernin toiminnan ja investointien rahavirta vuonna 2023 oli 2,14 milj. euroa positiivinen ja rahoituksen rahavirta 2,08 milj. euroa negatiivinen. Näin ollen konsernin rahavarojen muutos oli vähäinen 58 000 euron lisäys. Konsernin rahavarat tilikauden lopussa 13 milj. euroa. Konsernin lainanhoitokyky ja maksuvalmius säilyivät hyvinä.

### Konsernitase ja sen tunnusluvut

	2023 (1 000 €)	muutos- %	2022 (1 000 €)	muutos- %	2021 (1 000 €)
<b>VASTAAVAA</b>					
<b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>					
Aineettomat hyödykkeet	419	-41,8 %	720	52,2 %	473
Aineelliset hyödykkeet	23 552	-9,6 %	26 058	1,2 %	25 758
Sijoitukset					
Osakkuusyhteisöosuudet	10	0,0 %	10	0,0 %	10
Muut osakkeet ja osuudet	1 746	-0,7 %	1 759	-0,4 %	1 765
Muut lainasaamiset					
Muut saamiset					
Sijoitukset	1 756	-0,7 %	1 769	-0,4 %	1 775
<b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>	<b>25 726</b>	<b>-9,9 %</b>	<b>28 546</b>	<b>1,9 %</b>	<b>28 006</b>
<b>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</b>	<b>483</b>	<b>38,6 %</b>	<b>349</b>	<b>-9,4 %</b>	<b>385</b>
<b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>					
Vaihto-omaisuus	88	-55,7 %	198	-5,7 %	210
Pitkäaikaiset saamiset	0	-100,0 %	35	-48,2 %	67
Lyhytaikaiset saamiset	1 322	-50,3 %	2 661	4,8 %	2 540
Saamiset	1 322	-51,0 %	2 696	3,4 %	2 607
Rahoitusarvopaperit	151	457,1 %	27	-74,1 %	105
Rahat ja pankkisaamiset	12 896	-0,5 %	12 962	5,2 %	12 324
<b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>	<b>14 456</b>	<b>-9,0 %</b>	<b>15 883</b>	<b>4,2 %</b>	<b>15 245</b>
<b>VASTAAVAA YHTEENSÄ</b>	<b>40 665</b>	<b>-9,2 %</b>	<b>44 778</b>	<b>2,6 %</b>	<b>43 635</b>

	2023 (1 000 €)	muutos- %	2022 (1 000 €)	muutos- %	2021 (1 000 €)
<b>VASTATTAVAA</b>					
<b>OMA PÄÄOMA</b>					
Peruspääoma	8 117	-6,2 %	8 651	0,0 %	8 651
Muut omat rahastot	75	-19,6 %	93	-1,9 %	95
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	21 171	10,9 %	19 094	12,7 %	16 946
Tilikauden yli-/alijäämä	1 401	-35,4 %	2 170	-4,9 %	2 282
<b>OMA PÄÄOMA</b>	<b>30 764</b>	<b>2,5 %</b>	<b>30 008</b>	<b>7,3 %</b>	<b>27 974</b>

POISTOERO JA VAPAAEHT. VARAUKSET					
PAKOLLISET VARAUKSET	40	-90,0 %	402	3,0 %	390
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	679	19,2 %	570	-14,5 %	666
VIERAS PÄÄOMA					
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 916	-17,9 %	3 552	-6,6 %	3 803
Lainat julkisyhteisöiltä	0	-100,0 %	1 297	-1,2 %	1 312
Lainat muilta luotonantajilta					
Saadut ennakot					
Muut velat / Liittymismaks.	2 520	3,3 %	2 441	1,5 %	2 404
Siirtovelat	0	-100,0 %	66	0,0 %	66
Pitkäaikainen	5 436	-26,1 %	7 355	-3,0 %	7 585
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	271	-58,3 %	651	-46,8 %	1 225
Lainat julkisyhteisöiltä	0	-100,0 %	16	0,0 %	16
Saadut ennakot	46	71,6 %	27	-54,1 %	58
Ostovelat	1 032	-50,4 %	2 082	13,3 %	1 838
Muut velat / Liittymismaks.	538	-28,8 %	755	-7,2 %	814
Siirtovelat	1 637	-37,6 %	2 625	-4,1 %	2 739
Laskennalliset verovelat	222	-22,6 %	287	-13,0 %	330
Lyhytaikainen	3 746	-41,9 %	6 443	-8,2 %	7 020
VIERAS PÄÄOMA	9 182	-33,5 %	13 798	-5,5 %	14 605
<b>VASTATTAVAA YHTEENSÄ</b>	<b>40 665</b>	<b>-9,2 %</b>	<b>44 778</b>	<b>2,6 %</b>	<b>43 635</b>

KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	2 023	muutos- %	2 022	muutos- %	2021
Omavaraisuusaste, %	76	12,9 %	67	4,5 %	64
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	44	-35,5 %	32	-5,5 %	34
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €	22 572	6,2 %	21 264	10,6 %	19 228
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	7 973	7,4 %	7 427	11,3 %	6 672
Lainakanta 31.12., 1.000 €	3 187	-42,2 %	5 516	-13,2 %	6 357
Lainakanta 31.12. €/asukas	1 126	-41,6 %	1 927	-12,7 %	2 206
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	3 187	-46,9 %	5 998	-14,1 %	6 980
Lainas ja vuokravastuut, €/asukas	1 126	-46,3 %	2 095	-13,5 %	2 422
Lainasaamiset 31.12., 1.000 €					
Kunnan asukasmäärä	2 831	-1,1 %	2 863	-0,7 %	2 882
Konsernin henkilöstömäärä	300	0,0 %	300	0,0 %	300

**Omavaraisuusaste prosentteina**

= 100 x (Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

**Suhteellinen velkaantuneisuus prosentteina**

= 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

**Lainakanta 31.12.**

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

**Asukaskohtainen lainakanta euroina**

= Konsernin lainakanta / asukasluku

**Konsernin lainat ja vuokravastuut 31.12.**

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

**Konsernin lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas**

=Konsernin lainat ja Vuokravastuut / asukasluku

**Lainasaamiset 31.12.**

= Sijoituksiin merkityt Joukkovelkakirjalainasaamiset ja Muut lainasaamiset

Konsernin taseen loppusumma 31.12.2023 oli 40,70 milj. euroa, joka oli 9 prosenttia heikompi kuin edellisenä vuonna.

Konsernin omavaraisuusaste parani selkeästi, ollen tilinpäätöspäivänä 76 prosenttia. Konsernin lainakanta 31.12.2023 oli 3,19 milj. euroa vähentyen tilikauden aikana 2,33 milj. euroa. Suhteellinen velkaantuneisuus eli vieraan pääoman suhde käyttötuloihin väheni 21 prosenttiin. Konsernitaseen lainat ja vuokravastuut olivat 31.12.2023 3,9 milj. euroa.

## 7 Kunnanhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelemiseksi

### Esitys tilikauden tuloksen käsittelemiseksi

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelemisestä. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi.

#### ***Kunnanhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelystä seuraavaa:***

- tilikauden tulos 1 928 970,03 euroa
- aikaisempien investointihankkeiden poistoerojen vähennystä kirjataan 163 341,11 euroa
- investointivaraukseksi rivitalon rakentamista varten kirjataan 2 000 000 euroa
- varaukseksi vanhoihin sote-velvoitteisiin kirjataan 40 000 euroa
- kirjausten jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostuu 52 311,14 euroa, joka siirretään taseeseen tilikauden ylijäämäksi.

Kunnan taseessa oman pääoman edellisten tilikausien yli-/alijäämätilin saldo on 19 260 025,98 euroa ylijäämän puolella.

Kunnanhallitus esittää, että vuoden 2023 ylijäämä siirretään tilikauden yli-/alijäämän tilille. Kertyneeksi ylijäämäksi muodostuu tämän jälkeen 19 312 337,12 euroa.

#### ***Toimenpiteet talouden pitämiseksi tasapainossa***

Kunnan talousarviota koskevan kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Vuoden 2023 tilinpäätös osoittaa kunnan talouden olevan tasapainossa. Tilikauden tulos on 2 milj. euroa. Vuosi 2022 toteutui budjetoitua paremmin, muutetussa talousarviossa tilikauden tuloksen arvioitiin olevan 743 950 euroa. Voimassa olevan taloussuunnitelman mukaisesti kunnan talous on vuonna 2024 alijäämäinen 307 220 euroa. Taloussuunnitelmavuonna 2025 tulos olisi edelleen alijäämäinen 100 370. Vuoden 2026 ylijäämää tulisi 188 950 euroa. Taloussuunnitelman verotuloarviot on laskettu vuodelle 2024 päivitetyillä veroprosenteilla.

Tervolan kunnan talous on suuresti riippuvainen valtion rahoituksesta eikä talous kestä merkittäviä ennakoimattomia menoja ilman, että niiden kattamiseksi löytyy lisätuloja.

## TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

### 8 Käyttötalouden ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2023 talousarvioasiakirjassa käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot on määritelty valtuustoon nähden sitoviksi nettomääräisinä toimielimittäin. Toiminnalliset tavoitteet on asetettu toimielimittäin.

#### Strateginen johto

Strategisen johdon toiminta-ajatuksena on hyvinvoinnin lisääminen tervolalaisen kulttuuriperinteen pohjalta maaseutuelämän myönteisiä mahdollisuuksia vahvistamalla. Hyvätasoiset kunnalliset palvelut turvataan ylläpitämällä vakaata talouspohjaa.

STRATEGINEN JOHTO	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-13 900		-13 900	-10 954,03	-2 946
Palvelujen ostot	-15 000		-15 000	-12 538,27	-2 462
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-900		-900	-419,55	-480
TOIMINTAKULUT	-29 800		-29 800	-23 911,85	-5 888
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-29 800</b>		<b>-29 800</b>	<b>-23 911,85</b>	<b>-5 888</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 600		-2 600	-3 401,15	801
Poistot ja arvonalentumiset	-2 600		-2 600	-3 401,15	801
Laskennalliset erät (netto)					
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-1 312,70	1 313
Laskennalliset erät (netto)				-1 312,70	1 313
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-32 400</b>		<b>-32 400</b>	<b>-28 625,70</b>	<b>-3 774</b>

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2022
Valtuuston kokouksia, kpl	6	6	7
Valtuustoseminaareja/iltakouluja, kpl	5	4	6

## Kunnanhallitus

### Kunnanhallituksen toiminta-ajatus ja toiminnalliset tavoitteet

Kunnanhallituksen toiminta-ajatuksena on kunnan väestöpohjan kasvattaminen toimeentulomahdollisuuksia luomalla aktiivisen elinkeino-, työllisyys- ja maapolitiikan avulla sekä hyvälaatuisten kunnallisten palvelujen edelleen kehittäminen ammattitaitoisen ja hyvinvoivan henkilöstön avulla.

Strategi- nen suunta	Strategian tavoite	Toimenpiteet	Mittarit	TA-tavoite	Toteuma 2023
Viihtyvyys	Viihtyisä Tervola kaikille	Ylläpidetään julkisen liikenteen tasoa.	Asiointiliikennelinjojen lkm.	5	Toteutunut
			Tervolan kunnan rahoitusosuus seudullisesta joukkoliikenteestä	Rahoitusosuus laskee käyttäjämäärän kasvaessa	Ei toteutunut
		Asiointipisteen kehittäminen	Asiointipisteen asiakasmäärä	Asiakasmäärä kasvaa	Asiakasmäärä kasvanut
Elinvoima	Elinvoimainen, vetovoimainen ja pitovoimainen maaseutupitäjä	Yritystonttien markkinointi	Markkinointikampanja toteutunut	Kyllä	Ei toteutunut, koska ei tarjota vapaita tontteja
		Yritystukien myöntämisen yrittäjille	Yritystukien hakijamäärä	60	Toteutunut: 64
		Kylien viihtyisyyttä lisääviin hankkeisiin myönnettävän avustuksen markkinointi	Markkinointikampanjan toteutus	Kyllä	Toteutunut
			Avustuksen kuvaus verkkosivuille	Kyllä	Toteutunut
Hyvinvointi	Toimivat palvelut ja hyvinvoivat kuntalaiset ja työntekijät kaikissa eri elämäntilanteissa	Kehityskeskustelut henkilöstölle	Kehityskeskustelujen suoritusprosentti	100 %	Toteutunut osittain: 46 %
		Työhyvinvointikoulutuksen tai henkilöstötapahtuman järjestäminen koko henkilöstölle	Toteutuminen	Kyllä	Toteutunut
		Säännölliset osastopalaverit	Osastopalaverien lkm.	4	Toteutunut
		Tiimipalaverikäytännön kehittäminen	Tiimipalaverien käyttöönotto	Kyllä	Toteutunut osittain
			Kehitetään kunnan vetovoimaa työnantajana	Rekrytointiprosessin muotoilu	Kyllä
Paikallisuus	Paikallisen osaamisen ja	Yrittäjäkahvien järjestäminen säännöllisesti	Yrittäjäkahvien lkm.	4	Toteutunut: 7

	tuotannon arvostaminen	Hankintojen suuntaaminen lähialueille säädösten mahdollistamissa rajoissa	Paikallisen tarjonnan kartoitus hankintaa suunniteltaessa ja hankintakriteerien laadintaa huomioiden	Kyllä	Toteutunut
<b>Positiivinen ja osallistava viestintä</b>	Kuntalaiset, kumppanit ja muut tahot saavat tietoa Tervolan kunnan toiminnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista positiivisen ja osallistavan viestinnän kautta	Tervolan kunnan ja uuden kuntabrändin tunnetuksi tekeminen kuntarajojen ulkopuolelle	Markkinointikampanjan toteutus	Kyllä	Ei toteutunut
		Aloitetaan valtuuston kokouksien lähettämisen suorana verkossa	Toteutuminen	Kyllä	Toteutunut
		Kunnan viestinnän ulkopuolisia tahoja mukaan kunnan viestintään ja markkinointiin sopimusperusteisesti	Sopimusperusteiset ulkopuoliset tahot kunnan viestinnässä ja markkinoinnissa	2	Ei toteutunut
		Some-kanavien käyttöönotto	Uusien somekanavien käyttöönotto	2	Toteutunut
		Kuntatiedotteiden laatiminen säännöllisesti	Kuntatiedotteen lkm.	2	Toteutunut

#### ARVIO KUNNANHALLITUKSEN ALAISTEN TULOSALUEIDEN KOKONAISONNISTUMISESTA

Kunnanhallituksen alaisten tulosalueiden käyttötalous toteutui suunnitellusti. Tavoitteissa onnistuttiin resursseihin nähden hyvin. Yleisjohdon tulosalueella panostettiin työllisyydenhoidossa etenkin pitkäaikaistyöttömien sekä nuorten työllistämiseen. Työttömyysaste oli keskimäärin 9,4 % (vuonna 2022 10 %). Koko Lapin alueella keskimääräinen työttömyysaste oli vuonna 2023 10,1 %. Vuoden aikana erityisesti tukityöllistäminen on ollut haasteellista, tämä on kasvattanut työmarkkinatukimaksun osuutta, vastaavasti henkilöstömenot ovat työllistämisen osalta arvioitua pienemmät. Työpajatoimintaa on hankaloittanut kuntouttavan työtoiminnan vastuun siirtyminen Lapin hyvinvointialueelle, asiasta saatiin laadittua sopimus vasta syksyllä. Vuoden aikana on tehty runsaasti valmistelutyötä liittyen TE-palveluiden uudistukseen, merkittävin etappi oli työllisyydenhoidon Meri-Lapin yhteispalvelualueen muodostuminen. Asianhallintajärjestelmän kilpailutuksen valmisteleminen on vaatinut myös paljon resursseja. ICT-henkilöstö on vaihtunut vuoden aikana. Tämän kokonaisuuden haltuunotto on vaatinut paljon, mutta vuoden aikana kehitystyötä on tehty myös runsaasti tällä saralla.

Kuntastrategian mukaisesti viestintään panostettiin voimakkaasti. Kaikkien mittareiden mukaan toteutettu viestintä on tavoittanut vastaanottajia laajemmin ja tehokkaammin. Sosiaalisen median julkaisujen määrä on noussut vuoden 2023 aikana 17,64 % ja näkyvyys kasvanut 168 %. Viestintä- ja markkinointipalveluita toteutetaan yhteistyössä Tervolan Elinkeino-yhtiön kanssa. Tervolan kunta ja kuntakonserni ovat näkyneet selkeästi aikaisempaa enemmän tiedotusvälineissä. Tervolan kunnan kuntabrändin näkyvyyttä tehostettiin ja markkinoinnissa pyrittiin suuntaamaan erityisesti sellaisiin toimiin, jotka tuovat näkyvyyttä kuntarajojen ulkopuolella. Verkkosivut ja kunnan intranet uudistettiin kokonaisuudessaan vuonna 2022. Näiden kehittämistä jatkettiin tiiviisti vuoden 2023 aikana. Elinkeino-toiminnan hankkeina toteutettiin Lappi-Aasia-hanke sekä parannettiin Kätkävaaran palvelutarjontaa uuden Luolat ja Rotkot-luontopolun valmistumisen myötä. Kaikkia suunniteltuja hankkeita ei saatu käynnistettyä vuonna 2023 henkilöstömuutoksista johtuen.

Henkilöstön tulosalueella kehitettiin erityisesti henkilöstön työhyvinvointia. E-passin saldoa korotettiin ja työsuhteyttä otettiin käyttöön. Henkilöstöä koulutettiin monipuolisesti. Koko henkilöstölle järjestettiin koulutus O365-järjestelmästä. Henkilöstölle järjestettiin myös työhyvinvointiin liittyvä koulutus. Lisäksi kunnalla on ollut 15

lisenssiä Eduhouse-koulutusalueelle. Tämän kautta esihenkilöille ja asiantuntijatyötä tekeville on tarjottu monipuolinen ja rajoitukseton koulutustarjonta. Eläkemenoperusteinen eläkemaksu korvautui tasausmaksulla vuoden 2023 alusta, maksu (214.000 euroa) budjetoitiin kokonaisuudessaan hallinto-osaston henkilöstön tulosalueelle.

<b>KUNNANHALLITUS YHTEENSÄ</b>	<b>Alkup. TA</b>	<b>TA muutos</b>	<b>TA + muutos</b>	<b>TOTEUMA 2023</b>	<b>Poikkeama</b>
Sisäiset ja ulkoiset erät					
<b>TOIMINTATUOTOT</b>					
Myyntituotot	157 500		157 500	198 990,94	-41 491
Maksutuotot	24 800		24 800	54 338,71	-29 539
Tuet ja avustukset	519 000		519 000	384 573,35	134 427
Muut toimintatuotot	7 900		7 900	8 637,18	-737
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>709 200</b>		<b>709 200</b>	<b>646 540,18</b>	<b>62 660</b>
<b>TOIMINTAKULUT</b>					
Henkilöstökulut	-1 437 300		-1 437 300	-1 329 783,98	-107 516
Palvelujen ostot	-1 229 600		-1 229 600	-1 128 229,32	-101 371
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-70 900		-70 900	-103 347,27	32 447
Avustukset	-247 800		-247 800	-244 965,25	-2 835
Muut toimintakulut	-21 200		-21 200	-35 995,86	14 796
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-3 006 800</b>		<b>-3 006 800</b>	<b>-2 842 321,68</b>	<b>-164 478</b>
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-2 297 600</b>		<b>-2 297 600</b>	<b>-2 195 781,50</b>	<b>-101 819</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-48 300		-48 300	-52 383,00	4 083
Poistot ja arvonalentumiset	-48 300		-48 300	-52 383,00	4 083
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				340 604,10	-340 604
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-144 977,44	144 977
Laskennalliset erät (netto)				195 626,66	-195 627
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-2 345 900</b>		<b>-2 345 900</b>	<b>-2 052 537,84</b>	<b>-293 362</b>
Siitä sisäiset tulot	13 200		13 200	10 705,87	2 494
Siitä sisäiset menot	-52 800		-52 800	-57 063,43	4 263
<b>YLEISJOHTO</b>	<b>Alkup. TA</b>	<b>TA muutos</b>	<b>TA + muutos</b>	<b>TOTEUMA 2023</b>	<b>Poikkeama</b>
Sisäiset ja ulkoiset erät					
<b>TOIMINTATUOTOT</b>					
Myyntituotot	133 400		133 400	136 142,93	-2 743
Maksutuotot	4 800		4 800	34 585,76	-29 786
Tuet ja avustukset	254 000		254 000	237 396,83	16 603
Muut toimintatuotot	7 900		7 900	8 637,18	-737
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>400 100</b>		<b>400 100</b>	<b>416 762,70</b>	<b>-16 663</b>
<b>TOIMINTAKULUT</b>					
Henkilöstökulut	-1 052 800		-1 052 800	-938 462,31	-114 338
Palvelujen ostot	-580 900		-580 900	-614 843,55	33 944
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37 200		-37 200	-79 305,89	42 106
Avustukset	-215 800		-215 800	-211 125,02	-4 675
Muut toimintakulut	-11 000		-11 000	-33 887,87	22 888
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-1 897 700</b>		<b>-1 897 700</b>	<b>-1 877 624,64</b>	<b>-20 075</b>
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-1 497 600</b>		<b>-1 497 600</b>	<b>-1 460 861,94</b>	<b>-36 738</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-32 600		-32 600	-20 338,28	-12 262
Poistot ja arvonalentumiset	-32 600		-32 600	-20 338,28	-12 262
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				238 704,17	-238 704
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-81 951,59	81 952
Laskennalliset erät (netto)				156 752,58	-156 753

<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-1 530 200</b>	<b>-1 530 200</b>	<b>-1 324 447,64</b>	<b>-205 752</b>
Siitä sisäiset tulot	12 400	12 400	6 013,87	6 386
Siitä sisäiset menot	-48 000	-48 000	-50 106,91	2 107

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Hallituksen kokouksia, kpl	18	16	15

HENKILÖSTÖ	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Sisäiset ja ulkoiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	6 300		6 300	28 215,94	-21 916
Tuet ja avustukset	57 000		57 000	52 201,84	4 798
TOIMINTATUOTOT	63 300		63 300	80 417,78	-17 118
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-346 500		-346 500	-323 760,64	-22 739
Palvelujen ostot	-122 500		-122 500	-110 540,09	-11 960
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-9 200		-9 200	-3 122,61	-6 077
Muut toimintakulut	-5 700		-5 700	-2,68	-5 697
TOIMINTAKULUT	-483 900		-483 900	-437 426,02	-46 474
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-420 600</b>		<b>-420 600</b>	<b>-357 008,24</b>	<b>-63 592</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 700		-15 700	-32 044,72	16 345
Poistot ja arvonalentumiset	-15 700		-15 700	-32 044,72	16 345
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				101 899,93	-101 900
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-9 978,82	9 979
Laskennalliset erät (netto)				91 921,11	-91 921
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-436 300</b>		<b>-436 300</b>	<b>-297 131,85</b>	<b>-139 168</b>
Siitä sisäiset menot	-3 300		-3 300	-4 002,00	702

ELINKEINOJEN KEHITTÄMINEN	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Sisäiset ja ulkoiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	17 800		17 800	34 632,07	-16 832
Maksutuotot	20 000		20 000	19 752,95	247
Tuet ja avustukset	138 000		138 000	52 822,49	85 178
Muut toimintatuotot					
TOIMINTATUOTOT	175 800		175 800	107 207,51	68 592
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-38 000		-38 000	-67 561,03	29 561
Palvelujen ostot	-359 200		-359 200	-243 237,63	-115 962
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-23 900		-23 900	-20 918,77	-2 981
Avustukset	-32 000		-32 000	-33 840,23	1 840
Muut toimintakulut	-4 500		-4 500	-2 105,31	-2 395
TOIMINTAKULUT	-457 600		-457 600	-367 662,97	-89 937
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-281 800</b>		<b>-281 800</b>	<b>-260 455,46</b>	<b>-21 345</b>
Laskennalliset erät (netto)					
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-41 794,15	41 794
Laskennalliset erät (netto)				-41 794,15	41 794
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-281 800</b>		<b>-281 800</b>	<b>-302 249,61</b>	<b>20 450</b>
Siitä sisäiset tulot	800		800	4 692,00	-3 892
Siitä sisäiset menot	-1 500		-1 500	-2 954,52	1 455

<b>JULKINEN LIIKENNE</b>	<b>Alkup. TA</b>	<b>TA muutos</b>	<b>TA + muutos</b>	<b>TOTEUMA 2023</b>	<b>Poikkeama</b>
Sisäiset ja ulkoiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Tuet ja avustukset	70 000		70 000	42 152,19	27 848
TOIMINTATUOTOT	70 000		70 000	42 152,19	27 848
TOIMINTAKULUT					
Palvelujen ostot	-167 000		-167 000	-159 608,05	-7 392
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-600		-600		-600
TOIMINTAKULUT	-167 600		-167 600	-159 608,05	-7 992
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-97 600</b>		<b>-97 600</b>	<b>-117 455,86</b>	<b>19 856</b>
Laskennalliset erät (netto)					
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-11 252,88	11 253
Laskennalliset erät (netto)				-11 252,88	11 253
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-97 600</b>		<b>-97 600</b>	<b>-128 708,74</b>	<b>31 109</b>

## Tarkastuslautakunta

Tarkastustoimi sisältää kunnan tilien ja hallinnon tarkastuksen sekä koko kuntakonsernin tilintarkastuksen yhteensovittamisen. Tulosalueen toimintamenot syntyvät tarkastuslautakunnan kokoustoiminnasta, ml. koulutus, ja JHT-tilintarkastajan tekemästä varsinaisesta tarkastustyöstä.

Kuntalain hallinnon ja talouden tarkastusta koskevien säännösten mukaan hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat valtuuston päätettävät asiat valmistelee kunnanhallituksen sijasta tarkastuslautakunta, johon kuuluu viisi jäsentä. Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja. Hallintosäännön mukaan lautakunnan jäsenistä vähintään yksi valitaan valtuutetuista tai varavaltuutetuista.

Tarkastustoiminnalla varmistetaan kunnan hallinnon ja taloudenhoidon laillisuus ja tuloksellisuus, sisäisen valvonnan toimivuus, kirjanpidon ja muun laskentatoimen sekä tilinpäätöksen ja keskeisten talous- ja tuloinformaation oikeellisuus ja riittävyys sekä varat ja velat. Tarkastuslautakunta on kuntalain mukaisen sidonnaisuusrekisterin ylläpitäjä ja valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista.

Kokouksessaan 8.12.2022 kunnanvaltuusto päätti valita tilikausien 2022–2023 tilintarkastusyhteisöksi KPMG Oy:n päävastuullisena tilintarkastajana JHT, KHT Juha Väärälä. Hankinta suoritettiin Tervolan kunnan hankintaohjeen kohdan 2.4. mukaisena suorahankintana, perusteena aiemman sopimuksen yllättävästä irtisanomisesta johtuva kiire sekä mahdollisuus sote-uudistuksen parempaan huomiointiin tulevassa kilpailutuksessa.

### Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunnan työ on painottunut kunnan toimintojen seuraamiseen, perehtymiseen toimialoihin ja vierailuihin työpisteissä. Lautakunnan kokousten yhteydessä on kirjallisen aineiston tarkastelun lisäksi kuultu ao. vieranhaltijoita ja työntekijöitä. Toiminnallisten tavoitteiden määrittely ja toteutumisen seuranta on noussut etusijalle tarkastustyössä ja kokoustoiminnassa.

Lautakunta antaa kunnanvaltuustolle erillisen arviointikertomuksen ja tilintarkastaja tilintarkastuskertomuksen.

### Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Yleisestä sitovuudesta vuoden 2023 talousarviossa on määräys, jonka mukaan käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot ovat sitovia valtuustoon nähden nettomääräisinä. Toteutuneet menot vuonna 2023 olivat 17.615,83 euroa ja 6,22 euroa/asukas.

TARKASTUSLAUTAKUNTA/ TARKASTUSTOIMI	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-3 900		-3 900	-2 930,15	-970
Palvelujen ostot	-13 900		-13 900	-14 685,68	786
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-100		-100		-100
TOIMINTAKULUT	-17 900		-17 900	-17 615,83	-284
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-17 900</b>		<b>-17 900</b>	<b>-17 615,83</b>	<b>-284</b>
Laskennalliset erät (netto)					
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-3 374,77	3 375
Laskennalliset erät (netto)				-3 374,77	3 375
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-17 900</b>		<b>-17 900</b>	<b>-20 990,60</b>	<b>3 091</b>
Siitä sisäiset menot				-198,39	198

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Lautakunnan kokouksia, kpl	6	5	7

## Maaseutulautakunta

### Maaseutulautakunnan toiminta-ajatus ja toiminnalliset tavoitteet

Maaseutulautakunta tuottaa Tervolan yhteistoiminta-alueelle maaseutuelinkeinoviranomaisten kautta maaseutuyrityksille monipuolisia ja laadukkaita palveluita.

Strategi- nen suun- ta	Strategian tavoite	Toimenpiteet	Mittarit	TA-tavoite	Toteuma 2023
Viihtyvyys	Viihtyisä Tervola kaikille	Riittävä ja ammattitaitoinen henkilöstö	Maksajavirastosopimuksen vaatimat henkilöstöresurssit	4,7 hlöä	Toteutunut: 4,7 hlöä
		Asiakkaiden määrä pysyy ennallaan vaikka tiloja lopettaisi toiminnan	Tukihakuasiakkaiden määrä lkm.	560	Toteutunut osittain: 537
Elinvoima	Elinvoimainen, vetovoimainen ja pitovoimainen maaseutupitäjä	Talouden ja toiminnan seuranta ja sisäistäminen	Tilinpäätös, talousarvioiden ja suunnitelmien tekeminen	Pysytään budjetissa ja raportoidaan lautakunnalle sekä Ruokavirastolle.	Toteutunut
		Tiedotusta ja koulutusta tukihakuasiakkaille	Sähköisten tukihakemusten prosenttiosuus	100 %	99,07 %
Hyvinvointi	Toimivat palvelut ja hyvinvointi kuntalaiset ja työntekijät kaikissa eri elämäntilanteissa	Kehityskeskustelut henkilöstölle	Kehityskeskustelujen suoritusprosentti	100 %	100 %
		Tiimipalaverit kuukausittain etänä tai fyysisesti eri pisteissä	Tiimipalaverien määrä vuodessa	11	11
Paikallisuus	Paikallisen osaamisen ja tuotannon arvostaminen	Asiakaspalvelun saatavuus yhteistoiminta-alueella	Asiakaspalvelupisteissä palvellaan asiakkaita fyysisesti tarpeiden mukaan. Palautekyselyssä tyytyväisyys asteikolla 1–5	4	Toteutunut
		Asiakaspalvelun hajauttaminen yhteistoiminta-alueella	Palvellaan viidessä toimipisteessä tukihaun aikaan	5 toimipistettä varattaessa käytettävissä	Toteutunut
Positiivinen ja osallistava viestintä	Kuntalaiset, kumppanit ja muut tahot saavat tietoa Tervolan kunnan toi-	Maaseutua kehitetään strategisesti ja siitä raportoidaan neljännesvuosittain	Neljännesvuosiraporttien määrä / vuosi	4	Toteutunut

	minnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista positiivisen ja osallistavan viestinnän kautta	Maaseutuyrittäjien tarinoita nostetaan ylös alueelta	Kirjoitetut artikkelit ja videot kpl/vuosi	6	Toteutunut: 6 kpl tervola.fi, 2 kpl maaseutu.fi/lappi
--	--	--	--	---	---

### ARVIO MAASEUTULAUTAKUNNAN KOKONAISONNISTUMISESTA

Tervolan kunta on allekirjoittanut päivitetyn maksajavirastosopimuksen Ruokaviraston kanssa 2023. Sopimuksessa Tervolan kunnalle delegoidaan maksajavirasto- ja hallintoviranomaistehtävät. Maataloushallinnon yhteistoiminta-alue käsittää Keminmaan, Ranua, Simon, Tervolan ja Tervolan kunnat sekä Kemin, Rovaniemen ja Tornion kaupungit. Asiakaspalvelu järjestettiin hajautettuna yhteistoiminta-alueen kunnissa asiakaslähtöisyyden perusteella. Maa-seututoimistolla on toimipisteet viidessä sopijakunnan toimipisteessä. Maksajavirastosopimus määrittelee tarvittavat henkilöstöresurssit. Tervolan yhteistoiminta-alueen maaseutuhallinnossa työskenteli vuonna 2023 viisi vakituista työntekijää. Yhteistoiminta-alue täyttää maksajavirastosopimuksessa määritellyt vuosittaiset palvelutavoitteet ja maataloustukien käsittely hoidetaan säädösten ja ohjeiden mukaisesti. Viljelijäkoulutukset järjestetään yhdessä sidosryhmien kanssa. Annettiin neuvontaa asiakkaille ja tiedotettiin ajankohtaisista asioista yhteistoiminta-alueen tuenhakijoille sekä kehitettiin sähköisten palvelujen käytön lisäämistä. Vuonna 2023 yhteistoiminta-alueella oli yhteensä 537 tuenhakijaa. Henkilöstön ammattitaitoa ylläpidettiin Ruokaviraston järjestämällä koulutuksilla.

Tervolan kunta oli mukana 1.1.2022–31.12.2023 toteutettavassa ”Julkisten ruokapalveluiden maakunnallinen kumppanuusmalli lähiruuan edistämiseksi” -hankkeessa. Kunta sitoutui osoittamaan maaseutupäällikön työpanoksesta 30 % hankkeeseen.

MAASEUTULAUTAKUNTA/ MAASEUTUELINKEINOT	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot				906,74	-907
Maksutuotot	256 700		256 700	247 201,52	9 498
TOIMINTATUOTOT	256 700		256 700	248 108,26	8 592
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-218 300		-218 300	-231 139,73	12 840
Palvelujen ostot	-25 500		-25 500	-17 018,36	-8 482
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-11 700		-11 700	-3 601,01	-8 099
Avustukset	-22 000		-22 000	-17 809,51	-4 190
Muut toimintakulut	-3 200		-3 200	-1 955,28	-1 245
TOIMINTAKULUT	-280 700		-280 700	-271 523,89	-9 176
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-24 000</b>		<b>-24 000</b>	<b>-23 415,63</b>	<b>-584</b>
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-14 293,23	14 293
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-1 832,86	1 833
Laskennalliset erät (netto)				-16 126,09	16 126
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-24 000</b>		<b>-24 000</b>	<b>-39 541,72</b>	<b>15 542</b>
Siitä sisäiset tulot	48 000		48 000	48 773,00	-773
Siitä sisäiset menot	-1 200		-1 200	-673,51	-526

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Lautakunnan kokouksia kpl	3	3	2

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
tiloja	564	560	536
lohkoja kpl	12 599		12 522
ilmoitettu pinta-ala	26 410		25 467
maksettuja tukia €	25 484 336		26 696 153
tukipäätöksiä kpl	3 469		3242
sähköisiä tukihakemuksia	546	560	531

	Tervolan yhteistoiminta-alueen tuenhakijat			
	2023	2022	2021	2020
<b>Kemi</b>	2	2	2	2
<b>Keminmaa</b>	31	34	34	35
<b>Ranua</b>	103	109	116	120
<b>Rovaniemi</b>	148	154	158	158
<b>Simo</b>	53	55	55	53
<b>Tervola</b>	88	93	94	96
<b>Tornio</b>	112	117	124	123

## Tekninen lautakunta

### Teknisen lautakunnan tuloarviot ja määrärahat tulosalueittain

Tekninen toimi huolehtii kunnan rakennetun ympäristön toimivuudesta, ympäristön tarkoituksenmukaisesta käytöstä, edistää rakentamista, toimivan yhdyskuntarakenteen kehittymistä, terveellisen ja turvallisen asuin- ja elinympäristön muodostumista sekä kunnan omien kiinteistöjen siivouksesta. Ruokahuollon yhtiöittäminen ei toteutunut suunnitellun mukaisesti vuoden 2023 alusta, joten valtuusto myönsi teknisen johdon alle ruokahuoltoon määrärahat lisämäärärahoina.

Strateginen suunta	Strategian tavoite	Toimenpiteet	Mittarit	TA-tavoite 2023	Toteuma 2023
Viihtyvyys	Viihtyisä Tervola kaikille	Ympäristön parantaminen	Ympäristöhankkeiden toteuma (kpl)	5	Toteutunut osittain: 2
		Tieverkon toimenpideselvitys	Toimenpideselvityksen valmistuminen (kpl)	1	Toteutunut
Elinvoima	Elinvoimainen, vetovoimainen ja pitovoimainen maaseutupitäjä	Asuintonttien lisääminen kaavoittamalla	Kaavoitetut asuintontit (kpl)	25	Ei toteutunut: 0
		Laadukkaiden vuokra-asuntojen lisääminen	Tarveselvitys yhteistyössä vuokratoyhtiön kanssa (kpl)	1	Toteutunut
			Rivitalon suunnitelma (kpl)	1	Ei toteutunut
			Rakentamisen aloitus (kpl)	1	Ei toteutunut
Hyvinvointi	Toimivat palvelut ja hyvinvoivat kuntalaiset ja työntekijät kaikissa eri elämäntilanteissa	Kehityskeskustelut henkilöstölle	Kehityskeskustelujen suoritusprosentti	100 %	Toteutunut osittain: 40 %
		Karttaohjelmistojen keskittäminen yhdelle (tai kahdelle) alustalle	Ohjelmistojen hankkiminen	1–2	Ei toteutunut
		Laadukas toimitilojen siivous	Asiakastyytyväisyyskysely (kpl)	1	Toteutunut
Paikallisuus	Paikallisen osaamisen ja tuotannon arvostaminen	Yritysvaikutusten arviointi rakentamishojelman yhteydessä (kpl)	Yritysvaikutusten arviointi (kpl)	1	Toteutunut
		Hankintalain mukaiset kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa pyydetään ensisijaisesti tarjoukset paikallisilta yrityksiltä	Hankintojen lkm. (kpl)	10	Toteutunut osittain: 2
Positiivinen ja osallistava viestintä	Kuntalaiset, kumppanit ja muut tahot saa-	Hankkeista tiedottaminen kunnan internetsivuilla	Tiedotteiden lukumäärä (kpl)	10	Toteutunut: 11

	vat tietoa Tervolan kunnan toiminnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista positiivisen ja osallistavan viestinnän kautta				
--	--	--	--	--	--

### ARVIO TEKNISEN LAUTAKUNNAN KOKONAISONNISTUMISESTA

Tekninen toimi saavutti pääosin asetetut taloudelliset tavoitteet. Lautakunnan toimintatuotot (ml. sisäiset erät) toteutuvat 105,4 %:sti, toimintamenot (ml. sisäiset erät) 102,0 %:sti ja toimintakate 96,6 %:sti. Toimintatuottojen osalta tulosalueiden toteumat olivat pääosin arvioidun mukaiset. Yleiset alueet –tulosalueen tuottojen ylitys johtui vuonna 2022 järjestettyyn yksityisteiden järjestäytymiskoulutukseen saadusta Traficommin avustuksesta, joka maksettiin vuoden 2023 puolella. Kiinteistöt -tulosalueen toimintatuottojen ylitys (n. 134 000 €) johtui pääosin Lapin hyvinvointialueelle vuokrattavien kiinteistöjen lopullisten vuokrasopimusten hyväksymisestä vuoden 2023 aikana.

Merkittävimmät toimintakulujen ylitykset kohdistuivat palveluiden ostoihin sekä aineiden ja tarvikkeiden hankintoihin. Teiden ja yleisten alueiden (mm. ladut, kentät) kunnossapitokustannukset ylittyivät n. 68 000 €:lla ja lämpölaitoksen lämmityskustannukset ylittyivät n. 64 000 €:lla. Yksityisten teiden kunnossapidon avustamiseen käytettiin n. 195 000 €. Kaavoitus ja ympäristö –tulosalueen palvelujen ostot olivat oletettua vähemmät (alitusta n. 40 000 €), koska asemakaavoitukseen liittyviä hankintoja ei tehty. Lisäksi toimintakuluja vähensi Virkailijatalojen purku-urakan huomattavasti arvioitua pienemmät kustannukset (alitusta n. 74 000 €). Vuoden aikana teknisellä osastolla täytettiin teknisen johtajan, rakennusinsinöörin (1.1.24 lähtien) ja rakennuttajainsinöörin virat sekä yksi siivoojan toimi. Toista avoinna olevaa siivoojan tointa ei täytetty. Virkoihin hakijoiden määrä vaihteli 10–21 ja toimeen 1–5.

TEKNINEN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
<b>TOIMINTATUOTOT</b>					
Myyntituotot	503 000	940 000	1 443 000	1 466 949,52	-23 950
Maksutuotot	25 100		25 100	19 635,67	5 464
Tuet ja avustukset				4 327,48	-4 327
Muut toimintatuotot	1 325 500		1 325 500	1 452 867,41	-127 367
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>1 853 600</b>	<b>940 000</b>	<b>2 793 600</b>	<b>2 943 780,08</b>	<b>-150 180</b>
<b>TOIMINTAKULUT</b>					
Henkilöstökulut	-1 085 000	-530 000	-1 615 000	-1 631 358,20	16 358
Palvelujen ostot	-1 052 200	-40 000	-1 092 200	-1 099 889,89	7 690
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 105 600	-394 500	-1 500 200	-1 594 695,61	94 496
Avustukset	-20 000		-20 000	-11 591,15	-8 409
Muut toimintakulut	-246 500	-19 500	-266 000	-239 965,73	-26 034
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-3 509 300</b>	<b>-984 000</b>	<b>-4 493 400</b>	<b>-4 577 500,58</b>	<b>84 101</b>
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-1 655 700</b>	<b>-44 000</b>	<b>-1 699 800</b>	<b>-1 633 720,50</b>	<b>-66 080</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 017 850		-1 017 850	-978 850,69	-38 999
Poistot ja arvonalentumiset	-1 017 850		-1 017 850	-978 850,69	-38 999
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				777 359,26	-777 359
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-433 552,75	433 553
Laskennalliset erät (netto)				343 806,51	-343 807
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-2 673 550</b>	<b>-44 000</b>	<b>-2 717 650</b>	<b>-2 268 764,68</b>	<b>-448 885</b>
Siitä sisäiset tulot	230 000	480 000	710 000	614 195,33	95 805
Siitä sisäiset menot	-231 400		-231 400	-239 349,84	7 950

<b>TEKNINEN JOHTO</b>	<b>Alkup.</b>	<b>TA</b>	<b>TA +</b>	<b>TOTEUMA</b>	<b>Poikkeama</b>
Ulkoiset ja sisäiset erät	<b>TA</b>	<b>muutos</b>	<b>muutos</b>	<b>2023</b>	
<b>TOIMINTATUOTOT</b>					
Myyntituotot	13 000	940 000	953 000	946 803,52	6 196
Maksutuotot					
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	13 000	940 000	953 000	946 803,52	6 196
<b>TOIMINTAKULUT</b>					
Henkilöstökulut	-210 000	-530 000	-740 000	-713 784,16	-26 216
Palvelujen ostot	-10 700	-40 000	-50 700	-55 289,60	4 590
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 600	-394 500	-396 200	-433 522,06	37 322
Muut toimintakulut	-5 000	-19 500	-24 500	-20 389,75	-4 110
<b>TOIMINTAKULUT</b>	-227 300	-984 000	-1 211 400	-1 222 985,57	11 586
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-214 300</b>	<b>-44 000</b>	<b>-258 400</b>	<b>-276 182,05</b>	<b>17 782</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 700		-3 700	-25 839,35	22 139
Poistot ja arvonalentumiset	-3 700		-3 700	-25 839,35	22 139
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-42 879,64	42 880
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-65 296,57	65 297
Laskennalliset erät (netto)				-108 176,21	108 176
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-218 000</b>	<b>-44 000</b>	<b>-262 100</b>	<b>-410 197,61</b>	<b>148 098</b>
Siitä sisäiset tulot		480 000	480 000	384 314,18	95 686
Siitä sisäiset menot	-1 400		-1 400	-11 237,92	9 838

<b>Toiminnan tunnuslukuja</b>	<b>TA 2023</b>	<b>TP 2023</b>
Lautakunnan kokouksia, kpl/v	10	10

<b>YLEISET ALUEET</b>	<b>Alkup.</b>	<b>TA</b>	<b>TA +</b>	<b>TOTEUMA</b>	<b>Poikkeama</b>
Ulkoiset ja sisäiset erät	<b>TA</b>	<b>muutos</b>	<b>muutos</b>	<b>2023</b>	
<b>TOIMINTATUOTOT</b>					
Maksutuotot	600		600	650	-50
Tuet ja avustukset				3 327,48	-3 327
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	600		600	3 977,48	-3 377
<b>TOIMINTAKULUT</b>					
Henkilöstökulut	-120 000		-120 000	-109 492,01	-10 508
Palvelujen ostot	-516 000		-516 000	-581 128,85	65 129
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-57 000		-57 000	-57 229,60	230
Avustukset	-20 000		-20 000	-11 591,15	-8 409
Muut toimintakulut	-1 500		-1 500	-1 097,94	-402
<b>TOIMINTAKULUT</b>	-714 500		-714 500	-760 539,55	46 040
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-713 900</b>		<b>-713 900</b>	<b>-756 562,07</b>	<b>42 662</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-328 750		-328 750	-295 271,64	-33 478
Poistot ja arvonalentumiset	-328 750		-328 750	-295 271,64	-33 478
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-5 717,29	5 717
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-149 550,23	149 550
Laskennalliset erät (netto)				-155 267,52	155 268
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-1 042 650</b>		<b>-1 042 650</b>	<b>-1 207 101,23</b>	<b>164 451</b>
Siitä sisäiset menot				-90	90

Toiminnan tunnuslukuja	TA 2023	TP 2023
Tiestön kunnossapito; €/km/v	1 700	3 667

KIINTEISTÖT	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	10 000		10 000	19 996,40	-9 996
Maksutuotot	4 500		4 500	3 636,60	863
Muut toimintatuotot	1 325 500		1 325 500	1 450 667,41	-125 167
TOIMINTATUOTOT	1 340 000		1 340 000	1 474 300,41	-134 300
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-680 000		-680 000	-738 969,31	58 969
Palvelujen ostot	-361 000		-361 000	-350 522,45	-10 478
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-758 000		-758 000	-753 675,88	-4 324
Muut toimintakulut	-240 000		-240 000	-218 478,04	-21 522
TOIMINTAKULUT	-2 039 000		-2 039 000	-2 061 645,68	22 646
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-699 000</b>		<b>-699 000</b>	<b>-587 345,27</b>	<b>-111 655</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-588 600		-588 600	-591 778,17	3 178
Poistot ja arvonalentumiset	-588 600		-588 600	-591 778,17	3 178
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				828 814,84	-828 815
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-176 019,67	176 020
Laskennalliset erät (netto)				652 795,17	-652 795
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-1 287 600</b>		<b>-1 287 600</b>	<b>-526 328,27</b>	<b>-761 272</b>
Siitä sisäiset tulot				1 853,22	-1 853
Siitä sisäiset menot	-230 000		-230 000	-228 021,92	-1 978

Toiminnan tunnuslukuja	TA 2023	TP 2023
Kiinteistöjen kunnossapitokustannukset; €/m <sup>3</sup> /vuosi	12	15

LÄMPÖKESKUS	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	480 000		480 000	500 149,60	-20 150
Muut toimintatuotot				2 000,00	-2 000
TOIMINTATUOTOT	480 000		480 000	502 149,60	-22 150
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-40 000		-40 000	-49 358,55	9 359
Palvelujen ostot	-22 500		-22 500	-19 189,61	-3 310
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-285 000		-285 000	-350 237,68	65 238
Muut toimintakulut					
TOIMINTAKULUT	-347 500		-347 500	-418 785,84	71 286
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>132 500</b>		<b>132 500</b>	<b>83 363,76</b>	<b>49 136</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-83 000		-83 000	-61 700,09	-21 300
Poistot ja arvonalentumiset	-83 000		-83 000	-61 700,09	-21 300
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-2 858,65	2 859
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-36 725,34	36 725
Laskennalliset erät (netto)				-39 583,99	39 584
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>49 500</b>		<b>49 500</b>	<b>-17 920,32</b>	<b>67 420</b>
Siitä sisäiset tulot	230 000		230 000	227 637,93	2 362

Toiminnan tunnuslukuja	TA 2023	TP 2023
Kotimaisen polttoaineen osuus, %	90	96

KAAVOITUS JA YMPÄRISTÖ	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Maksutuotot	20 000		20 000	15 349,07	4 651
Tuet ja avustukset				1 000,00	-1 000
Muut toimintatuotot				200	-200
TOIMINTATUOTOT	20 000		20 000	16 549,07	3 451
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-35 000		-35 000	-19 754,17	-15 246
Palvelujen ostot	-142 000		-142 000	-93 759,38	-48 241
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 000		-4 000	-30,39	-3 970
TOIMINTAKULUT	-181 000		-181 000	-113 543,94	-67 456
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-161 000</b>		<b>-161 000</b>	<b>-96 994,87</b>	<b>-64 005</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-13 800		-13 800	-4 261,44	-9 539
Poistot ja arvonalentumiset	-13 800		-13 800	-4 261,44	-9 539
Laskennalliset erät (netto)					
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-5 960,94	5 961
Laskennalliset erät (netto)				-5 960,94	5 961
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-174 800</b>		<b>-174 800</b>	<b>-107 217,25</b>	<b>-67 583</b>
Siitä sisäiset tulot				390	-390

Toiminnan tunnuslukuja	TA 2023	TP 2023
Myönnettyt rakentamisen luvat ja käsitellyt ilmoitukset	70	57

## Sivistyslautakunta

Sivistyslautakunta tarjoaa kuntalaisille mahdollisuuksia monipuoliseen itsensä kehittämiseen ja osallistumiseen ylläpitämällä ja kehittämällä varhaiskasvatus-, koulutus-, kirjasto- ja vapaa-aikapalveluita.

Strateginen suunta	Strategian tavoite	Toimenpiteet	Mittarit	TA-tavoite	Toteuma 2023
<b>Viihtyvyys</b>	Viihtyisä Tervola kaikille	Kouluikäisten harrastusmahdollisuuksien lisääminen Harrastamisen Suomen mallin käyttöönoton avulla	Kerhojen määrä (kpl)	6	Toteutunut
		Turvallisten ja toimivien oppimis- ja toimintaympäristöjen ylläpitäminen yksiköiden sorteeraustuokioiden avulla	Sortteeraustuokioiden määrä (kpl)	2	Toteutunut
<b>Elinvoima</b>	Elinvoimainen, vetovoimainen ja pitovoimainen maaseutupitäjä	Kolmannen sektorin tukeminen	Järjestöyhdyshenkilön koordinoimat järjestötapaamiset (kpl)	2	Toteutunut
			Sivistystoimen avustukset (€)	23 000	Toteutunut osittain: 17 939
		Lukion vetovoiman vahvistaminen	Lukioon siirtyvien oman yläkoulun oppilaiden suhteellinen määrä	40 %	Toteutunut osittain: 27 %
<b>Hyvinvointi</b>	Toimivat palvelut ja hyvinvoivat kuntalaiset ja työntekijät kaikissa eri elämäntilanteissa	Koulurauhan edistäminen	Kouluterveyskyselyn indikaattori koulukiussattuna vähintään kerran viikossa %	Tulos vähintään < Lapin keskiarvo	Toteutunut, tulos lähes 0 %
		Henkilöstön kehityskeskustelut	Kehityskeskustelujen suoritusprosentti	100 %	100 %
<b>Paikallisuus</b>	Paikallisen osaamisen ja tuotannon arvostaminen	Paikallisten yhteistyökumppaneiden kanssa järjestetyt tapahtumat ja tilaisuudet	Tapahtumien ja tilaisuuksien lkm.	10	Toteutunut: 18
		Varhaiskasvatusryhmät ja koululuokat tutustuvat paikallisiin yrityksiin	Ryhmien ja yritysten tapaamiset lkm.	5	Toteutunut osittain: 2
<b>Positiivinen ja osallistava viestintä</b>	Kuntalaiset, kumppanit ja muut tahot saavat tietoa Tervolan kunnan toiminnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista positiivisen ja osallistavan viestinnän kautta	Sivistystoimen yksiköt viestivät aktiivisesti palveluistaan	Kunnan somekanaviin postanneiden yksiköiden lkm.	10	Toteutunut
			Palvelutiedotteiden lkm.	4	Toteutunut: 9

## ARVIO SIVISTYSLAUTAKUNNAN KOKONAISONNISTUMISESTA

Sivistyslautakunnan toimintakate muodostui suunniteltua paremmaksi, toteumaprosentin ollessa 92. Toimintatuottoja kertyi arvioitua enemmän johtuen saaduista hankerahoituksista ja arvioitua suuremmasta varhaiskasvatustmaksujen kertymästä. Menot alittuivat varhaiskasvatuksessa mm. päättyneen perhepäivähoitotoiminnan vuoksi ja lisäksi päiväkodin ateriakulut olivat arvioitua pienemmät. Perusopetuksessa toimintatuottojen määrä oli myös saatujen hankerahoitusten vuoksi arvioitua suurempi. Toimintamenot alittuivat mm. arvioitua pienempien Lapinniemen koulun kuljetuskustannusten vuoksi sekä opiskeluhuollon ostopalvelujen pienemmän tarpeen vuoksi. Lukion tulosalueella henkilöstökuluihin oli varattu toteutunutta enemmän ja sitä onkin pyritty oikaisemaan vuoden 2024 talousarviossa. Vapaa-ajan tulosalueella alueellisten kulttuuripalveluiden kustannukset jäivät arvioitua merkittäväksi pienemmäksi.

Sivistystoimessa panostettiin aiempaa enemmän ulkoiseen tiedottamiseen ja markkinointiin. Kaikki yksiköt tekivät suunnitellusti somepäivityksiä tapahtumistaan ja merkittävimmät tiedotettavat asiat nostettiin esiin palvelutiedotteiden muodossa. Rekrytointihaasteita koettiin erityisesti opetushenkilöstön osalta. Kaikki sivistystoimen esimiehet kävivät kehityskeskustelut suunnitellusti henkilöstönsä kanssa. Sivistyslautakunta piti osan kokouksistaan kouluilla, tutustui tiloihin ja kuuli koulujen terveiset.

Varhaiskasvatuksessa oli lapsia vuoden aikana hoidossa keskimäärin 115. Syksyllä päiväkodin yksi osasto siirrettiin Heikkelin kiinteistöön ryhmän suuren koon vuoksi. Samaan aikaan käynnistettiin suunnittelu uusien pysyvien varhaiskasvatustilojen saamiseksi Heikkeliin. Varhaiskasvatuksessa käynnistyi vuoden aikana systemaattinen toiminnan arviointi sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön kehittäminen. Viimeiset omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat eläköityivät vuoden aikana eikä uusia onnistuttu rekrytoimaan. Tasa-arvohankerahoituksella voitiin palkata ylimääräinen lastenhoitaja päiväkotiin. Vuosi 2023 oli ensimmäinen maksuton varhaiskasvatusvuosi osalle perheistä. Loppuvuoden aikana valmisteltiin tehdyn valtuustoaloitteen pohjalta kuntalisän käyttöönottoa. Varhaiskasvatusjohtaja sai valmiiksi johtamisen erityisammattitutkinnon vuoden aikana.

Esi- ja perusopetuksessa (sisältäen valmistavan luokan oppilaat) oli 20.9. tilastointipäivänä 314 oppilasta. Hankehoituksilla voitiin palkata ylimääräistä henkilöstöä Lapinniemen koululle. Vuoden alusta opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut siirtyivät hyvinvointialueen vastuulle. Opiskeluhuoltosuunnitelma päivitettiin vastaamaan uutta tilannetta. Loppuvuoden aikana laadittiin myös paikallinen suunnitelma poissaolojen ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi ja se otettiin käyttöön kaikissa peruskouluissa. Loppukeväästä tehtiin arviointisuunnitelman mukaiset kyselyt oppilaille, huoltajille ja opettajille. Koulurauhakyselyitä toteutettiin kaikilla kouluilla säännöllisesti. Valtakunnallinen kouluterveyskysely toteutettiin myös keväällä. Monilta osin tervolalaisten lasten ja nuorten tilanne oli kohentunut. Kiusattuna vähintään kerran viikossa indikaattorin tulos oli pudonnut liki nollaan. Louen koulun oppilasmäärän vähenemisen vuoksi käynnistettiin selvittely- ja kuulemisprosessi, jossa päädyttiin esittämään koulun lakkauttamista. Kunnanvaltuusto päätti kuitenkin antaa koululle vuoden jatkoajan 31.7.2025 saakka.

Lukiossa oli 20.9. 31 opiskelijaa. Tervolassa on pitkään ollut tilanne, että perusopetuksen päättävistä oppilaista valtaosa suuntaa ammattikoulutukseen. Oman lukion vetovoiman lisäämiseksi on käynnistetty toimenpiteitä, joista merkittävimpänä on syksyllä aloitettu maksuton ajokorttiopetus.

Kirjasto jatkoi kyläkoulujen kirjastopalveluiden kehittämistä. Tämä lukulaatikkotoiminta onkin kasvattanut lasten ja nuorten aineiston lainaamista ja lukemisharrastusta. Myös kotipalvelutoiminta on osoittautunut tarpeelliseksi palveluksi ja sen markkinointia tullaan tehostamaan. Kirjaston tapahtumatuotanto jatkui vilkkaana ja kirjasto sai myös uusia yhteistyökumppaneita. Omatoimikirjaston käyttö jatkoi kasvuaan. Omatoimikirjastoon kirjauduttiin keskimäärin 44 kertaa viikossa.

Vapaa-aikatoimi järjesti vuoden aikana runsaasti erilaisia tapahtumia. Osa näistä järjestettiin strategian mukaisesti yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Nuorisotilatoiminta jatkui vilkkaana. Harrastamisen Suomen mallin mukainen kerhotoiminta käynnistyi nuoriso-ohjaajan koordinoimana. Hankesuunnitelman mukaisesti käynnistettiin kerhoja kaikilla peruskouluilla, yhteensä kuusi kerhoa. Nuorisotoimi sai yksityishenkilöltä rahalahjoituksen käyttöönsä ja se päätettiin kohdentaa kerhotoimintaan.

**SIVISTYSLAUTAKUNTA  
YHTEENSÄ**

	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	52 200		52 200	44 411,00	7 789
Maksutuotot	43 000		43 000	51 561,10	-8 561
Tuet ja avustukset	64 400		64 400	127 073,53	-62 674
Muut toimintatuotot				800	-800
TOIMINTATUOTOT	159 600		159 600	223 845,63	-64 246
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-4 127 400		-4 127 400	-4 004 472,07	-122 928
Palvelujen ostot	-1 596 800		-1 596 800	-1 335 770,41	-261 030
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-261 600		-261 600	-261 189,00	-411
Avustukset	-144 000		-144 000	-95 026,02	-48 974
Muut toimintakulut	-9 000		-9 000	-17 914,11	8 914
TOIMINTAKULUT	-6 138 800		-6 138 800	-5 714 371,61	-424 428
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-5 979 200</b>		<b>-5 979 200</b>	<b>-5 490 525,98</b>	<b>-488 674</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-28 700		-28 700	-37 926,81	9 227
Poistot ja arvonalentumiset	-28 700		-28 700	-37 926,81	9 227
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-1 103 670,13	1 103 670
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-91 033,37	91 033
Laskennalliset erät (netto)				-1 194 703,50	1 194 704
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-6 007 900</b>		<b>-6 007 900</b>	<b>-6 723 156,29</b>	<b>715 256</b>
Siitä sisäiset tulot	-5 800	-480 000	-485 800	-375 878,32	-109 922

**SIVISTYSTOIMEN JOHTO**

	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Maksutuotot	4 400		4 400		4 400
Myyntituotot				4 624,49	-4 624
TOIMINTATUOTOT	4 400		4 400	4 624,49	-224
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-94 200		-94 200	-99 479,61	5 280
Palvelujen ostot	-8 100		-8 100	-5 714,55	-2 385
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 800		-2 800	-1 148,81	-1 651
TOIMINTAKULUT	-105 100		-105 100	-106 342,97	1 243
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-100 700</b>		<b>-100 700</b>	<b>-101 718,48</b>	<b>1 018</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 500		-2 500		-2 500
Poistot ja arvonalentumiset	-2 500		-2 500		-2 500
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-4 287,97	4 288
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-1 291,70	1 292
Laskennalliset erät (netto)				-5 579,67	5 580
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-103 200</b>		<b>-103 200</b>	<b>-107 298,15</b>	<b>4 098</b>
Siitä sisäiset menot	-1 300		-1 300	-663,4	-637

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Lautakunnan kokouksia, kpl	7	7	7

VARHAISKASVATUS	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot				775	-775
Maksutuotot	5 500		5 500	14 031,74	-8 532
Tuet ja avustukset	16 000		16 000	23 000,00	-7 000
TOIMINTATUOTOT	21 500		21 500	37 806,74	-16 307
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-964 900		-964 900	-931 466,61	-33 433
Palvelujen ostot	-423 400		-423 400	-383 546,39	-39 854
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-13 000		-13 000	-9 989,26	-3 011
Avustukset	-121 000		-121 000	-77 087,02	-43 913
Muut toimintakulut				-3 894,98	3 895
TOIMINTAKULUT	-1 522 300		-1 522 300	-1 405 984,26	-116 316
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-1 500 800</b>		<b>-1 500 800</b>	<b>-1 368 177,52</b>	<b>-132 622</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 100		-5 100	-6 720,19	1 620
Poistot ja arvonalentumiset	-5 100		-5 100	-6 720,19	1 620
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-181 709,70	181 710
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-4 687,94	4 688
Laskennalliset erät (netto)				-186 397,64	186 398
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-1 505 900</b>		<b>-1 505 900</b>	<b>-1 561 295,35</b>	<b>55 395</b>
Siitä sisäiset menot	-500	-182 000	-182 500	-133 935,95	-48 564

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Lapsia (keskimäärin kuukaudessa)	120	110	115
Hoitopäiviä vuodessa	14 107	18 200	18161

PERUSKOULUTUS	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	47 800		47 800	43 284,00	4 516
Maksutuotot	30 000		30 000	30 405,00	-405
Tuet ja avustukset	23 900		23 900	62 900,00	-39 000
Muut toimintatuotot				800	-800
TOIMINTATUOTOT	101 700		101 700	137 389,00	-35 689
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-2 324 000		-2 324 000	-2 289 214,78	-34 785
Palvelujen ostot	-949 800		-949 800	-734 912,95	-214 887
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-162 400		-162 400	-185 703,39	23 303
Muut toimintakulut	-8 400		-8 400	-12 499,11	4 099
TOIMINTAKULUT	-3 444 600		-3 444 600	-3 222 330,23	-222 270
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-3 342 900</b>		<b>-3 342 900</b>	<b>-3 084 941,23</b>	<b>-257 959</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 400		-15 400	-18 766,77	3 367
Poistot ja arvonalentumiset	-15 400		-15 400	-18 766,77	3 367
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-753 289,15	753 289

Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-64 905,99	64 906
Laskennalliset erät (netto)				-818 195,14	818 195
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-3 358 300</b>		<b>-3 358 300</b>	<b>-3 921 903,14</b>	<b>563 603</b>
Siitä sisäiset menot	-2 500	-269 000	-271 500	-218 672,27	-52 828

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Oppilaita	327	308	314
Oppilaita, 11-v oppivelvollisuus	5	6	6
Iltapäivätoimintaan osallistuvia	32	25	25

LUKIOKOULUTUS	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Maksutuotot	500		500		500
Tuet ja avustukset	9 500		9 500	21 173,53	-11 674
TOIMINTATUOTOT	10 000		10 000	21 173,53	-11 174
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-455 300		-455 300	-391 029,78	-64 270
Palvelujen ostot	-59 000		-59 000	-74 318,96	15 319
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-30 000		-30 000	-16 332,72	-13 667
Muut toimintakulut				-800,49	800
TOIMINTAKULUT	-544 300		-544 300	-482 481,95	-61 818
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-534 300</b>		<b>-534 300</b>	<b>-461 308,42</b>	<b>-72 992</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot				-0,72	1
Poistot ja arvonalentumiset				-0,72	1
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-107 097,03	107 097
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-8 329,63	8 330
Laskennalliset erät (netto)				-115 426,66	115 427
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-534 300</b>		<b>-534 300</b>	<b>-576 735,80</b>	<b>42 436</b>
Siitä sisäiset menot	-600	-29 000	-29 600	-21 909,01	-7 691

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Opiskelijoita	30	36	31
Yo-tutkintoja	14	7	7

AIKUISKOULUTUS	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTAKULUT					
Palvelujen ostot	-90 000		-90 000	-94 801,33	4 801
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 000		-5 000	-886,63	-4 113
TOIMINTAKULUT	-95 000		-95 000	-95 687,96	688
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-95 000</b>		<b>-95 000</b>	<b>-95 687,96</b>	<b>688</b>
Laskennalliset erät (netto)					
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-316,4	316
Laskennalliset erät (netto)				-316,4	316
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-95 000</b>		<b>-95 000</b>	<b>-96 004,36</b>	<b>1 004</b>
Siitä sisäiset menot				-80	80

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Opiskelijoita	594	750	<b>583</b>
Opetustunteja	3 024	4 000	<b>2 899</b>

KIRJASTO	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Maksutuotot	3 000		3 000	1 959,87	1 040
Tuet ja avustukset					
TOIMINTATUOTOT	3 000		3 000	1 959,87	1 040
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-161 200		-161 200	-162 453,72	1 254
Palvelujen ostot	-18 600		-18 600	-17 449,84	-1 150
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-43 700		-43 700	-42 197,44	-1 503
Muut toimintakulut	-600		-600	-638,88	39
TOIMINTAKULUT	-224 100		-224 100	-222 739,88	-1 360
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-221 100</b>		<b>-221 100</b>	<b>-220 780,01</b>	<b>-320</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 700		-5 700	-12 249,17	6 549
Poistot ja arvonalentumiset	-5 700		-5 700	-12 249,17	6 549
Laskennalliset erät (netto)					
Vyörytykset				-36 816,45	36 816
Arvonlisäverot (palautusjärj.)				-8 198,87	8 199
Laskennalliset erät (netto)				-45 015,32	45 015
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-226 800</b>		<b>-226 800</b>	<b>-278 044,50</b>	<b>51 245</b>
Siitä sisäiset menot	-200		-200	-142,89	-57

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Lainoja	48 029	49 000	<b>54 023</b>
Asiakaskäyntejä	19 976	18 000	<b>22 733</b>
Verkkopalvelukäyntejä	12 552	14 000	<b>13 207*</b>

\*luku sisältää vain Lapin Finna-verkkokirjaston verkkokäynnit, koska kirjaston verkkosivujen kävijämäärää ei ole saatavilla vuodelta 2023.

VAPAA-AIKA	Alkup. TA	TA muutos	TA + muutos	TOTEUMA 2023	Poikkeama
Ulkoiset ja sisäiset erät					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot				352	-352
Maksutuotot	4 000		4 000	540	3 460
Tuet ja avustukset	15 000		15 000	20 000,00	-5 000
TOIMINTATUOTOT	19 000		19 000	20 892,00	-1 892
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut	-127 800		-127 800	-130 827,57	3 028
Palvelujen ostot	-47 900		-47 900	-25 026,39	-22 874
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 700		-4 700	-4 930,75	231
Avustukset	-23 000		-23 000	-17 939,00	-5 061
Muut toimintakulut				-80,65	81
TOIMINTAKULUT	-203 400		-203 400	-178 804,36	-24 596
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-184 400</b>		<b>-184 400</b>	<b>-157 912,36</b>	<b>-26 488</b>
Poistot ja arvonalentumiset					

## TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Suunnitelman mukaiset poistot			-189,96	190
Poistot ja arvonalentumiset			-189,96	190
Laskennalliset erät (netto)				
Vyörytykset			-20 469,83	20 470
Arvonlisäverot (palautusjärj.)			-3 302,84	3 303
Laskennalliset erät (netto)			-23 772,67	23 773
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>-184 400</b>	<b>-184 400</b>	<b>-181 874,99</b>	<b>-2 525</b>
Siitä sisäiset menot	-700	-700	-474,8	-225

Toiminnan tunnuslukuja	TP 2022	TA 2023	TP 2022
Nuorisotilakäyntejä	1 327	1 500	1 274
Tapahtumia	54	40	74
Avustusten saajia	12	11	17

## 9 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

TULOSLASKELMA 2023 <i>ulkoinen</i>	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutos	Muutettu talousarvio	TOTEUMA	Poikkeama
<b>TOIMINTATUOTOT</b>					
Myyntituotot	469 500	460 000	929 500	1 093 439,00	-163 939
Maksutuotot	301 600		301 600	318 082,00	-16 482
Tuet ja avustukset	588 400		588 400	521 436,76	66 963
Muut toimintatuotot	1 333 400		1 333 400	1 461 104,59	-127 705
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>2 692 900</b>	<b>460 000</b>	<b>3 152 900</b>	<b>3 394 062,35</b>	<b>-241 162</b>
<b>TOIMINTAKULUT</b>					
Henkilöstökulut	-6 895 900	-530 000	-7 425 900	-7 224 608,20	-201 292
Palvelujen ostot	-3 874 200	440 000	-3 434 200	-3 211 901,02	-222 299
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 222 600	-394 500	-1 617 200	-1 735 482,29	118 282
Avustukset	-433 800		-433 800	-369 391,93	-64 408
Muut toimintakulut	-279 900	-19 500	-299 400	-294 634,78	-4 765
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-12 706 400</b>	<b>-504 000</b>	<b>-13 210 500</b>	<b>-12 836 018,22</b>	<b>-374 482</b>
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-10 013 500</b>	<b>-44 000</b>	<b>-10 057 600</b>	<b>-9 441 955,87</b>	<b>-615 644</b>
Verotulot	7 262 000		7 262 000	7 742 450,65	-480 451
Valtionosuudet	3 980 000		3 980 000	4 044 857,00	-64 857
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	80 000		80 000	169 355,12	-89 355
Muut rahoitustuotot	800 000		800 000	687 062,83	112 937
Korkokulut	-48 000		-48 000	-79 808,06	31 808
Muut rahoituskulut	-175 000		-175 000	-120 429,99	-54 570
Rahoitustuotot ja -kulut	657 000		657 000	656 179,90	820
<b>VUOSIKATE</b>	<b>1 885 500</b>	<b>-44 000</b>	<b>1 841 400</b>	<b>3 001 531,68</b>	<b>-1 160 132</b>
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 097 450		-1 097 450	-1 072 561,65	-24 888
Poistot ja arvonalentumiset	-1 097 450		-1 097 450	-1 072 561,65	-24 888
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	<b>788 050</b>	<b>-44 000</b>	<b>743 950</b>	<b>1 928 970,03</b>	<b>-1 185 020</b>
Varausten ja rahastojen muutokset					
Poistoeron muutos				163 341,11	-163 341
Varausten muutos				-2 040 000,00	2 040 000
Varausten ja rahastojen muutokset				-1 876 658,89	1 876 659
<b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>788 050</b>	<b>-44 000</b>	<b>743 950</b>	<b>52 311,14</b>	<b>691 639</b>

### Tuloslaskelmaosan toteutumisen analysointi

Tuloslaskelmaosa sisältää käyttötalousosan tulosalueiden yhteenlaskettujen tuottojen ja kulujen lisäksi käyttötalousosaan kohdistamattomat kunnan yhteiset tuotot ja kulut. Näitä tuloslaskelmaosassa seurattavia yhteisiä määrärahoja ja tuloarvioita ovat verotulot, valtionosuudet, rahoitustuotot ja -kulut sekä mahdolliset satunnaiset erät. Lisäksi tuloslaskelmaosassa seurataan suunnitelman mukaisia poistoja.

*Verotulot*

Verotuloja kertyi 7 742 450,65 euroa, joka on 480 451 euroa enemmän kuin talousarviomuutoksen jälkeen ennakotiin. Kaikkien verolajien osalta kertymä oli odotettua parempi.

Vuonna 2023 Tervolan kunnan tuloveroprosentti oli 7,36. Yleinen kiinteistöveroprosentti oli 0,95, vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 0,50, muiden kuin vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 1,00, voimalaitosrakennusten kiinteistöveroprosentti 3,10 ja yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistöveroprosentti 0,25. Rakentamattomalle rakennuspaikalle ei ole määrätty erillistä veroprosenttia.

**Verotulojen toteutumisvertailu**

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	3 919 000 €		3 919 000 €	4 136 913,78 €	-217 914 €
Kiinteistövero	2 737 000 €		2 737 000 €	2 908 707,57 €	-171 708 €
Osuus yhteisöveron tuotosta	606 000 €		606 000 €	696 829,30 €	-90 829 €
<b>Yhteensä</b>	<b>7 262 000 €</b>		<b>7 262 000 €</b>	<b>7 742 450,65 €</b>	<b>-480 451 €</b>

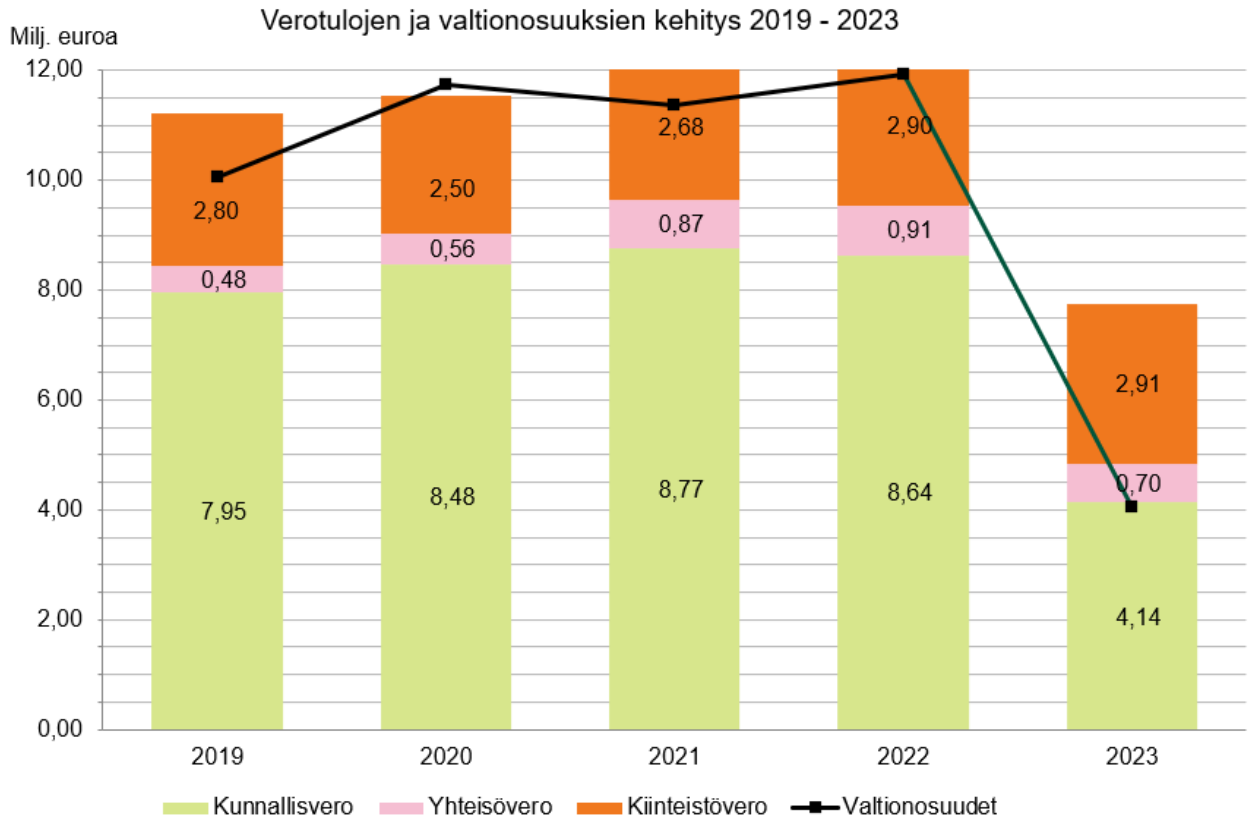
	Verovuosi	Tuloveroprosentti	Verotettavat tulot milj. euroa	Muutos-% Tervola
	2016	19,5	46,2	0,5
	2017	19,5	45,1	-2,4
	2018	19,5	45,4	0,8
	2019	19,5	47,1	3,8
	2020	20,0	47,8	1,4
	2021	20,0	48,0	0,4
	2022	20,0	49,6	3,3
	2023	7,36	51,1	3,0

*Valtionosuudet*

Valtionosuuksia kertyi 4 044 857 euroa, joka on 64 857 euroa enemmän kuin talousarviossa oli ennakoitu. Peruspalvelujen valtionosuus on laskennallinen ja se perustuu kunnan asukkaiden palvelutarpeeseen ja palvelutoiminnan kustannuksia kasvattaviin olosuhdetekijöihin. Opetus- ja kulttuuritoimen muu valtionosuus perustuu pääosin toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen rahoitukseen, jonka laskennassa käytettävä yksikköhinta on kaikille kunnille sama. Kunnissa, joissa näiden koulutusten järjestäminen tai ylläpitäminen on vähäistä, opetus- ja kulttuuritoimen muu valtionosuus jää negatiiviseksi.

**Valtionosuuksien ja verotulomenetysten toteutumisvertailu**

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
Peruspalvelujen valtionosuus, ml. tasaukset	3 500 000			3 582 874,00	-82 874
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-100 000			-133 444,00	33 444



Verotulomenetysten kom-  
pensaatio

580 000

595 427,00

-15 427

**Yhteensä**

**3 980 000**

**4 044 857,00**

**-64 857**

### Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot toteutuivat hiukan arvioitua heikommin. Rahoitustuottoja kertyi kulujen jälkeen yhteensä 656 180 euroa, joka lähes täsmälleen arvioitu summa. Rahoitustuotot vähenivät merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna. Merkittävin osuus rahoitustuotoista syntyy Lapin Sähkövoima Oy:n osakkeiden omistuksen perusteella saaduista tuotoista. Vuonna 2022 osakuussähkön tuotto oli poikkeuksellisen hyvä (1,88 milj. euroa). Vuodelle 2023 osakuussähkön tuottoa kertyi 0,62 milj. euroa, joka on lähes 0,2 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa oli ennakoitu. Korkotuotot toteutuivat ennakoitua (80 000 euroa) huomattavasti paremmin, tuotto oli lähes 170 000 euroa, joka on lähes 120 000 euroa parempi tulos kuin edellisenä vuonna.

Rahoituskulut olivat yhteensä 200 238 euroa, joka toteutui lähes budjetoidusti. Korko- ja rahoituskuluista merkittävä osa muodostuu osakuussähkön kuluista 120 430 euroa sekä lainojen korkokuluja oli 79 808 euroa.

### Suunnitelman mukaiset poistot

Suunnitelman mukaiset poistot on kirjattu kunnanvaltuuston 14.12.2017 § 132 hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Uusi poistosuunnitelma tuli voimaan 1.12.2017. Tilikauden poistojen yhteenlaskettu määrä oli 1 072 562 euroa, joka on 24 888 euroa talousarviossa ennakoitua vähemmän. Suunnitelmapoistojen laskennan pohjana käytetään pysyvän vastaavan hyödykkeen hankintamenoa vähennettynä kyseiseen investointiin saaduilla ulkopuolisilla rahoitusosuuksilla. Poistojen kirjaaminen pysyvien vastaavien hyödykkeestä aloitetaan vasta silloin, kun hyödyke on otettu käyttöön toiminnassa. Investointien aikataulujen muutokset vaikuttavat näin ollen poistojen toteumaan.

### Varaukset

Tilinpäätökseen on kirjattu varauksia yhteensä 2 040 000 euroa. Varauksista 2 milj. kohdistuu rivitalorakentamisen investointiin. 40 000 euroa on vanhoja sote-velvoitteita varten tehty varaus.

#### *Satunnaiset erät*

Tuloslaskelmaan ei sisälly vuonna 2023 satunnaisia tuottoja eikä satunnaisia kuluja.

#### *Tuloslaskelmaosan sitovuustaso*

Kunnanvaltuusto on määritellyt vuoden 2023 talousarvion tuloslaskelmaosan sitovuustasoksi vuosikatteen. Muutetun talousarvion mukainen vuosikate oli 1 841 400 euroa.

Tilikauden vuosikatteeksi muodostui 3 001 531,67 euroa. Talousarviota paremmasta vuosikatteesta merkittävin osa selittyy ennakoitua selkeästi paremmin toteutuneilla tuloilla, erityisesti verotulot toteutuivat arvioitua positiivisemmin. Myös toimintakulut alittivat arvioidun selvästi.

## 10 Investointiosan toteutuminen

Investointiosan toteutumisessa esitetään, miten talousarviovuodelle varatut investointien määrärahat on käytetty ja miten arviot investointituloista ovat toteutuneet. Investointituloina esitetään kunnan ulkopuoliset rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien myynnit.

Muutetussa talousarviossa 2023 investointien määrärahat olivat 5,33 milj. euroa ja tuloarviot 158 000 euroa (netto 5,17 milj. €).

INVESTOINNIT YHTEENSÄ					
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
Menot	-5 336 500,00		-5 336 500,00	-1 486 125,68	-3 824 574,23
Tulot	158 000,00		158 000,00	20 802,00	137 198,00
Netto	-5 178 500,00		-5 178 500,00	-1 465 323,68	-3 687 376,23

Investointimenojen toteuma oli 1,48 milj. euroa, joka oli 3,82 milj. euroa suunniteltua vähemmän. Investointitulojen toteuma oli hieman yli 20 000 tuhatta euroa. Vuoden 2023 nettoinvestoinnit olivat 1,46 milj. euroa.

Suurimmat investointimenojen alittumiseen vaikuttaneet tekijät olivat:

- Mattisen kevyenliikenteen väylä- hankkeen viivästyminen
- Vuokratalon rakentamisen siirtyminen

Monikäyttöreitistön suunnittelun ja rakentamisen siirtyminen

Heikkelin peruskorjaustöiden suunnittelun ja käynnistyksen viivästyminen

- Lisäksi useita pieniä hankintoja jätettiin tekemättä tai siirrettiin

## INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN TOIMIELIMITÄIN JA HANKKEITTAIN/HANKERYHMITÄIN

KUNNANHALLITUS					
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
<b>Muut pitkävaikutteiset menot</b>					
-Asianhallintajärjestelmän uusinta	-35 000		-35 000		-35 000
-Ohjelmistohankinnat ja -päivitykset	-30 000		-30 000		-30 000
Menot yhteensä	-65 000		-65 000		-65 000
Tulot					
Netto	-65 000		-65 000		-65 000
<b>Maa- ja vesialueet</b>					
Menot	-80 000		-80 000		-80 000
Tulot	36 000		36 000	20 802	15 198
Netto	-44 000		-44 000	20 802	-64 802
<b>Koneet ja kalusto</b>					
Menot					
-Muu irtaimisto	-5 000		-5 000	-4 188	-812
-Työpajan kalusto	-20 000		-20 000		-20 000
-Työpajan auto	-30 000		-30 000		-30 000
-Lähiarkiston ja asiointipisteen kalusteet	-25 000		-25 000		-25 000
-Etätyöpalvelin	-20 000		-20 000		-20 000
Menot yhteensä	-100 000		-100 000	-4 188	-95 812
Tulot					

## TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Netto	-100 000	-100 000	-4 188	-95 812
<b>Osakkeet ja osuudet</b>				
Menot	-30 000	-30 000	-1 070	-28 930
Tulot				
Netto	-30 000	-30 000	-1 070	-28 930

Maa- ja vesialueiden tulot kertyivät maa-alueiden myynnistä.

**TEKNINEN LAUTAKUNTA**

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
<b>Muut pitkävaikutteiset menot</b>					
-Karttajärjestelmien päivittäminen	-10 000		-10 000		-10 000
-Mattisen kevyen liikenteen väylä lukio-ravirata	-650 000		-650 000	-35 365,1	-614 635
Menot yhteensä	-660 000		-660 000	-35 365,1	-614 635
Tulot					
Netto	-660 000		-660 000	-35 365,1	-614 635
<b>Rakennukset ja rakennelmat</b>					
Menot	-2 905 500	30 000	-2 875 500	-1 274 326,91	-1 601 173
Tulot	30 000		30 000		30 000
Netto	-2 875 500	30 000	-2 845 500	-1 274 326,91	-1 571 173
<b>Kiinteät rakenteet ja laitteet</b>					
Menot	-1 325 000	-30 000	-1 355 000	-128 200,86	-1 226 799
Tulot	92 000		92 000		92 000
Netto	-1 233 000	-30 000	-1 263 000	-128 200,86	-1 134 799
<b>Koneet ja kalusto</b>					
Menot					
-Muu teknisen toimen kalusto	-10 000		-10 000		-10 000
-Yleisten alueiden ja kiinteistöjen kone- ja kalustohankinnat	-10 000		-10 000	7 900	-2 100
Menot yhteensä	-20 000		-20 000	7 900	-12 100
Tulot					
Netto	-20 000		-20 000	7 900	-12 100

**SIVISTYSLAUTAKUNTA**

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
<b>Koneet ja kalusto</b>					
Menot					
-Opetustoimen irtaimisto (sis. atk)	-20 000		-20 000	-22 092,79	2 093
-Muu sivistystoimen irtaimisto (sis. atk)	-15 000		-15 000	-12 672,02	-2 328
-Kirjas. aik.os. tietokirjahyllyt	-16 000		-16 000	-16 110,00	110
Menot yhteensä	-51 000		-51 000	-50 875	-125
Tulot					
Netto	-51 000		-51 000	-50 875	-125

**ENERGIAHUOLTO**

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
<b>Kiinteät rakenteet ja laitteet</b>					
Menot					
-Kaukolämpölaitoksen varalämmitys- järjestelmä	-100 000		-100 000		-100 000
Menot yhteensä	-100 000		-100 000		-100 000
Tulot					
Netto	-100 000		-100 000		-100 000

**RAKENTAMISHANKKEIDEN TOTEUTUMINEN**

Rakentamishajelmasta suurimpana hankkeena oli käynnissä terveyskeskuksen laajennus. Rakentaminen käynnistyi maaliskuussa 2022 ja hanke valmistui vuoden 2023 keväällä. Terveyskeskuksen vuodeosaston yläpohjan eristystä parannettiin ja kattoa peruskorjattiin. Vanhusten rivitalojen salaojitus ja sadevesijärjestelmä uusittiin. Lapinnimen koululla tehtiin pieniä peruskorjaustoimenpiteitä, lisäksi Viljonpuistoon hankittiin kävijöiden käyttöön kota, johon myös hiekka/luistinkenttää käyttävät voivat tukeutua. Kätkävaaran Luolat ja Rotkot –hanke investointineen valmistui vuoden aikana. Yhdessä Lapin ELY-keskuksen kanssa käynnistettiin Mattisen kevyen liikenteen väylän tiesuunnitelman laadinta. Häiriötilanteisiin varauduttiin hankkimalla varajärjestelmiä.

TERVOLAN KUNTA Euroa ilman alv Menot (-) Tulot (+)	Kokonais- kustan- nus- arvio	Ed. vuosien käyttö ja rahoitus	TA 2023	TA- muutok- set	Talous- arvio+ muutos	Toteuma	Poik- keama	Kustan. arviosta käytetty 31.12. 2023	Hanke valmis- tui v. 2023 = VALM.
<b>HANKEKOHTAINEN TALONRAKENNUS:</b>									
SOTER-rakennushankkeet									
Hammashoitola-Neuvola-MTT	-2 856 000	-1 744 000	-1 275 500		-1 275 500	-1 122 228,06	153 272	100,4 %	VALM.
VARI sadevesijärjestelmät ja salaojat	-70 000			-70 000	-70 000	-66 090,00	3 910	94,4 %	VALM.
<b>MUU TALONRAKENNUS:</b>									
Mattisen koulun lämmitysmuutos <i>Ulkopuolinen rahoitus</i>	-120 000		-120 000		-120 000		120 000	0,0 %	
			<i>30 000</i>		<i>30 000</i>		-30 000		
Virastotalon ilmastointisaneeraus	-129 600	-19 600	-10 000		-10 000		10 000	15,1 %	
Virastotalon käyttövesiputkis- ton uusiminen	-100 000		-10 000		-10 000		10 000	0,0 %	
Keskuskoulun muutostyöt	-225 000	-104 100	-50 000		-50 000	-32 276,06	17 724	60,6 %	
Terveyskeskuksen aurin- kosähköjärjestelmä	-150 000		-10 000		-10 000		10 000	0,0 %	
Häiriötilanteisiin varautumisen kehittäminen			-20 000		-20 000	-7 082,77	12 917		
Keskusvaraston rakentaminen	-850 000		-50 000		-50 000		50 000	0,0 %	
Vuodeosaston katon ja yläpoh- jan peruskorjaus	-30 000		-30 000		-30 000	-17 730,91	12 269	59,1 %	
Kurkiareenan peruskorjaus	-250 000		-200 000		-200 000		200 000	0,0 %	
Vuokratalon rakentaminen	-2 200 000		-1 100 000	300 000	-800 000		800 000	0,0 %	
Nimeämättömät kohteet			-30 000		-30 000		30 000		
Heikkelin peruskorjaus	-200 000			-200 000	-200 000	-28 919,11	171 081	14,5 %	
<b>JULKINEN KÄYTTÖMAISUUS:</b>									
<b>Yleiset alueet</b>									
Koirapuisto	-15 000		-15 000		-15 000		15 000	0,0 %	
Väisäsenpuiston rakentaminen	-30 000		-30 000		-30 000		30 000	0,0 %	
Monikäyttöreitistö <i>Ulkopuolinen rahoitus</i>	-585 000		-135 000		-135 000		135 000	0,0 %	
			<i>82 000</i>		<i>82 000</i>		<i>-82 000</i>		
Kätkävaaran luontopolun pai- koitusalue	-80 000		-50 000		-50 000	-10 541,50	39 459	13,2 %	
Kätkävaaran luolat ja rotkot <i>Ulkopuolinen rahoitus</i>	-100 000	-97 500	-20 000		-20 000	-27 289,78	-7 290	124,8 %	VALM.
			<i>10 000</i>		<i>10 000</i>		<i>-10 000</i>		
Viljonpuiston monikäyttökota	-25 000			-30 000	-30 000	-10 036,88	19 963	40,1 %	VALM.
Vaarojen vaellus			-50 000		-50 000		50 000		
Koulujen ja päiväkotien jäteka- tokset	-80 000		-20 000		-20 000		20 000	0,0 %	
Nimeämättömät kohteet			-30 000		-30 000	-3 000,00	27 000		
<b>Liikenne ja katurakennus</b>									
Mattisen kevyenliikenteen väylä, lukio-ravirata	-225 000		-650 000		-650 000	-35 365,10	614 635	15,7 %	
Tie- ja katuinvestoinnit suunnit- telman mukaisesti			-160 000		-160 000	-41 967,60	118 032		
Liikenneturvallisuuteen liittyvät hankkeet			-15 000		-15 000		15 000		

## TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

TERVOLAN KUNTA Euroa ilman alv Menot (-) Tulot (+)	Kokonais- kustan- nus- arvio	Ed. vuosien käyttö ja rahoitus	TA 2023	TA- muutok- set	Talous- arvio+ muutos	Toteuma	Poik- keama	Kustan- arviosta käytetty 31.12. 2023	Hanke valmis- tui v. 2023 = VALM.
<b>Kaavoitus</b>									
Kemijokivarren osayleiskaavan tarkistus									
Loue-Mattinen	-100 000		-50 000		-50 000		50 000	0,0 %	
Vastarannan alueen osayleis- kaavamuutos	-100 000		-100 000		-100 000		100 000	0,0 %	
<b>Energiahuolto</b>									
Kaukolämpölaitoksen vara- lämmitysjärjestelmä	-260 000		-100 000		-100 000		100 000	0,0 %	
<b>YHTEENSÄ, NETTO</b>			<b>-4 208 500</b>	<b>0</b>	<b>-4 208 500</b>	<b>-1 402 528</b>	2 805 972		

## 11 Rahoitusosan toteutuminen

RAHOITUSLASKELMA 2023	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
<b>TOIMINTA JA INVESTOINNIT</b>					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	1 885 500	-44 000	1 841 500	3 001 531,68	-1 160 032
Tulorahoituksen korjauserät					
	1 885 500	-44 000	1 841 500	3 001 531,68	-1 160 032
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-4 686 500		-4 686 500	-1 466 560,58	-3 219 939
Rahoitusosuudet investointimenoihin	122 000		122 000		122 000
Käyttöomaisuuden myyntitulot	36 000		36 000	20 802,00	15 198
	-4 528 500		-4 528 500	-1 445 758,58	-3 082 741
<b>Toiminta ja investoinnit, netto</b>	<b>-2 643 000</b>	<b>-44 000</b>	<b>-2 687 000</b>	<b>1 555 773,10</b>	<b>-4 242 773</b>
<b>RAHOITUSTOIMINTA</b>					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys	-2 143 000		-2 143 000	-80 000,00	-2 063 000
Antolainasaamisten vähennys	123 000		123 000	100 000,00	23 000
	-2 020 000		-2 020 000	20 000,00	-2 040 000
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys					
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-30 000		-30 000	-1 392 793,84	1 362 794
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääom. muutos				-25 318,77	25 319
Vaihto-omaisuuden muutos				-1 510,84	1 511
Pitkäaikaisten saamisten muutos				7 968,36	-7 968
Lyhytaikaisten saamisten muutos				400 299,82	-400 300
Korott. Pitkä- ja lyhyt.aik. velkojen muutos				-496 012,48	496 012
				-114 573,91	114 574
<b>Rahoitustoiminnan kassavirta</b>	<b>-2 050 000</b>		<b>-2 050 000</b>	<b>-1 487 367,76</b>	<b>-562 632</b>
<b>VAIKUTUS MAKSUVALMIUTEEN</b>	<b>-4 693 000</b>	<b>-44 000</b>	<b>-4 737 000</b>	<b>68 405,34</b>	<b>-4 805 405</b>

### Rahoitusosan toteutumisen analysointi

Rahoitusosan toteutumisessa osoitetaan, miten kunnan menot on rahoitettu. Rahoituslaskelman avulla kootaan kunnan tulorahoitus, investoinnit, anto- ja ottolainaus sekä muu rahoitustoiminta yhteen laskelmaan.

Tilikauden rahavarojen muutos ilman muita maksuvalmiuden muutoksia oli 68 405,34 euroa positiivinen, poikkeama talousarvioon on -4,81 milj. euroa. Rahavarojen lisääntyminen johtui vuosikatteesta sekä investointien jäämisestä budjetoitua selkeästi pienemmäksi. Kokonaisuudessaan toiminnan ja investointien rahavirta, 1,56 milj. euroa, oli 4,24 milj. euroa parempi kuin talousarviossa arvioitu.

Rahoituksen rahavirta ilman muita maksuvalmiuden muutoksia oli 3,0 milj. euroa toteutuen 1,16 milj. euroa talousarviota paremmin. Konserniyhtiöiden lainannosto alitti ennakoidun määrän. Vuonna 2023 konserniyhtiöt nostivat uutta lainaa 80 000 euroa. Vuoden aikana pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 1,39 milj. eurolla, joka on 1,36 milj. euroa enemmän kuin oli budjetoitu. Muut maksuvalmiuden muutokset toteutuivat 1,49 milj. euroa negatiivisena, jolloin kokonaisuudessaan kunnan rahavarat kasvoivat 68 405,34 eurolla.

*Rahoitusosan sitovuustaso*

Kunnanvaltuusto on määritellyt vuoden 2023 talousarviossa valtuustoon nähden sitovaksi pitkäaikaisten lainojen muutoksen. Pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiin oli varauduttu 30 000 eurolla. Tilinpäätöksen mukaisesti kunnan lainamäärä väheni vuonna 2023 1 392 793,84 eurolla.



# TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

## 13 Kunnan tilinpäätöslaskelmat

### Tuloslaskelma

TULOSLASKELMA	1.1. - 31.12.2023	1.1. - 31.12.2022
<b>TOIMINTATUOTOT</b>		
Myyntituotot	1 093 439,00	488 505,32
Maksutuotot	318 082,00	1 678 842,41
Tuet ja avustukset	521 436,76	920 701,86
Muut toimintatuotot	1 461 104,59	712 357,57
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>3 394 062,35</b>	<b>3 800 407,16</b>
<b>TOIMINTAKULUT</b>		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-5 789 441,22	-10 061 932,62
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	-1 218 351,73	-2 303 824,51
Muut henkilösivukulut	-216 815,25	-388 897,47
Palvelujen ostot	-3 211 901,02	-11 585 913,74
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 735 482,29	-1 961 569,21
Avustukset	-369 391,93	-734 795,90
Muut toimintakulut	-294 634,78	-237 132,01
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-12 836 018,22</b>	<b>-27 274 065,46</b>
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-9 441 955,87</b>	<b>-23 473 658,30</b>
Verotulot	7 742 450,65	12 454 621,41
Valtionosuudet	4 044 857,00	11 939 771,00
Korkotuotot	169 355,12	53 319,95
Muut rahoitustuotot	687 062,83	1 941 985,78
Korkokulut	-79 808,06	-33 059,66
Muut rahoituskulut	-120 429,99	-76 553,21
Rahoitustuotot ja -kulut	656 179,90	1 885 692,86
<b>VUOSIKATE</b>	<b>3 001 531,68</b>	<b>2 806 426,97</b>
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 072 561,65	-1 092 203,77
Arvon alentumiset	0,00	622 901,04
Poistot ja arvonalentumiset	-1 072 561,65	-469 302,73
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	<b>1 928 970,03</b>	<b>2 337 124,24</b>
Varausten ja rahastojen muutokset		
Poistoeron muutos	163 341,11	184 126,48
Varausten muutos	-2 040 000,00	
Varausten ja rahastojen muutokset	-1 876 658,89	184 126,48
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ</b>	<b>52 311,14</b>	<b>2 521 250,72</b>

**Rahoituslaskelma**

<b>RAHOITUSLASKELMA</b>	<b>31.12.2023</b>	<b>31.12.2022</b>
<b>KASSAVIRTA/VARS.TNTA JA INVESTOINNIT</b>		
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	3 001 531,68	2 806 426,97
Tulorahoituksen korjauserät		-50 000,00
TULORAHOITUS	3 001 531,68	2 756 426,97
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-1 466 560,58	-1 845 557,02
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	60 625,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	20 802,00	74 635,00
INVESTOINNIT	-1 445 758,58	-1 710 297,02
<b>KASSAVIRTA/VARS.TNTA JA INVESTOINNIT</b>	<b>1 555 773,10</b>	<b>1 046 129,95</b>
<b>RAHOITUSTOIMINNAN KASSAVIRTA</b>		
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET		
Antolainasaamisten lisäys	-80 000,00	-120 000,00
Antolainasaamisten vähennys	325 000,00	85 789,54
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET	245 000,00	-34 210,46
LAINAKANNAN MUUTOKSET		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 392 793,84	-29 895,52
LAINAKANNAN MUUTOKSET	-1 392 793,84	-29 895,52
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-25 318,77	-58 455,04
Vaihto-omaisuuden muutos	-1 510,84	-10 302,55
Saamisten muutos	183 268,17	-114 903,91
Korottomien velkojen muutos	-496 012,48	108 558,24
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET	-339 573,92	-75 103,26
<b>RAHOITUSTOIMINNAN KASSAVIRTA</b>	<b>-1 487 367,76</b>	<b>-139 209,24</b>
<b>KASSAVAROJEN MUUTOS</b>	<b>68 405,34</b>	<b>906 920,71</b>
KASSAVARAT 31.12.	10 951 343,64	10 882 938,30
KASSAVARAT 1.1.	10 882 938,30	9 976 017,59
<b>KASSAVAROJEN MUUTOS</b>	<b>68 405,34</b>	<b>906 920,71</b>

**Tase**

<b>TASE</b>	<b>31.12.2023</b>	<b>31.12.2022</b>
<b>VASTAAVAA</b>		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
<i>Aineettomat oikeudet</i>	5 993,13	47 660,80
<i>Muut pitkävaikutteiset menot</i>	40 167,63	31 644,47
Aineettomat hyödykkeet	46 160,76	79 305,27
Aineelliset hyödykkeet		
<i>Maa- ja vesialueet</i>	1 329 276,91	1 350 078,91
<i>Rakennukset</i>	9 515 513,57	7 215 999,53
<i>Kiinteät rakenteet ja laitteet</i>	1 452 563,63	1 594 660,26
<i>Koneet ja kalusto</i>	152 504,50	293 398,43
<i>Muut aineelliset hyödykkeet</i>	21 487,84	20 687,84
<i>Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat</i>	175 789,14	1 849 845,98
Aineelliset hyödykkeet	12 647 135,59	12 324 670,95
Sijoitukset		
<i>Osakkeet ja osuudet</i>	3 699 090,83	4 700 525,13
<i>Muut lainasaamiset</i>	7 166 687,05	7 411 687,05
<i>Muut saamiset</i>	54 928,28	54 928,28
Sijoitukset	10 920 706,16	12 167 140,46
PYSYVÄT VASTAAVAT	23 614 002,51	24 571 116,68
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot		
Lahjoitusrahastojen varat	1 629,12	655,55
Muut toimeksiantojen varat	91 616,60	102 739,25
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	93 245,72	103 394,80
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	34 574,21	33 063,37
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
<i>Muut siirtosaamiset</i>		7 968,36
Lyhytaikaiset saamiset		
<i>Myyntisaamiset</i>	936 281,11	1 014 354,71
<i>Lainasaamiset</i>	225 000,00	
<i>Muut saamiset</i>	105 132,88	412 860,58
<i>Siirtosaamiset</i>	61 257,74	75 756,25
Saamiset	1 327 671,73	1 510 939,90
Rahat ja pankkisaamiset	10 951 343,64	10 882 938,30
VAIHTUVAT VASTAAVAT	12 313 589,58	12 426 941,57
<b>VASTAAVAA</b>	<b>36 020 837,81</b>	<b>37 101 453,05</b>

TASE	31.12.2023	31.12.2022
<b>VASTATTAVAA</b>		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	8 117 253,08	8 650 692,41
Edellisten tilikausien yli/alijäämä	19 260 025,98	16 738 775,26
Tilikauden yli-/alijäämä	52 311,14	2 521 250,72
OMA PÄÄOMA	27 429 590,20	27 910 718,39
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 663 548,30	1 826 889,41
Vapaaehtoiset varaukset	2 000 000,00	
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	3 663 548,30	1 826 889,41
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	40 000,00	
PAKOLLISET VARAUKSET	40 000,00	
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 629,12	655,55
Muut toimeksiantojen pääomat	286 039,49	322 480,91
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	287 668,61	323 136,46
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
<i>Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta</i>	1 413 235,38	1 429 122,38
<i>Lainat julkisyhteisöiltä</i>		1 362 898,32
<i>Muut velat</i>	990 291,15	990 543,43
Pitkäaikainen	2 403 526,53	3 782 564,13
Lyhytaikainen		
<i>Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksille</i>	15 887,00	13 978,00
<i>Lainat julkisyhteisöiltä</i>		15 917,52
<i>Saadut ennakot</i>	21 020,98	1 007,18
<i>Ostovelat</i>	834 225,78	1 295 481,46
<i>Muut velat</i>	120 873,26	361 392,10
<i>Siirtovelat</i>	1 204 497,15	1 570 368,40
Lyhytaikainen	2 196 504,17	3 258 144,66
VIERAS PÄÄOMA	4 600 030,70	7 040 708,79
<b>VASTATTAVAA</b>	<b>36 020 837,81</b>	<b>37 101 453,05</b>

**14 Konsernilaskelmat****Konsernituloslaskelma**

<b>KONSERNITULOSLASKELMA</b>	<b>1.1. - 31.12.2023</b> 1000 euroa	<b>1.1. - 31.12.2022</b> 1000 euroa
Toimintatuotot	7 179	17 956
Toimintakulut	-17 804	-41 324
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-10 625</b>	<b>-23 368</b>
Verotulot	7 715	12 428
Valtionosuudet	5 710	13 532
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	180	34
Muut rahoitustuotot	662	1 944
Korkokulut	-171	-78
Muut rahoituskulut	-87	-82
Rahoitustuotot ja -kulut	584	1 818
<b>VUOSIKATE</b>	<b>3 384</b>	<b>4 410</b>
Poistot ja arvonalentumiset		
Poistot ja arvonalentumiset	-1 987	-2 271
Poistot ja arvonalentumiset	-1 987	-2 271
Satunnaiset erät		
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	<b>1 397</b>	<b>2 139</b>
Tilinpäätössiirrot	-51	2
Laskennalliset verot	55	28
Vähemmistöosuudet		
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ</b>	<b>1 401</b>	<b>2 170</b>

**Konsernirahoituslaskelma**

<b>KONSERNIRAHOITUSLASKELMA</b>	<b>31.12.2023</b> 1000 euroa	<b>31.12.2022</b> 1000 euroa
<b>Toiminnan rahavirta</b>		
Vuosikate	3 393	4 410
Satunnaiset erät		
Tilikauden verot	55	28
Tulorahoituksen korjauserät	-4	5
Toiminnan rahavirta	3 444	4 443
<b>Investointien rahavirta</b>		
Investointimenot	-1 635	-3 223
Rahoitusosuudet investointimenoihin	30	336
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	299	85
Investointien rahavirta	-1 306	-2 802
<b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>	<b>2 139</b>	<b>1 641</b>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-577	-265
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-396	-576
Lainakannan muutokset	-973	-842
Oman pääoman muutokset	766	-135
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-426	-61
Vaihto-omaisuuden muutos	-110	12
Saamisten muutos	-973	-90
Korottomien velkojen muutos	-366	34
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 875	-105
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>-2 081</b>	<b>-1 081</b>
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>58</b>	<b>561</b>
Rahavarat 31.12.	13 047	12 989
Rahavarat 1.1.	12 989	12 428
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>58</b>	<b>561</b>

**Konsernitase**

<b>KONSERNITASE</b>	<b>31.12.2023</b> 1000 euroa	<b>31.12.2022</b> 1000 euroa
<b>VASTAAVAA</b>		
<b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	344	643
Muut pitkävaikutteiset menot	75	71
Ennakkomaksut		6
Aineettomat hyödykkeet	419	720
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	1 363	1 488
Rakennukset	11 352	10 805
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 197	10 694
Koneet ja kalusto	305	700
Muut aineelliset hyödykkeet	85	92
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	249	2 279
Aineelliset hyödykkeet	23 551	26 058
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	10	10
Muut osakkeet ja osuudet	1 746	1 759
Muut lainasaamiset		
Muut saamiset		
Sijoitukset	1 756	1 769
<b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>	<b>25 726</b>	<b>28 547</b>
<b>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</b>		
Valtion toimeksiannot		150
Lahjoitusrahastojen varat	2	1
Muut toimeksiantojen varat	481	198
<b>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</b>	<b>483</b>	<b>349</b>
<b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	82	193
Valmiit tuotteet/tavarat	5	5
Ennakkomaksut		
Vaihto-omaisuus	87	198
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset		
Muut saamiset		27
Siirtosaamiset		8
Pitkäaikaiset saamiset		35
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 055	1 646
Lainasaamiset		
Muut saamiset		680
Siirtosaamiset	267	335
Lyhytaikaiset saamiset	1 322	2 661
Saamiset	1 322	2 696
Rahoitusarvopaperit		
Muut arvopaperit	151	27
Rahat ja pankkisaamiset	12 896	12 962
<b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>	<b>14 456</b>	<b>15 883</b>
<b>VASTAAVAA</b>	<b>40 665</b>	<b>44 778</b>

<b>KONSERNITASE</b>	<b>31.12.2023</b> 1000 euroa	<b>31.12.2022</b> 1000 euroa
<b>VASTATTAVAA</b>		
<b>OMA PÄÄOMA</b>		
Peruspääoma	8 117	8 651
Muut omat rahastot	75	93
Edellisten tilikausien yli/alijäämä	21 171	19 094
Tilikauden yli-/alijäämä	1 401	2 170
<b>OMA PÄÄOMA</b>	<b>30 764</b>	<b>30 008</b>
<b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>		
Eläkevaraukset		1
Muut pakolliset varaukset	40	401
<b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>	<b>40</b>	<b>402</b>
<b>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</b>		
Valtion toimeksiannot	219	150
Lahjoitusrahastojen pääomat	3	3
Muut toimeksiantojen pääomat	457	417
<b>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</b>	<b>679</b>	<b>570</b>
<b>VIERAS PÄÄOMA</b>		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 916	3 552
Lainat julkisyhteisöiltä		1 297
Saadut ennakot		
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	2 520	2 441
Siirtovelat	66	66
Pitkäaikainen	5 436	7 356
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	271	651
Lainat julkisyhteisöiltä		16
Saadut ennakot	46	27
Ostovelat	1 032	2 082
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	538	755
Siirtovelat	1 637	2 625
Laskennalliset verovelat	222	287
Lyhytaikainen	3 746	6 442
<b>VIERAS PÄÄOMA</b>	<b>9 182</b>	<b>13 798</b>
<b>VASTATTAVAA</b>	<b>40 665</b>	<b>44 778</b>

# TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

## 15 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

### 1. Arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

#### Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle

#### Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla.

Kunnanvaltuusto on 14.12.2017 (132 §) hyväksynyt uuden poistosuunnitelman kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti. Uutta ohjetta on noudatettu 1.12.2017 alkaen.

Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

#### Sijoitukset

Pysyvien vastaavien käyttöomaisuusosakkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

#### Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen keskihinnan mukaiseen arvoon.

#### Rahoitusomaisuus

##### *Rahoitusomaisuuden arvostus*

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

#### *Avustusten käsittely*

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenoa vähennykseksi.

### 2. Tuloslaskelman esittämistavan muutos

Ei ilmoitettavaa

### 3. Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

Ei ilmoitettavaa

### 4. Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilinpäätökset 31.12.2023 ja 31.12.2022 eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämistä vastuu ja tehtävien siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen tulot ja menot siirtyivät hyvinvointialueille. Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen tehtävien siirtyessä myös tehtäviä vastaava verorahoitus siirtyi hyvinvointialueille.

Hyvinvointialueen ja Tervolan kunnan väliset omaisuusjärjestelyt on toteutettu Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunnon 128/2022 mukaisesti. Sosiaali- ja terveystoimeja ja pelastustoimeja koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon voimaantulon annettua lain (voimaantulolain) 42 §:n mukaisesti lain 20 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien jäsenosuuksien ja 23 §:ssä tarkoitettujen irtaimen omaisuuden siirto hyvinvointialueille on kirjattu Tervolan kunnassa kirjanpidossa peruspääomaa vastaan. Samoin hyvinvointialueille siirtyvä lomapalkkavelka on kirjattu peruspääomaan.

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät on kirjattu alkusaldon muutoksina tilinavaukseen päiväykselle 1.1.2023, eikä peruspääomaa vastaan kirjattuja omaisuus- ja pääomien siirtoja esitetä vuoden 2023 liiketapahtumina talousarvion toteutumistilauksessa tai rahoituslaskelmassa.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu siirtymiseen liittyvistä syistä Tervolan kunnan tuloslaskelma, tase ja rahoituslaskelma eivät ole vertailukelpoisia edellisen tilinpäätöksen nähden.

## 5. Aikaisempia tilikausia koskevan virheen käsittely tilinpäätöksessä

Ei ilmoitettavaa

### Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

#### Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt sekä kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Kunnan osakkuusyhteisöä ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen, koska yhdistely ei ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

#### Tilikauden tapahtumat

Tervola-konsernista Lapin hyvinvointialueelle siirtyivät 1.1.2023 Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri, Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä sekä Lapin Liitosta Pelastuslaitoksen osuus.

#### Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

#### Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistö-osuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemissä.

#### Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäinen omistus on eliminointi

#### Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

#### Kuntayhtymät

Kuntayhtymien tuloslaskelmat ja taseet on yhdistelty konsernitilinpäätökseen peruspääomaosuuden mukaisesti.

#### Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöä ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen, koska yhdistely ei ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

#### Omanpääoman jatkuvuus

Oman pääoman jatkuvuudessa on ero, joka aiheutuu mm. Kolpeneen kuntayhtymän lakkauttamisesta ja ylijäämien palauttamisesta jäsenkunnille sekä Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiriin sekä Lapin liiton Pelastuslaitoksen osuuden siirtyminen Lapin hyvinvointialueelle.

#### Vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoisia varaukset on jaettu omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

## 16 Tuloslaskelman liitetiedot

### 6. Toimintatuotot ja -kulut tehtävääalueittain

#### Toimintatuotot

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Kunnanhallitus	1 129 535	1 137 613	635 834	707 833
Keskusvaalilautakunta	5 462	6 342	5 462	6 342
Maaseutulautakunta	199 335	149 660	199 335	149 660
Tekninen lautakunta	4 472 259	4 377 435	2 329 585	1 034 601
Sivistyslautakunta	1 372 769	682 825	223 846	322 761
Sosiaali- ja terveyslautakunta		11 601 842		1 579 210
<b>Toimintatuotot yhteensä</b>	<b>7 179 360</b>	<b>17 955 717</b>	<b>3 394 062</b>	<b>3 800 407</b>

#### Toimintakulut

	Kunta	
	2023	2022
Kunnanvaltuusto	23 912	29 688
Kunnanhallitus	2 829 372	3 600 235
Tarkastuslautakunta	17 417	17 474
Keskusvaalilautakunta	12 274	10 121
Maaseutulautakunta	270 850	235 454
Tekninen lautakunta	4 338 151	4 184 451
Sivistyslautakunta	5 338 493	5 262 664
Sosiaali- ja terveyslautakunta	5 548	13 933 977
<b>Toimintakulut yhteensä</b>	<b>12 836 018</b>	<b>27 274 065</b>

### 7. Verotulojen erittely

	Kunta	
	2023	2022
Kunnan tulovero	4 136 914	8 642 429
Kiinteistövero	2 908 708	2 901 544
Osuus yhteisöveron tuotosta	696 829	910 649
<b>Verotulot yhteensä</b>	<b>7 742 451</b>	<b>12 454 622</b>

### 8. Valtionosuuksien erittely

	Kunta	
	2023	2022
Peruspalvelujen valtionosuus	3 582 874	10 283 250
<i>Siitä: Verotulojen tasaus</i>	<i>1 323 279</i>	<i>2 351 100</i>
Opetus- ja kulttuurit. valtion os.	-133 444	-166 857
Verotulomenetysten korvaus	595 427	1 823 378
<b>Valtionosuudet yhteensä</b>	<b>4 044 857</b>	<b>11 939 771</b>

### 9. Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	746 043	8 632 638
Muiden palvelujen ostot	2 465 858	2 953 276
<b>Palvelujen ostot yhteensä</b>	<b>3 211 901</b>	<b>11 585 914</b>

### 10. Valtuustoryhmille annetut tuet

Ei ilmoitettavaa

**11. Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista**

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. (KVALT 132 §/2017. Suunnitelmapoistot 1.12.2017 alkaen.)

	Poistotapa	Poisto aika/ -prosentti
<b>Aineettomat hyödykkeet</b>		
Kehittämismenot	Tasapoisto	3 vuotta
Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5 vuotta
Liikearvo	Tasapoisto	3 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	Tasapoisto	3–30 vuotta
<b>Aineelliset hyödykkeet</b>		
Rakennukset ja rakennelmat	Tasapoisto	15–30 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet	Menoj.poisto	10–20 %
Koneet ja kalusto	Tasapoisto	3–15 vuotta

**12. Pakollisten varausten muutokset**

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1.		453 905		
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella		-18 201		
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12.		<b>435 704</b>		
Muut Pakolliset varaukset 1.1.				
Lisäykset tilikaudella	40 000		40 000	
Vähennykset tilikaudella				
Muut Pakolliset varaukset 31.12.	<b>40 000</b>		<b>40 000</b>	

**13. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja –tappiot**

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa ja vesialueiden myyntivoitot				
Rakennusten myyntivoitot				50 000
Muut myyntivoitot				
<b>Myyntivoitot yhteensä</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>50 000</b>
Muut toimintakulut				
Maa ja vesialueiden myyntitappiot				
Rakennusten myyntitappiot				
Muut myyntitappiot				
<b>Myyntitappiot yhteensä</b>				

**14. Satunnaiset tuotot ja kulut**

Ei ilmoitettavaa

**15. Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely**

Ei ilmoitettavaa

**16. Poistoeron muutokset**

Ei ilmoitettavaa.

## 17 Tasetta koskevat liitetiedot

### Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

#### 17. Kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset

Ei ilmoitettavaa.

#### 18. Arvonkorotukset

Ei ilmoitettavaa.

#### 19. Pysyvien vastaavien hyödykkeet ja sijoitukset

##### Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaik. menot	Ennakkomaksut	Yhteensä
Poistamaton h-meno 1.1.	47 661	30 954		78 615
Lisäykset tk:n aikana		21 293		21 293
Rahoitusosuudet tk:lla				
Vähennykset tilik. aik.				0
Siirrot erien välillä				
Tilikauden poisto	-41 668	-12 079		-53 747
Arvonlennukset ja pal.				
Poistamaton h-meno 31.12.	5 993	40 168	0	46 161
Arvonkorotukset				
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.</b>	<b>5 993</b>	<b>40 168</b>	<b>0</b>	<b>46 161</b>
<b>Olellaiset lisäpoistot</b>				

Aineelliset hyödykkeet	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyöd.	Enn.maks. ja kesk.er. hankinnat	Yhteensä
Poistamaton h-meno 1.1.	1 350 079	7 216 000	1 594 660	211 282	20 688	1 849 846	12 242 555
Lisäykset tk:n aikana		17 603	186 978	44 851	800	1 193 965	1 444 198
Rahoitusosuudet tk:lla							296 591
Vähennykset tilik. aik.	-20 802						-20 802
Siirrot erien välillä		2 866 267		1 755		-2 868 022	0
Tilikauden poisto		-584 356	-329 075	-105 384			-1 018 815
Arvonlennukset ja pal.							0
Poistamaton h-meno 31.12.	1 329 277	9 515 514	1 452 564	152 505	21 488	175 789	12 647 136
Arvonkorotukset							
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.</b>	<b>1 329 277</b>	<b>9 515 514</b>	<b>1 452 564</b>	<b>152 505</b>	<b>21 488</b>	<b>175 789</b>	<b>12 647 136</b>
<b>Olellaiset lisäpoistot</b>							

##### Pysyvien vastaavien sijoitukset

Osakkeet ja Osuudet	Osakkeet konserni-yhtiöt	Osakkeet osakkuus-yhtiöt	Kuntayhtymä-osuudet	Osakkeet Lapin Sähkövoima	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	1 579 679	9 750	1 469 250	1 568 632	73 214	4 700 525
Lisäykset					1 070	1 070
Vähennykset			-1 002 504			-1 002 504
Siirrot erien välillä						0
Hankintameno 31.12.	1 579 679	9 750	466 746	1 568 632	74 284	3 699 091
Arvonlennukset						
Arvonkorotukset						
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.</b>	<b>1 579 679</b>	<b>9 750</b>	<b>466 746</b>	<b>1 568 632</b>	<b>74 284</b>	<b>3 699 091</b>

Jvk-, muut laina- ja muut saamiset	Jvk-laina-saamiset	Saamiset konserni-yhteistöt	Saamiset kunta-yhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.		7 411 687		54 928	7 466 615
Lisäykset		80 000			80 000
Vähennykset		-100 000			-100 000
Siirrot erien välillä		-225 000			-225 000
Hankintameno 31.12.		7 166 687		54 928	7 221 615
Arvonalemmukset					
Arvonkorotukset					
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.</b>	<b>0</b>	<b>7 166 687</b>	<b>0</b>	<b>54 928</b>	<b>7 221 615</b>
<b>Kunnan pysyvät vastaavat yhteensä 31.12.</b>					<b>23 614 003</b>

**20.–22. Omistukset muissa yhteisöissä**

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt						
	Y-tunnus	Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	kuntakonsernin osuus (1000 e)		
				omasta pää- omasta	vieraasta pää- omasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
<b>Tytäryhteisöt</b>						
Tervolan Elinkeinoyhtiö Oy	1755513-3	100	100	41	8	8
Tervolan Energia ja Vesi Oy	1868785-9	100	100	887	6 215	
Tervolan Palveluverkot Oy	2619054-3	100	100	455	240	64
Tervolan Vuokratalot Oy	0836895-0	100	100	271	3 724	-321
Kiinteistö Oy Heikkeli	0776660-7	52,67	52,67	92	39	4
<b>Kuntayhtymät</b>						
Kemi-Tornionlaakson koulu- tutus- kuntayhtymä Lappia	2109309-0	6,18	6,18	1 934	300	-64
Lapin Liitto	0937073-7	1,69	1,69	34	19	3
<b>Osakkuusyhteisöt</b>						
Kiinteistö Oy Paakonkari	0545790-7	25,1	25,1	Tietoja ei saatu		
<b>Yhdistelemättä:</b>						
Meri-Lapin kuntapalvelut Oy	3313879-4	0,1	0,1			
House of Lapland Oy	1544440-5	5,2	5,2			

**23. Kunnan saamiset tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä ja osakkuus- ja omistusyhteisöiltä**

	Kunta			
	2023	2023	2022	2022
	pitkäaikaiset	lyhytaikaiset	pitkäaikaiset	lyhytaikaiset
<b>Saamiset tytäryhteisöiltä</b>				
Myyntisaamiset		639 229,24		469 264,49
Lainasaamiset yhteensä	7 166 687,05	225 000,00	7 411 687,05	
Muut lainasaamiset				
Muut saamiset	54 928,28		54 928,28	
Siirtosaamiset				
<b>Yhteensä</b>	<b>7 221 615,33</b>	<b>864 229,24</b>	<b>7 466 615,33</b>	<b>469 264,49</b>
<b>Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä</b>				

Myyntisaamiset				
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
<b>Yhteensä</b>		<b>0,00</b>		<b>0,00</b>
<b>Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä</b>				
Myyntisaamiset		79 096,17		65 409,97
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
<b>Yhteensä</b>		<b>79 096,17</b>		<b>65 409,97</b>
<b>Saamiset yhteensä</b>	<b>7 221 615,33</b>	<b>943 325,41</b>	<b>7 466 615,33</b>	<b>534 674,46</b>

#### 24. Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Kelan korvaus työterv.huollosta	6201,99	26 914,94		
ELY palkkatuet	29 401,12	27 432,57	29 401,12	27 432,57
Tapaturm.-ja ryhmähenk.vak.palautus		14 061,41		14 061,41
Potilasvakuutusmaksu		31 934,33		
Alijäämlaskutus kunnilta		93 595,46		
Muut tulojäämät	89 330,26	141 385,54	31 856,62	34 262,27
<b>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</b>	<b>124 933,37</b>	<b>335 324,25</b>	<b>61 257,74</b>	<b>75 756,25</b>

#### Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

#### 25. Oman pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	8 117 252,19	8 650 692,41	8 117 253,08	8 650 692,41
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Peruspääoma 31.12.	8 117 252,19	8 650 692,41	8 117 253,08	8 650 692,41
Muut rahastot 1.1.	93 207,33	95 536,33		
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella	18251,48	2 329,00		
Muut rahastot 31.12.	74 955,85	93 207,33		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	19 094 498,76	16 945 822,64	16 738 775,26	14 820 814,08
Ed.vuoden yli-/alijäämä	2 169 638,39	2 281 834,12	2 521 250,72	1 917 961,18
Ed.tilikauden oikaisu	-93247,06	-133 158,00		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	21 170 890,09	19 094 498,76	19 260 025,98	16 738 775,26
Tilikauden yli-/alijäämä	1 401 247,84	2 169 638,39	52 311,14	2 521 250,72
<b>Oma pääoma yhteensä</b>	<b>30 764 345,97</b>	<b>30 008 036,89</b>	<b>27 429 590,20</b>	<b>27 910 718,39</b>

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	21 264 137,15	19 227 656,76	19 260 025,98	16 738 775,26
Ed.vuoden yli-/alijäämä	1 401 247,84	2 169 638,39	52 311,14	2 521 250,72
Ed.tilikauden oikaisu	-93 247,06	-133 158,00	0,00	0,00
<b>Kertynyt yli-/alijäämä</b>	<b>22 572 137,93</b>	<b>21 264 137,15</b>	<b>19 312 337,12</b>	<b>19 260 025,98</b>

**26. Erittely poistoerosta**

Ei ilmoitettavaa.

**27. Pitkäaikaiset velat, jotka eräännyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua.**

	Kunta	
	2023	2022
<b>Pitkäaikainen vieras pääoma</b>		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 413 235,38	1 429 122,38
Lainat julkisyhteisöiltä		1 362 898,32
	<b>1 413 235,38</b>	<b>2 792 020,70</b>
<b>Muut pitkäaikaiset velat</b>		
Sähköliittymät	950 666,27	950 918,55
Kaukolämpöliittymät	36 624,88	36 624,88
muut velat	3 000,00	3 000,00
	<b>990 291,15</b>	<b>990 543,43</b>
<b>Pitkäaikaiset velat yhteensä</b>	<b>2 403 526,53</b>	<b>3 782 564,13</b>

**28. Joukkovelkakirjalainat**

Ei ilmoitettavaa.

**29. Pakolliset varaukset**

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
<b>Pakolliset varaukset</b>				
Muut pakolliset varaukset	40 000,00		40 000,00	
Potilasvahinkovaraus		401 834,00		
<b>Pakollinen varaus 31.12.</b>	<b>40 000,00</b>	<b>401 834,00</b>	<b>40 000,00</b>	<b>0,00</b>

**30. Kunnan velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille ja osakkuus- ja omistusyhteisöille**

	Kunta			
	2023	2023	2022	2022
	pitkäaikaiset	lyhytaikaiset	pitkäaikaiset	lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot				
Ostovelat		60 065,23		51 489,79
Siirtovelat				
<b>Yhteensä</b>		<b>60 065,23</b>		<b>51 489,79</b>
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat		346,00		139 834,85
Siirtovelat				
<b>Yhteensä</b>		<b>346,00</b>		<b>139 834,85</b>
Velat osakkuus- ja omistusyhteisöille				
Ostovelat				
Siirtovelat				
<b>Yhteensä</b>		<b>0,00</b>		
<b>Vieras pääoma yhteensä</b>		<b>60 411,23</b>		<b>191 324,64</b>

**31. Sekkilimiitti**

Ei ilmoitettavaa.

**32. Muiden velkojen erittely**

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Liittymismaksut				
Muut velat	537 547,05	755 200,05	120 873,26	361 392,10
<b>Yhteensä</b>	<b>537 547,05</b>	<b>755 200,05</b>	<b>120 873,26</b>	<b>361 392,10</b>

**33. Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät**

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
<b>Lyhytaikaiset siirtovelat</b>				
Tuloennakot				
Menojäämät				
Palkkojen ja henk.siv jaksotukset	1 248 498,01	1 769 293,48	815 703,07	1 216 735,65
Korkojaksotukset	12 927,46	15 718,93	12 927,46	14 454,69
Valtionosuusennakot/palautukset	157 865,64	249 654,91	157 865,64	249 654,91
Potilasvakuutusmaksuennakot		35 171,13		
Ylijäämäpalautus jäsenkunnille		88 539,84		
Muut menojäämät	218 000,98	207 132,35	218 000,98	89 523,15
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	1 637 292,09	2 365 510,64	1 204 497,15	1 570 368,40
<b>Siirtovelat yhteensä</b>	<b>1 637 292,09</b>	<b>2 365 510,64</b>	<b>1 204 497,15</b>	<b>1 570 368,40</b>

## 18 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyitä koskevat liitetiedot

### 34. Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä kiinteistöihin tai osakkeita

Ei ilmoitettavaa.

### 35.–37. Vakuudet

Ei ilmoitettavaa.

### 38. Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä	81 840,86	247 306,37	81 840,86	101 428,46
-siitä seuraavalla tilikaudella maks. osuus	19 221,06	123 438,40	19 221,06	86 938,68
Leasingvastuut yhteensä	13 504,46	234 652,84	9 025,47	9 025,47
- Seuraavalla tilikaudella maksettavat	4 443,93	65 610,87	3 376,44	3 376,44
<b>Yhteensä</b>	<b>95 345,32</b>	<b>481 959,21</b>	<b>90 866,33</b>	<b>110 453,93</b>

Leasingvuokrasopimukseen ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta.

### 39.–40. Vastuusitoumukset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Konserniyhtiöiden puolesta annetut takaukset				
Alkuperäinen pääoma			6 101 824,29	6 101 824,29
Jäljellä oleva pääoma			1 448 391,37	1 784 436,94
<b>Yhteensä</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>	<b>1 448 391,37</b>	<b>1 784 436,94</b>

### Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	Kunta	
	2023	2022
Tervolan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	23 750 959,00	21 818 522,00
Tervola mahd. vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastoista 31.12.	18 906,00	12 617,00

### 41. Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

		Osuus 2023
Ympäristöluvan vakuus	Takaussitoumus:	
Perämeren jätehuolto Oy	edunsaaja Lapin ELY-keskus	55 420,45
Liiketoimintajärjestely	Takaussitoumus:	
Tenergia Oy	edunsaaja Oomi Oy	600 000,00

## 19 Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot

### 42. Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	Kunta	
	2023	2022
Hallinto-osasto	28	33
Sosiaali- ja terveystoimi		125
Sivistystoimi	84	79
Tekninen toimi	38	52
	<b>150</b>	<b>289</b>

### 43. Henkilöstökulut

	2023	2022	2021
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	7 224 608,20	12 754 654,60	11 729 349,73
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin		9 344,55	27 995,99
<b>Yhteensä henkilöstökulut</b>	<b>7 224 608,20</b>	<b>12 763 999,15</b>	<b>11 757 345,72</b>

### 44. Luottamushenkilön palkoista peritty ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

	Kunta	
	2023	2022
Keskusta Tervolan kunnallisjärjestö ry	1 967,50	1 648,00
Vasemmistoliitto Tervolan kunnallisjärjestö ry	1 527,90	1 389,26
Tervolan Sos.dem. työväenyhdistys ry	55,00	30,00
<b>Tilitetyt luottamushenkilömaksut yht.</b>	<b>3 550,40</b>	<b>3 067,26</b>

### 45. Tilintarkastajien palkkiot

	Kunta	
	2023	2022
KPMG Oy Ab		
Tilintarkastuspalkkiot	13 953,09	4 300,00
Tilintarkastusltk:n sihteerin tehtävät		1 500,00
<b>Palkkiot yhteensä</b>	<b>13 953,09</b>	<b>5 800,00</b>
Julkispalvelut EY Oy		
Tilintarkastuspalkkiot		5 250,00
Tilintarkastusltk:n sihteerin tehtävät		2 450,00
<b>Palkkiot yhteensä</b>		<b>7 700,00</b>
<b>Tilintarkastajien palkkiot yhteensä</b>	<b>13 953,09</b>	<b>13 500,00</b>

## LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

### Käytetyt kirjanpitokirjat

Säilytys:

- Tasekirja atk-tuloste pysyvästi
- Pääkirja atk-tuloste 10 v.
- Päiväkirja atk-tuloste 10 v.
- Palkkakortit atk-tuloste 50 v.

Sovelluksista/ohjelmista on listattu kuukausi- ja/tai vuosilistat/raportit arkistointia varten.

Listojen ja raporttien säilytysajat ovat Kuntaliiton suositusten ja Arkistolaitoksen määräysten mukaiset. (KH 23.6.2003 § 195)

### Kirjanpidossa (pää-, sivu- ja osakirjanpidot) käytetyt ohjelmistot ja sovellukset:

- Populus
  - henkilöstöhallinto
  - liittymä Pro Economica
- Pro Economica Premium:
  - pääkirjanpito, ostoreskontra, myyntireskontra, laskutus, konsernikirjanpito, käyttöomaisuuskirjanpito ja web-ostolaskukierrätys
- MD-Titania:
  - työvuorosuunnitteluohjelma
- Winfile-luotonhallinta
  - ottolainaseuranta
- Maksuliikenne:
  - pankkiliikenne (lähetys, vastaanotto)

Tositteiden säilytysaika 10 vuotta. Eri projektien kirjanpidon säilytysvelvollisuudet käyvät ilmi hanketukien päättöksistä.

## ALLEKIRJOITUKSET JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

### Allekirjoitukset

Tervolassa, 25. päivänä maaliskuuta 2024

TERVOLAN KUNNANHALLITUS



kunnanhallituksen puheenjohtaja



kunnanjohtaja



### Tilinpäätösmerkintä

Suoritusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Tervolassa 5. päivänä kesä kuuta 2024

KPMG Oy



Juha Väärälä

JHT, KHT

